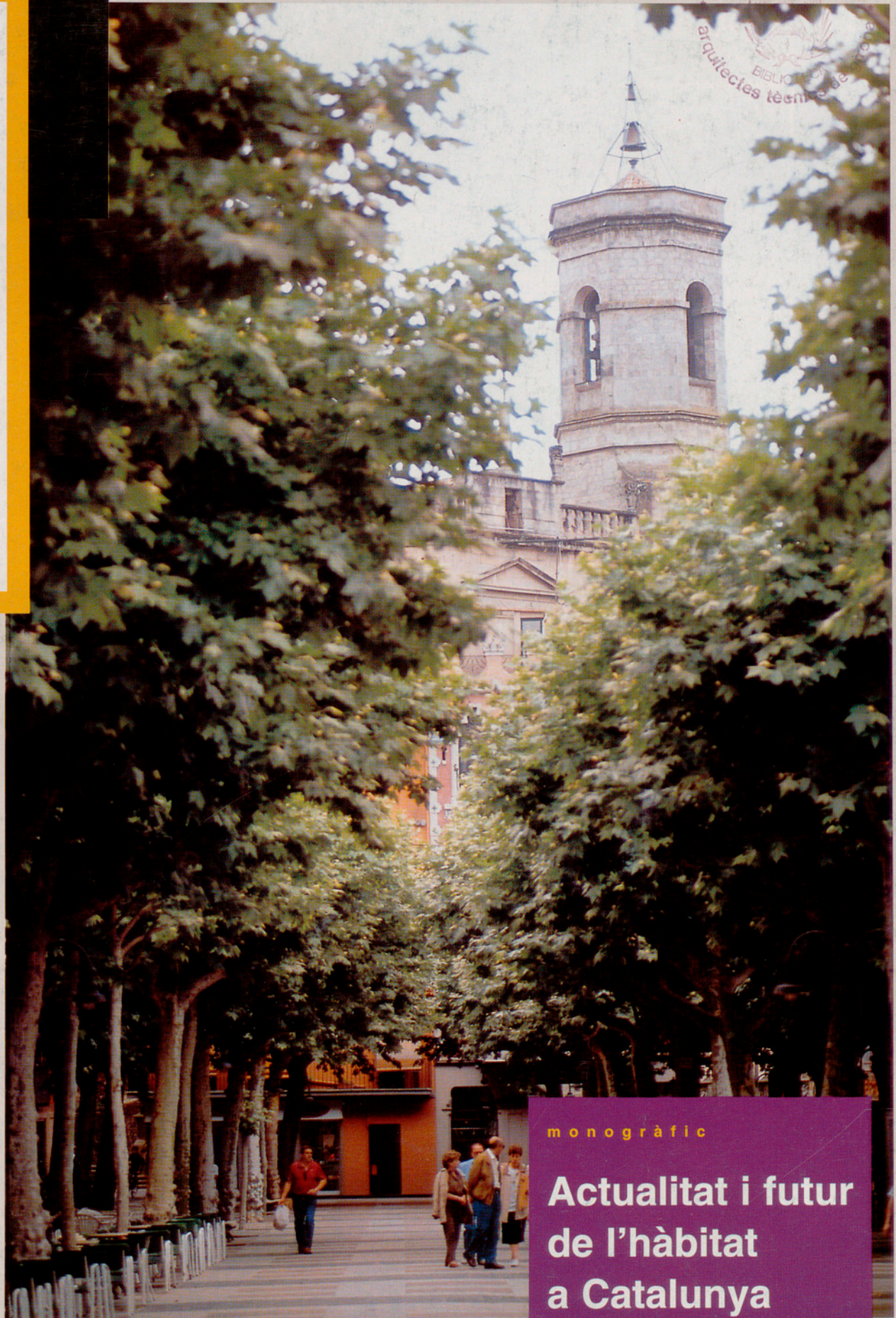

la punta

COL·LEGI OFICIAL D'APARELLADORS I ARQUITECTES TÈCNICS DE GIRONA

collegi oficial d'aparelladors
BIBLIOTECA
arquitectes tècnics

23

monogràfic

Actualitat i futur de l'hàbitat a Catalunya

tema central

Olot

OBRIM SOLUCIONS ALS SEUS TANCAMENTS

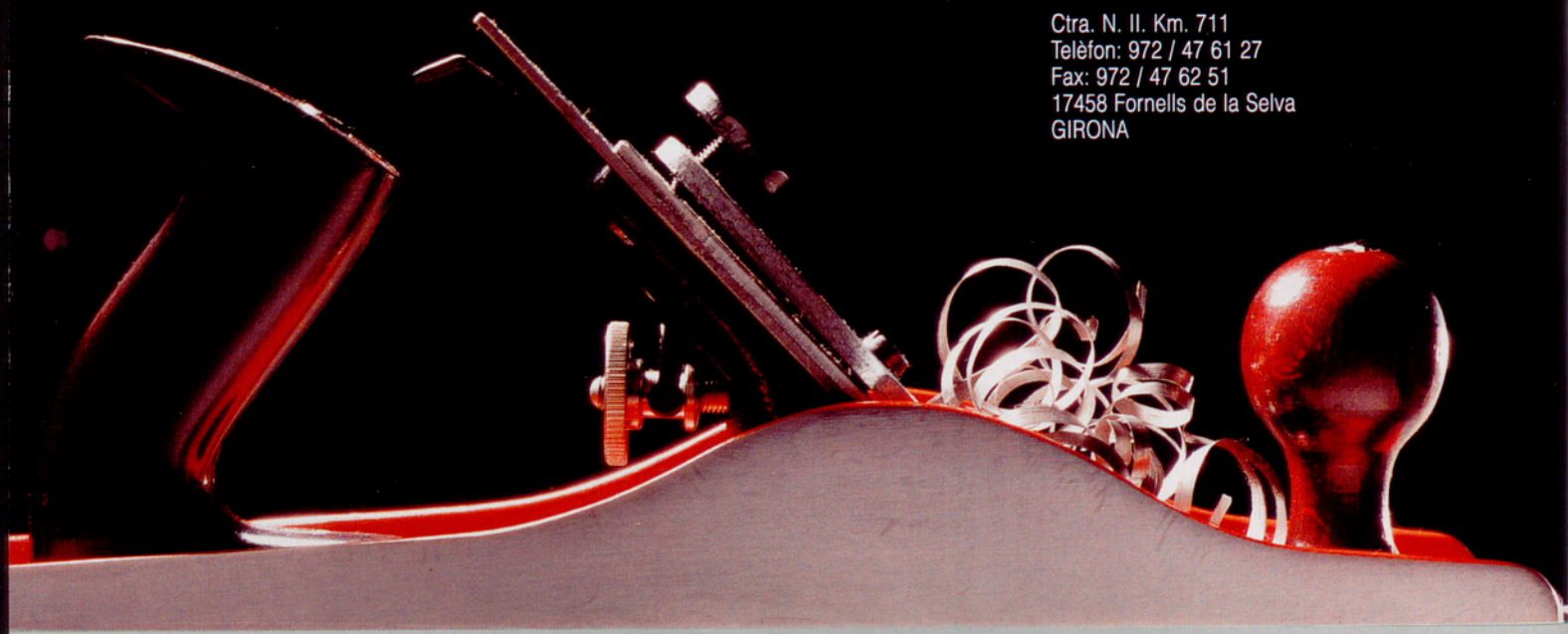
La fusteria d'alumini i PVC
ofereix excel.lents solucions
per a grans obres i petites reformes.

Ormetal posa a la seva disposició
més de 40 anys d'experiència
que garanteixen els seus productes.

**LA QUALITAT
EN FUSTERIA
D'ALUMINI I PVC**

 ORMETAL
FUSTERIA D'ALUMINI i P.V.C.

Ctra. N. II. Km. 711
Telèfon: 972 / 47 61 27
Fax: 972 / 47 62 51
17458 Fornells de la Selva
GIRONA

Rafel Bosch

EDITOR:

COL·LEGI D'APARELLADORS
I ARQUITECTES TÈCNICS DE GIRONA
CTRA. SANTA EUGÈNIA, 19
17005 GIRONA. TEL. 21 18 54

COORDINADOR:

FRANCESC XAVIER BOSCH I ARAGÓ

CONSELL DE REDACCIÓ:

JOSEP CASTELLANO I COSTA,
JOAN M. GELADA I CASELLAS,
BERNAT MASÓ I CARBÓ, MIQUEL MATAS I
NOGUERA, JOAN M. PAU I NEGRE,
RAMON RIPOLL I MASFERRER,
NARCÍS SUREDA DAUNIS, FRANCESC XIFRA
I GIRONÉS.

COL·LABOREN EN AQUEST NÚMERO:

FERRAN ESTRADA, ORIOL BELTRAN,
XAVIER ROIGÉ, MIREIA MASCARELL,
TERESA CABRUJA, JORDI FALGARONA,
JAUME VICENS, MOLI, JOAN BOSCH,
JOSEP M. POU, JOAQUIM MONELLS,
JOAN M. GELADA.

CORRECCIÓ:

M. ROSA GALLART

PUBLICITAT:

MARISA TEIXIDOR - Tel. 22 11 56

DISSENY GRÀFIC:

POZO & VIÑETA

IMPRESSIÓ:

DALMAU CARLES PLA, S.A.

FOTOCOMPOSICIÓ:

ROGER - FIGUERES

DOCUMENTACIÓ:

SERVEIS COL·LEGIALS I ADMINISTRATIUS
DEL COAIATG

DIPÒSIT LEGAL: GI-427-1988

NOTA: ELS CRITERIS EXPOSATS EN ELS ARTICLES
FIRMATS SÓN D'EXCLUSIVA RESPONSABILITAT
DELS SEUS AUTORS, I NO REPRESENTEN
NECESSÀRIAMENT L'OPINIÓ DE LA DIRECCIÓ
D'AQUESTA REVISTA.

S U M A

la punxa

23

1996

editorial

3

monogràfic

L'hàbitat rural i l'antropologia de l'arquitectura
Ferran Estrada, Oriol Beltran, Xavier Roigé

6

Viure a la casa, viure en família.
Habitatge i transformacions de la família
a la Catalunya actual

18

Xavier Roigé, Mireia Mascarell

Noves identitats i configuracions de l'espai
en la postmodernitat des d'una perspectiva
psicosocial

34

Teresa Cabruja

tema central

La gestió del territori avui
El Parc Natural de la Zona Volcànica de
la Garrotxa

50

Jordi Falgarona, Jaume Vicens

Olot: ordenació i creixement

58

Moli

La muralla medieval d'Olot

66

Xavier Puigvert

Laboratori i seu col·legial d'Olot

70

Joan Bosch

articles jurídics

Aproximació a la Llei 31/95, de 8 de novembre,
de Prevenció de Riscos Laborals. Primeres
consideracions

74

Josep Ma. Pou

articles econòmics

Modalitats i avantatges dels fons d'inversió

78

Joaquim Monells

articles tècnics

Una nota sobre l'aplicació d'emprimació
antioxidant en els acers

80

Joan M. Gelada

es diferents Juntes de Govern que han dirigit el Col·legi els últims anys han apostat de forma inequívoca per apropar-nos a les comarques, fer-les participatives i dotar-les d'infraestructura col·legial i de serveis.

Així, el dia 27 de maig de 1989 s'inaugurava a Olot la primera de les ofícines col·legials de la nostra xarxa. Els òptims resultats de participació i utilització d'aquesta oficina ens van encoratjar a seguir el camí iniciat, amb l'obertura l'any 1991 d'una oficina a Lloret, una altra a Vilamalla-Figueres l'any 1992 i una darrera a Palamós l'any 1993.

L'obertura de la primera oficina de la xarxa a Olot no va ser fruit de l'atzar, sinó que hi van influir positivament les seves circumstàncies geogràfiques i de comunicacions, així com altres factors característics de les anomenades comarques de muntanya i, per què no dir-ho, la perseverança i l'esperit emprenedor i lluitador de la seva gent.

Valors o dificultats que sovint no han estat prou avaluats per les diferents Administracions, tot i que aquests últims anys, i per diversos factors, s'ha notat una important millora. Creiem

necessària una actuació coordinada de les diferents Administracions, que millori les infraestructures, comunicacions i serveis, que afavoreixi l'esclat de tot allò de bo que aquestes comarques tenen dintre, i en quantitat.

La nostra professió i organització col·legial vol anar més enllà en la seva aposta per aquesta comarca i vol dotar-la de més i millors serveis amb l'obertura, avui, d'un nou centre que, a més de l'oficina i els serveis col·legials, disposi també d'un important laboratori d'assaig de materials de construcció, integrat en el nostre Centre d'Estudis de la Construcció i Anàlisi de materials, CECAM, que donarà suport i servei a la Garrotxa i comarques veïnes (Ripollès i Pla de l'Estany).

Els professionals de la construcció en particular, i tothom en general, gaudiran d'un nou servei més a prop del seu àmbit, amb la consegüent millora quant a reducció de costos que això comportarà.

Voldríem que la nostra actuació esdevingués una altra petita bola de neu que col·labori a l'engrandiment de l'allau cap a la normalització i la igualtat entre comarques.

e d i t o r i a l

m o n o g r à f i c

Actualitat i futur de l'hàbitat a Catalunya

L'hàbitat rural i l'antropologia de l'arquitectura*

6

Ferran Estrada Bonell
Oriol Beltran Costa
Xavier Roigé Ventura

La diversitat de formes que adopten la població i l'habitatge ofereix un camp d'interès per a l'antropologia. Aquesta, com a disciplina que estudia les societats i les cultures humanes des d'una perspectiva globalitzadora i comparada, analitza l'hàbitat humà en relació amb d'altres aspectes de la vida social. Les activitats humanes es desenvolupen en l'espai, i s'hi reflecteixen especialment a través de les ocupacions productives i de les construccions.

En aquestes pàgines presentarem els trets generals de l'estudi antropològic de l'hàbitat rural. L'antropologia, més enllà de fixar-se en les formes arquitectòniques i urbanístiques, s'interessa sobretot per com les persones creen, organitzen i utilitzen l'espai fent-lo habitable i productiu.

Un habitatge és una construcció social, el testimoni d'una determinada forma d'organització de la societat que condiciona la manera de percebre i d'utilitzar l'espai. Aspectes com l'estructura del grup domèstic, l'activitat productiva de la casa i la seva integració amb la resta de la comunitat, es reflecteixen en l'espai a través de la disposició urbanística i les formes constructives. Com afirma Bestard, "a l'espai construït dels habitatges, la societat hi inscriu les seves pròpies estructures, les seves relacions de producció, les seves relacions socials i el seu simbolisme fonamental (...). La casa transforma i ordena en l'espai domèstic les forces socials i ideològiques que determinen el model de vida familiar" (1987:91). Al mateix

**"L'antropologia s'interessa
sobretot per com les perso-
nes creen, organitzen i utilit-
zen l'espai fent-lo habitable
i productiu"**

* Aquest article presenta una síntesi dels principals arguments teòrics i metodològics d'un treball en curs de publicació: *Era casa aranesa. Antropologia de l'arquitectura a la Val d'Aran* (Tremp, Garsineu Edicions).

“Les modificacions en la distribució de l'espai interior, l'estructura o la decoració tradueixen canvis en el concepte de família, en la valoració de la privacitat o en les activitats econòmiques”

temps, l'estudi de la casa permet apreciar els canvis en la vida familiar i en les funcions del grup domèstic. Les modificacions en la distribució de l'espai interior, l'estructura o la decoració tradueixen canvis en el concepte de família, en la valoració de la privacitat o en les activitats econòmiques, entre d'altres.

És per això que no n'hi ha prou de mirar els elements constructius o l'estructura arquitectònica d'una casa, sinó que cal analitzar els usos que se'n fa i interrogar-se sobre què és el que expliquen la seva funcionalitat i la seva diversitat.

1. La casa i el medi físic

La causalitat del clima i del medi físic ha estat llargament destacada en nombrosos treballs d'arquitectura i de geografia humana per explicar les solucions formals adoptades en les construccions rurals. Aquesta tradició d'estudis interpreta la casa com una resposta formal i material enfront d'un entorn físic determinat, el qual explicaria aspectes com l'elecció dels materials emprats, el lloc d'implantació o fins i tot la seva forma. La teoria de la determinació del clima considera que una preocupació bàsica de l'home és la d'abrigar-se, per la qual cosa els imperatius climàtics serien els causants de la forma dels habitatges. Així, la variació climàtica i del medi físic és la que donaria lloc a la diversitat de construccions rurals (Schoenauer i Seeman, 1962:3; Torras i Balbás, 1930:149-151).

Aquest reduccionisme geogràfic ens proporciona, no obstant, unes pistes falses sobre la casa com a producte sociocultural (Bromberger, 1988:3). Certament, l'arquitectura està condicionada per l'entorn físic, però els constreyniments que aquest presenta només donen compte d'una petita part de la diversitat de construccions que podem trobar. La pluralitat d'opcions en relació amb aspectes com l'orientació, l'ordenació dels carrers o els materials constructius en una mateixa àrea geogràfica mostren que la influència del clima i del medi és important però no determinant. No totes les fórmules arquitectòniques emprades poden explicar-se des d'un punt de vista climàtic, i fins i tot algunes d'elles podrien considerar-se com a anticlimàtiques. La casa és, sobretot, un fenomen sociocultural, i està més condicionada pel seu ús social que per les característiques de l'entorn físic. Com afirma Rapoport (1972), la forma de l'habitatge és la conseqüència dels factors culturals, mentre que els factors ambientals i els materials disponibles no són més que aspectes que modelen la seva estructura.

Prendre consciència que la casa és un producte social no suposa oblidar la dimensió ecològica que intervé en una construcció. Però les relacions que manté una societat amb el seu entorn no són unívokes i només poden entendre's en termes de respostes adaptatives, per la qual cosa cal tenir en compte la part de creativitat que aporta cada cultura en la seva manera de socialitzar el medi (Descola, 1986:15).

Així, no es tracta tant de veure la incidència que el medi exerceix sobre els habitatges, sinó la forma com una societat s'adapta a l'entorn en funció dels seus recursos tècnics i de la seva organització productiva, i cal entendre l'hàbitat com un element que intervé en la interrelació entre el medi i l'organització social. Des d'aquesta perspectiva, la configuració arquitectònica d'una casa estaria condicionada per factors físics (relleu, altitud, clima, materials disponibles), però també per factors econòmics (accés i explotació dels recursos), sociopolítics (organització social, institucions polítiques, marc jurídic) i culturals (visió de la relació entre l'home i el seu entorn, religió, mentalitats).

En definitiva, la relació de l'arquitectura rural amb el medi seria el fruit de l'adaptació de les funcions i l'organització productiva de la casa al seu entorn.

2. Tècnica i arquitectura rural

En analitzar les construccions rurals s'insisteix habitualment en els materials, els processos i les tècniques constructives. Hi ha dues idees fonamentals que apareixen sovint en els treballs que tracten d'aquesta temàtica: d'una banda, els constreyniments imposats pels coneixements tècnics com a determinants de l'estructura dels habitatges; de l'altra, la idea que els constructors haurien emprat uns sabers tècnics transmesos de generació en generació sense comptar amb la intervenció d'especialistes. Ambdós elements són importants, car solen utilitzar-se com a definidors del concepte d'arquitectura "tradicional" o "popular".

Al nostre entendre, el punt de vista que considera la diversitat de models arquitectònics i la seva estructura en funció dels coneixements tècnics d'una societat nega la idea mateixa de la casa com a entitat social. El fet que es coneguin unes tècniques determinades no implica necessàriament la seva aplicació. Com assenyala Rapoport (1972:36), la tècnica i els materials poden fer possible o no l'adopció de determinades solucions constructives, però aquestes es donen en el marc d'una organització de l'espai que està definida per d'altres raons.

Per això, el fet que canviïn els materials o les tècniques constructives no suposa necessàriament que ho hagi de fer també la forma de la casa. Els canvis més significatius es produeixen per modificacions en les funcions de l'edifici (per exemple, pel fet de destinar-lo a una activitat productiva diferent), per una altra organització i percepció de l'espai o per canvis que afecten el concepte de família i de residència. És més, els mateixos materials poden generar una gran diversitat de solucions formals.

D'altra banda, per a l'antropologia, cal considerar les tècniques com a fenòmens socials en tota la seva extensió. La tècnica no és un element aïllat de la realitat social, un constreyniment a partir del qual es desenvoluparien les possibilitats dels grups humans, sinó que és un camp de mediació entre les possibilitats i impossibilitats

“La configuració arquitectònica d'una casa està condicionada per factors físics, econòmics, sociopolítics i culturals”

El llenguatge de les façanes. A través dels elements decoratius utilitzats en la construcció (el seu simbolisme, el seu cost econòmic, la seva valoració social, el seguiment d'unes tendències estètiques determinades) es manifesta la posició social de la casa davant la resta de la comunitat local.

materials i la realitat social (Beltran i Contreras, 1988:10). És per això que analitzar les tècniques de l'arquitectura rural no pot limitar-se a considerar els diferents elements constructius. Per contra, cal atendre el conjunt d'operacions que parteixen de les diferents primeres matèries utilitzades per aconseguir un determinat resultat final (Cresswell, 1981:151-153), i també cal fixar-se en els agents que intervenen en aquestes operacions i en les relacions socials que estableixen entre ells. D'aquesta manera, a més a més de procurar una anàlisi més aprofundida dels aspectes tècnics, pot trencar-se amb un dels tòpics de l'anomenada arquitectura "popular": l'autoconstrucció.

La idea de l'autoconstrucció, o d'una arquitectura sense arquitecte, està implícita en la mateixa definició de la casa "tradicional" o "popular". Des d'aquest punt de vista, les cases rurals s'haurien construït en el passat per referència a models transmesos per tradició no escrita, admesos per tothom, idèntics per a la totalitat d'un poble o d'una comarca, i reflectirien la idea d'habitatge existent entre la seva població (Mallé, 1983:10). Es tractaria, doncs, d'una arquitectura sense història, profundament influenciada pel medi i caracteritzada per una gran "permanència de les seves formes, independents de modes, passatgeres, i estils" (Torres Balbás, 1930:152).

Al nostre entendre, conceptes com el d'arquitectura "tradicional" o d'altres de similars es presten a confusió i haurien de reconsiderar-se. D'una banda, els procediments tècnics emprats reflecteixen percepcions estètiques i qualitatives diferents, ja que els models, els materials i les tècniques constructives utilitzats poden ser més o menys valorats segons els gustos o les orientacions estètiques (Calame, 1988:72). D'altra banda, no fan referència a unes cases absolutament autoconstruïdes i sobre la base d'uns models compartits per tota una regió. A excepció d'alguns edificis menors, les cases rurals del passat no eren construccions espontànies. Si bé els

propietaris de l'edifici podien intervenir activament en la seva construcció o en els treballs de reforma, sovint amb l'ajuda d'altres veïns, habitualment comptaven amb la participació d'especialistes que tenien una gran influència en els procediments emprats, en els estils adoptats i en la forma i la disposició resultants.

3. La casa i l'organització social

Des d'una perspectiva antropològica, la dimensió més significativa de l'arquitectura són les relacions que aquesta manté amb la societat en la qual es desenvolupa. Això imposa la necessitat d'interrelacionar la casa amb diversos elements de l'organització social. Hi ha cinc aspectes fonamentals que incideixen en la configuració arquitectònica d'un habitatge: els seus habitants, les relacions de la casa amb la seva aglomeració, la funcionalitat productiva que es desenvolupa al seu interior, la seva configuració com a un domini simbòlic i estètic i la consideració de la casa com a un element evolutiu.

10

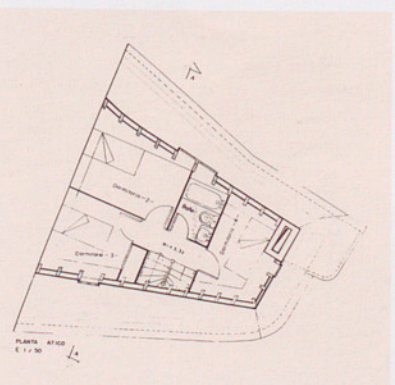
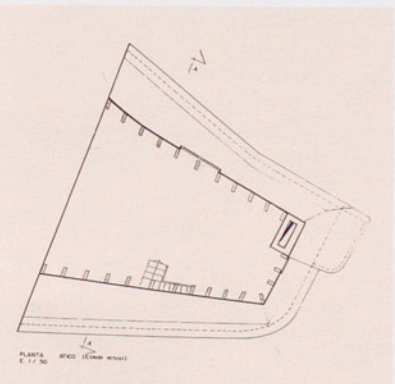
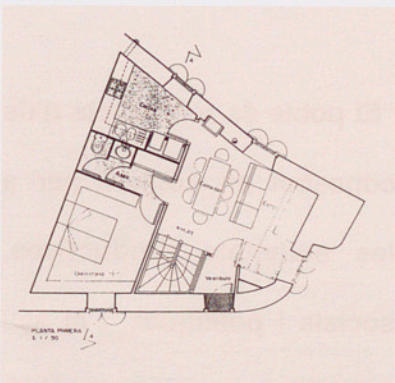
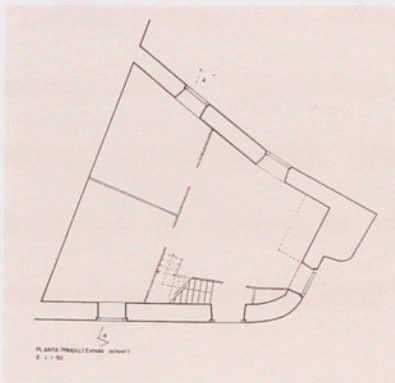
La casa i els seus habitants

L'adaptació de la casa a les necessitats dels seus habitants és, al nostre entendre, el factor que més explica la seva arquitectura. És per això que cal tenir en compte, en primer lloc, les formes de residència adoptades. En cada casa viu un grup de persones, i el seu nombre i l'estructura de relacions que conformen condicionen la disposició interior de l'habitatge. Així, una casa construïda per acollir un grup conjugal (una parella amb fills) prendrà un model diferent al d'una altra feta per a la residència conjunta de parelles de diverses generacions (una família troncal, per exemple), malgrat que en ambdós casos el nombre de persones pugui ser el mateix. La composició familiar pot variar en el temps, per la qual cosa les necessitats que han de satisfer els habitatges són també canviants i causen sovint que es duguin a terme obres de reforma. El creixement del grup domèstic pot fer necessari dedicar alguns espais a nous usos (com destinar un magatzem a dormitoris) o pot comportar l'ampliació de l'habitatge mitjançant l'afegiment d'edificis veïns o la construcció d'annexos. Igualment, la disminució del nombre de membres d'un grup domèstic també pot anar acompanyada d'un canvi en l'ús de determinats espais i, fins i tot, fer que s'arribi a dividir un mateix edifici en habitatges separats.

En segon lloc, una casa reflecteix també l'ús de l'espai domèstic per part dels seus membres en funció de factors com el gènere, l'edat i les activitats que aquests tenen assignades. Els àmbits per menjar, per dormir, per treballar i per relacionar-se són l'expressió de la dinàmica familiar i dels valors que s'hi associen. Les relacions internes i les formes de concebre-les es tradueixen en la disposició dels individus dins de l'edifici, a l'interior d'una habitació o al voltant d'una taula, en l'ús que cadascú fa dels diversos espais, etc. Així,

Noves formes de vida, noves maneres d'habitar. La reforma d'aquest edifici permet observar l'evolució de l'habitatge rural. Abans, la primera planta estava destinada a habitatge i la segona a magatzem d'ús agrícola i domèstic. L'espai només estava dividit a la primera planta amb envans de fusta: dues cambres i una sala polivalent (cuina, menjador i estar). La reforma contempla la desaparició de les funcions productives de l'edifici, amb la reconversió del magatzem en habitatge, i una major especialització de l'espai: se separa la cuina del menjador-sala d'estar; es construeixen dues cambres de bany i s'aïlla la zona d'estar (més pública) de la dels dormitoris (més íntima), que passen a ser individuals.

les maneres de concebre i d'habitar l'espai domèstic poden considerar-se com a cristallitzacions de l'organització d'una societat (Bromberger, 1988:10).

Els espais de la casa són, per això, una traducció de la concepció que tota societat en cada moment històric té dels habitatges, de la vida privada i la vida pública. Els conceptes d'intimitat o de confort, per exemple, han variat històricament i, amb ells, ho ha fet també la distribució interna dels edificis destinats a la residència. Mentre que avui considerem la intimitat com un valor bàsic, en d'altres moments i en d'altres societats ha estat entesa d'una forma diferent. Així, el desig que palesen els nous habitatges de separar en cambres diferents els individus que hi viuen era poc comú en les societats rurals europees fins al segle XIX, en les quals el marc de la vida domèstica quedava sovint reduït a una sola habitació per dormir, menjar, estimar i morir. En canvi, avui dia les estances dedicades a les activitats públiques i privades estan formalment ben diferenciades.

En tercer lloc, els mecanismes de reproducció del grup domèstic condicionen igualment la manera d'entendre els habitatges. En molts indrets de la Catalunya rural, per exemple, l'edifici de residència constitueix un element important de la casa com a institució social i és el factor central de l'herència, amb una funció determinant per al manteniment del llinatge. Per això, el paper assignat al lloc de residència és essencial: la família s'identifica amb la casa i els seus edificis. D'acord amb Guibal, "la impossible divisió del conjunt que formen la família i la seva propietat forgen una identitat col·lectiva portada per la casa (...) fins a confondre's amb una personalitat moral, en el sentit jurídic de l'expressió, fins a fer-li portar, en certs llocs, el nom del llinatge" (1987:77-78).

La casa i el poble

L'estudi antropològic de la casa-edifici requereix que aquesta s'analitzi en el context de tot l'espai habitat. Cal examinar les relacions entre "l'espai interior i els voltants de la casa, la façana i el carrer (o el camí), l'edifici i la parcel·la sobre la qual es troba, finalment aquesta darrera i l'agrupament de cases o el paisatge rural sencer" (Guibal, 1987:72).

Les societats han tendit a manifestar formes diferents d'integració entre la casa i la seva aglomeració. A la separació bàsica entre hàbitats dispersos i concentrats, caldria afegir-hi una distinció entre aquelles aglomeracions que, en el seu conjunt, són considerades com el marc de la vida (essent la casa simplement una part més íntima del domini) i aquelles en les quals l'habitatge és considerat la totalitat de l'àmbit vital (i on el carrer no és més que un lloc de pas que no articula una integració entre les cases). Exemples d'aquestes dues menes d'aglomeracions poden trobar-se a totes les societats.

En el cas de poblacions concentrades, la casa i el poble només poden entendre's conjuntament, tant des d'una perspectiva social com arquitectònica. El poble no apareix com a aspecte comple-

mentari en relació amb la casa, sinó com a element central que permet comprendre-la.

La inserció de la casa en el poble ha de contemplar-se, com a mínim, des de dues dimensions. En primer lloc, des d'un enfocament arquitectònic i urbanístic, la unitat constructiva de la casa té continuïtat en el poble en el sentit que aquest és un conjunt d'edificis. El poble és un objecte d'ús concebut en conjunt per a les activitats productives, socials i polítiques, i el seu urbanisme, encara que no necessàriament planificat, respon a una lògica d'ordenació de l'espai. Des d'aquesta perspectiva, és útil conèixer els aspectes relatius a la ubicació d'un poble, la seva forma i la seva magnitud, i que tradueixen el caràcter orgànic del sistema urbà. Alhora, també cal tenir en compte els factors que determinen l'assentament del poble i la disposició espacial dels edificis per comprendre la pròpia arquitectura de les diferents cases que el formen.

En segon lloc, la casa s'integra al mateix temps en el poble com a unitat social, política i productiva. Des d'aquest punt de vista, cada casa, com a institució, té una posició dins del poble, i el seu edifici n'és el símbol, l'element que permet mostrar la seva posició a la resta de la comunitat. L'edifici i els seus elements constructius conformen, doncs, un llenguatge que expressa la relació de la casa amb la comunitat local.

La casa i les activitats de producció

Per entendre la disposició i l'estructura dels habitatges rurals i la percepció que en tenen els seus habitants cal tenir en compte la seva doble funcionalitat com a residència familiar i aixopluc de l'activitat productiva. A l'hàbitat rural, la casa és una eina de producció (Demangeon, 1947), de manera que factors com la seva grandària i els diferents equipaments que conté són l'expressió d'una organització que atén les necessitats del procés productiu.

La casa rural ha de contemplar-se d'acord amb les variacions que es donen en la seva utilització al llarg del cicle anual de treball. Els diferents espais són usats en funció del ritme estacional de les activitats econòmiques, i això no només afecta les activitats productives, sinó també la residència. L'activitat agrícola i ramadera al llarg de l'any pot donar lloc a moments d'absència d'alguns membres del grup domèstic per emigració, i a d'altres (per exemple, en el moment de la collita) d'increment de la pròpia força de treball amb la participació d'altres persones, per la qual cosa no caldrà haver de comptar sempre amb els mateixos espais. Tanmateix, les variacions en el cicle estacional afecten sobretot els espais productius de la casa, i per això cal preveure estables per tenir-hi el bestiar durant l'hivern, magatzems per a la collita o llocs per al processament i la transformació dels productes.

Si bé les cases solen tenir totes aquestes zones més o menys definides, les seves formes varien d'acord amb el nivell econòmic del grup domèstic que hi habita i amb la seva ubicació dins del poble. Junt amb el seu àmbit per a l'habitatge, allò que més diferencia la

“El poble és un objecte d'ús concebut en conjunt per a les activitats productives, socials i polítiques, i el seu urbanisme respon a una lògica d'ordenació de l'espai”

“L'edifici i els seus elements constructius conformen, doncs, un llenguatge que expressa la relació de la casa amb la comunitat local”

posició econòmica de les cases és el seu espai productiu, perquè en determina la capacitat. Disposar d'un bon magatzem o d'un estable espaiós pot encarir notablement la construcció, però també implica poder tenir un millor control del procés productiu. Així, el que condiciona la grandària d'una casa rural no és tant l'espai de residència com l'espai de producció. En el cas de les masies catalanes, Terradas (1984:193) afirma que la superfície de tota la casa estava determinada per les golfes, segons el que es considerava necessari per guardar-hi el gra.

En definitiva, la casa agrària és concebuda, sobretot, com a un instrument productiu, i es condiciona l'espai de residència en funció de les necessitats de força de treball que l'explotació requereix i pot suportar.

La casa com a domini simbòlic i estètic

A més d'un espai de residència i de producció, la casa constitueix també un domini simbòlic i estètic. D'una banda, els edificis mostren un simbolisme obert, visible, que s'expressa a través de pràctiques rituals explícites durant el procés de construcció i amb determinats elements constructius, com són les llindes gravades amb el nom del propietari i la data de construcció, o les creus per protegir-se de les males influències. Al mateix temps, presenten un simbolisme no visible a través dels valors que els individus donen a les diferents porcions de l'espai (els comportaments, les actituds, les percepcions).

Com a objecte, la casa rural no és un producte aliè als gustos i a les modes, sinó que intenta obtenir un producte estètic, d'acord amb els criteris de cada època i les possibilitats constructives dels seus membres. L'aparença, la grandària i els materials emprats en la construcció de l'habitatge tradueixen l'estatus socioeconòmic dels residents. Com assenyala Bromberger, “la casa, com el vestit, és un mitjà de situar-se en l'escala social; és un carnet d'identitat social que s'exposa públicament” (1988:9). D'aquesta manera, molts elements arquitectònics poden ser entesos com a codis que expressen la posició social, que s'exposen a la comunitat local i són reconeguts per aquesta.

Les cases rurals no responen a una sola fórmula constructiva, atès que és possible trobar una diversitat de construccions que tradueixen no només evolucions i transformacions, sinó també diferents models de referència. Aquests models reflecteixen, en última instància, l'organització social i la percepció simbòlica que els diversos grups socials tenen de la casa.

La casa com a objecte evolutiu

Finalment, cal contemplar també la casa des d'una perspectiva històrica. Com assenyalen Bidart i Collomb, la casa-edifici “és una resposta particular d'una societat, en un moment donat de la seva història, a les exigències posades pel seu entorn natural i social”

La invenció de la tradició.

Les construccions per als turistes són sovint una recreació de l'arquitectura rural a partir dels trets considerats com a més "autèntics" i "típics" des d'una perspectiva urbana.

Aquesta mena d'arquitectura es basa en l'ús de materials "naturals" com a elements decoratius (pedra, fusta, pissarra) i en la incorporació d'elements característics de l'arquitectura de la zona, malgrat que hagin perdut la seva funció original (com ara la construcció semicircular al peu de la xemeneia, que hauria de correspondre a un forn).

(1984:20). Des d'aquesta perspectiva, les cases no són un objecte immutable al llarg del temps, sinó una realitat canviant, sotmesa a un procés continu de modificacions, d'afegits i de noves construccions. Els edificis presenten una gran capacitat d'adaptació, sovint immediata, a les necessitats canviants del grup domèstic. A més de les contínues transformacions per adequar les formes antigues d'acord amb les noves necessitats, en l'arquitectura dels habitatges es reflecteix un ajustament constant a les variacions en la dimensió i la composició dels grups residencials, als seus processos de fissió i fusió. Per això, com hem assenyalat abans, ens trobem amb nombroses divisions internes, reunificacions i modificacions contínues dels espais interiors.

Però, a banda dels arranjaments en els edificis, els mateixos models de referència han variat a través del temps, i no podem considerar l'existència d'una casa "tradicional", com a equivalent a més genuïna i autòctona, en contraposició a una altra de "moderna", equivalent a "pis de ciutat". Les cases "tradicional" no poden veure's com

“L’habitatge rural ha experimentat durant els darrers segles una evolució marcada pel desig de privacitat en la vida familiar, la difusió de noves tècniques i materials constructius i una nova concepció de la casa i de l’espai”

a un model immutable i aliè als canvis en els estils i les preferències estètiques.

En l'evolució que ha experimentat l'habitatge rural durant els darrers segles, cal destacar dos moments fonamentals, que han estat determinats pels canvis tant en els materials constructius com en la concepció de l'espai domèstic. El primer va produir-se entre final del segle XVIII i principi del XIX. Les anàlisis històriques indiquen que a partir d'aquella època va estendre's a Europa un sentiment de major desig de privacitat en la vida familiar, a causa de la difusió del model ideològic familiar de la naixent burgesia. Aquest procés, que incidí sobretot en la distribució de jerarquies dins del grup domèstic, va marcar la necessitat de reclassificar els espais i de realitzar nous tipus de construccions, separant diversos àmbits de l'habitatge d'acord amb la seva funcionalitat. La sala comuna multifuncional (sovint dormitori, cuina i menjador) va donar pas a una diferenciació i una especialització espacial. Aquest canvi va afectar, sobretot, les famílies benestants i mitjanes i, en menor mesura, la resta de grups socials.

Més recentment, dels anys cinquanta ençà, s'han produït d'altres transformacions igualment significatives que cal plantejar des de dos punts de vista. D'una banda, l'evolució experimentada pels habitatges dels residents en l'àmbit rural a causa de la difusió de noves tècniques i materials constructius, de les transformacions en la producció agrícola i, sobretot, per una nova concepció de la casa i de l'espai domèstic. Junt amb les variacions substancials en els procediments i en els materials emprats, les transformacions més importants es refereixen a una concepció de la casa com a espai més íntim i diferenciat de la producció, en el qual és explícita la recerca d'un major confort (construcció de cambres de bany, separació de la cuina de la sala d'estar, obertura de finestres més grans, etc.). Alhora, els grups domèstics han tendit a reduir-se quant a la seva grandària i extensió, i les noves parelles intenten aconseguir, sempre que és possible, una residència separada dels seus pares o, com a mínim, uns espais propis i autònoms dins del mateix edifici (transformant, per exemple, les golfes o els magatzems en un habitatge per a la nova parella). No es tracta, al nostre entendre, d'una "urbanització" d'aquestes cases, sinó de construccions que han estat adaptades a la nova percepció de l'espai domèstic i de les formes de vida.

Òbviament, els canvis en les activitats productives es tradueixen també en modificacions en els usos i l'organització dels habitatges. La substitució dels animals de treball pels tractors, la generalització de la nova maquinària agrícola o la implantació de la ramaderia industrial i del turisme rural han comportat una transformació dels espais existents o la necessitat de construir-ne de nous: els estables s'han transformat en garatges, s'han construït granges, s'han habilitat parts de les cases per rebre hostes, etc. Així doncs, aquestes alteracions no han d'interpretar-se com una mostra del desinterès de la població local per les antigues formes arquitectòniques, sinó com a resultat d'una evolució en relació amb allò que representa i amb la utilitat de l'espai habitat.

La segona qüestió és més complexa. L'extensió del fenomen de les segones residències ha generat en l'espai rural un nou tipus d'habitatge dedicat al lleure o una reconversió dels antics edificis per a aquest nou ús. De vegades, aquestes edificacions segueixen les pautes formals de l'arquitectura rural anterior, la qual cosa de vegades significa una invenció d'aquesta a partir d'allò que, des del punt de vista urbà, es considera més "típic", "autèntic" o "tradicional". Però, freqüentment, aquestes segones residències han comportat la irrupció massiva de construccions en una escala i unes proporcions absolutament diferents a les anteriors. Els fenòmens de revalorització del sòl de què sovint van acompanyades aquestes construccions han facilitat transformacions ràpides o substitucions de les antigues. La penetració de capital foraster imprimeix, llavors, un caràcter quantitativament i qualitativament diferent al ritme d'evolució que, d'una altra manera, haurien tingut les construccions rurals.

* * *

En aquest breu itinerari per l'antropologia de l'arquitectura rural hem intentat donar algunes pistes per entendre el passat, el present i plantejar hipòtesis sobre el futur de l'hàbitat rural a Catalunya, que, des d'aquest punt de vista, no pot considerar-se com un producte del clima o de la tècnica. La forma, la distribució i l'estètica dels habitatges són el resultat de la inserció social de la casa com a objecte utilitari (per a la residència i la producció) i com a objecte simbòlic. Així mateix, cal que l'estudi de les construccions rurals atengui la seva contextualització temporal. Com a realitat canviant, tant en els seus models de referència com en la seva concreció pràctica i adaptacions, aquesta arquitectura no pot ser qualificada de tradicional (en el sentit d'una arquitectura immutable a les transformacions constructives, gustos estètics i percepció utilitària de la casa) ni tampoc pot ser entesa com a popular (com a una creació genuïna, autòctona, transmesa de generació en generació, sense influències externes ni la intervenció d'especialistes).

Bibliografia

- BELTRAN, O.; CONTRERAS, J. (1988), "L'enquesta tecnològica com a estratègia d'investigació", a *L'Avenç*, 111:10-15.
- BESTARD, J. (1987), "Formes de viure i maneres d'habitar", a *Quaderns de l'Institut Català d'Antropologia*, 6:9-33.
- BIDART, P.; COLLOMB, G. (1984), *L'architecture rurale française. Pays aquitains. Bordelais, Gascogne, Pays Basque, Béarn, Bigorre*. París, MATP/Berger-Levrault.
- BROMBERGER, C. (1988), "L'habitat et l'habitation: des objets complexes. Quelles directions pour l'analyse?", a *Habitat et espace dans le monde rural*, pp. 3-15. París, Maison des Sciences de l'Homme.
- CALAME, F. (1988), "Technologie et architecture rurale", a *Habitat et espace dans le monde rural*, pp. 67-75. París, Maison des Sciences de l'Homme.

- CRESSWELL, R. (1981), "Problemas de encuesta", a CRESSWELL, R.; GODELIER, M. (dirs.), *Utiles de encuesta y análisis antropológicos*, pp. 237-238. Madrid, Fundamentos.
- DEMANGEON, A. (1947), "Essai d'une classification des maisons rurales", a *Problèmes de géographie humaine*. París, Armand Colin.
- DESCOLA, P. (1986), *La nature domestique. Symbolisme et praxis dans l'écologie des Achuar*. París, Maison des Sciences de l'Homme.
- GUIBAL, J. (1987), "Habiter la maison paysanne. La fonction domestique et l'architecture en Languedoc méditerranéen", a *Terrain*, 9:72-81.
- MALLÉ, M.P. (1983), "L'inventaire de l'architecture rurale dans les Hautes-Alpes. Problèmes méthodologiques et premiers résultats", a *Le monde alpin et rhodanien*, 4bis:9-27.
- RAPOPORT, A. (1972) *Pour une anthropologie de la maison*. París, Dunod.
- SCHOENAUER, N.; SEEMAN, S. (1962), *The Court Garden House*. Montreal, McGill University Press.
- TERRADAS, I. (1984), *El món històric de les masies*. Barcelona, Curial.
- TORRES BALBÁS, L. (1930), "La vivienda popular en España", a CARRE-RAS CANDI, F. (ed.): *Geografía General de España*, vol. III, pp. 139-504. Barcelona, Alberto Martín.

**Ferran Estrada Bonell, Oriol Beltran Costa,
Xavier Roigé Ventura**

Departament d'Antropologia Social. - Universitat de Barcelona

ESTRUCTURES GUÍXOLS, S.L.

ESTRUCTURES

c/ Camís, n. 26 Tel-Fax: 32.25.01
Tel Mòbil: 908-73.13.09
17220 - SANT FELIU DE GUÍXOLS

ESTRUCTURES EN GENERAL

ENCOFRATS

FERRALLA

aïllaments, sa

m a s t è c n i c s

Carrer Migdia, s/n (Antiga Fàbrica Agustí)
Tel. 47 65 63 Fax 47 65 59
17458 Fornells de la Selva (Girona)

TROX
DIFUSIÓ D'AIRE

cajalr
VENTILACIÓ IND.

ISOVER
FIBRA DE VIDRE

POLIGLAS
FIBRA DE VIDRE

isoGOMMA
AÏLLAMENT ACÚSTIC

Armstrong
FALSOS SOSTRES

isonic
ABSORBENTS ACÚSTICS

Viure a la casa, viure en família. Habitatge i transformacions de la família a la Catalunya actual

18

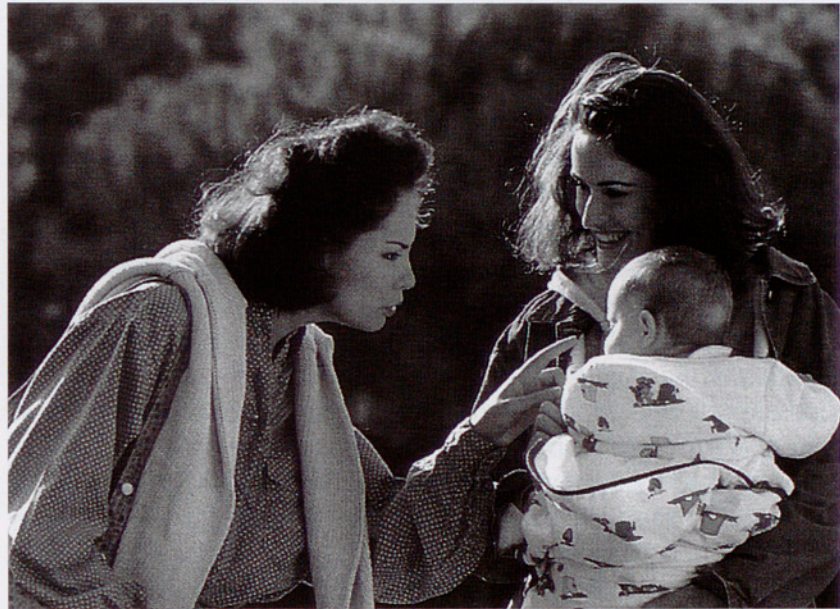
Xavier Roigé
Mireia Mascarell

El panorama de la situació actual de l'habitatge a Catalunya es pot abordar des de diferents perspectives, segons que s'incideixi en els aspectes estrictament arquitectònics, estètics, urbanístics, econòmics, financers, fiscals, administratius o fins i tot sanitaris. Però l'habitatge és molt més que això. L'habitatge és sobretot una llar, des del moment en què els seus habitants (generalment, un grup familiar) l'ocupen i el transformen en quelcom personal i íntim. Des d'aquesta perspectiva, l'expressió dels seus ocupants, tant dels seus gustos com de les seves necessitats, és el centre de les interaccions familiars o socials, l'espai relacional dels membres de la unitat familiar i el punt de referència vers l'exterior de tots els seus components. Per això, el coneixement de la realitat familiar i de la seva evolució resulta imprescindible a l'hora de planificar les necessitats o les demandes immobiliàries i per articular polítiques concretes sobre l'habitatge.

La família catalana, com a tot Europa, ha experimentat en els darrers decennis significatives transformacions, de manera que en un parell de dècades s'ha produït una diversificació de les formes residencials, passant-se d'un model familiar hegemònic fonamentat en el matrimoni i en la unió indissoluble de la parella, la família nuclear –que havia triomfat entre els anys cinquanta i setanta–, a la coexistència de diverses formes de relació i convivència familiar. Les raons d'aquesta evolució són diverses, però

“La família catalana, com a tot Europa, ha experimentat en els darrers decennis significatives transformacions”

En les darreres dècades s'ha produït una diversificació dels models familiars.

“Les raons d'aquesta evolució tenen a veure amb canvis de caire demogràfic, econòmic i sociocultural”

tenen a veure sobretot amb canvis de caire demogràfic (reducció de la natalitat, disminució de la nupcialitat, allargament de la vida), econòmic (dificultats d'accés a l'habitatge, millora del nivell de vida, crisi econòmica, transformacions en el mercat laboral) i sociocultural (rol de la dona, noves actituds respecte al matrimoni i a la cohabitació, augment del divorci, drets i rols dels membres de la família, relacions de la parella i entre pares i fills, etc.). En síntesi, podríem resumir aquests canvis en set punts fonamentals:

- 1) Un decreixement progressiu de la natalitat (actualment Catalunya té una de les taxes de natalitat més baixes de tot Europa).
- 2) Un important descens de la nupcialitat i un lleuger increment de les parelles cohabitants.
- 3) Un retard en la formació de nous grups familiars, amb l'increment tant de l'edat mitjana d'accés al matrimoni (30 anys per als homes i 27 per a les dones) com de l'edat en què els joves marxen de casa.
- 4) Un significatiu augment dels divorcis, cosa que dóna lloc a formes de convivència molt diversificades segons els arranjaments que es produeixen en la custòdia dels fills.
- 5) Un allargament important de la vida (una esperança de vida en néixer de 74 anys per als homes i de 81 per a les dones) i un nombre important de jubilats que resten en el seu domicili, en parella o sols; junt amb d'altres de la *quarta edat* que necessiten una assistència.
- 6) La disminució del nombre de persones coresidents, amb un increment de les persones que viuen soles i dels grups monoparentals.
- 7) Una persistència de la parella amb fills com a forma de residència majoritària.

Però, mentre que es diversifiquen els models residencials, per una aparent paradoxa semblen reforçar-se les relacions intergeneracionals, i això es manifesta en mecanismes de col·laboració i assistència entre parents –la qual cosa exigeix una proximitat de residència que hauria de tenir-se en compte en les polítiques d'allotjament– i en les estratègies familiars d'accés a l'allotjament. En múltiples situacions, els parents cerquen una proximitat en la residència per tal d'equilibrar el desig d'autonomia amb els avantatges d'estar a la vora. Així ho fan, per exemple, els fills que fixen la residència a tocar dels pares vells per proporcionar-los assistència; el jove que deixa el domicili dels seus pares però que hi vol seguir a prop per anar-hi a dinar; el pare o la mare que volen estar a la vora dels seus fills després de la seva separació conjugal per compartir la custòdia o les visites de cap de setmana; la filla que està a prop de la seva mare perquè aquesta tingui cura del seu nét quan s'acaba el permís de maternitat, etc. Es tracta de tendències que donen preferència a la proximitat i que es contraposen amb la segregació demogràfica provocada per les condicions del mercat immobiliari, que *expulsa* moltes parelles joves fora dels centres urbans per l'elevat preu dels pisos o pel desig de millorar la superfície i les condicions de l'habitatge.

Tots aquests canvis, d'una manera o altra, afecten les necessitats actuals d'habitatge, que alhora estan condicionades per l'evolució del mercat immobiliari. L'evolució de la nostra societat en matèria familiar en els darrers anys ha de portar-nos a la planificació d'una oferta més diversificada de l'habitatge, tenint en compte les modificacions experimentades per les estructures familiars. De la interrelació entre família i habitatge, i de les seves transformacions, en parlarem a les pàgines següents.

Habitatge, cicle de vida i transformacions de la família

Les necessitats d'habitatge són molt variables al llarg de la vida de l'individu i de la família. Des que la parella es constitueix fins a la seva extinció s'alternen diverses fases en les quals varien el nombre de membres, les relacions interpersonals, les estratègies i possibilitats econòmiques, fins i tot els objectius de les persones que conviuen. Les variacions que experimenta la família al llarg del cicle familiar són ben conegudes (Taula 1). Habitualment, hom considera que el cicle familiar comença en el moment del matrimoni o de la creació de la parella conjugal, iniciant-se una etapa en què només hi ha la parella, i que acaba amb el naixement del primer fill. Llavors comença una altra etapa, anomenada d'extensió, durant la qual el naixement dels fills modifica la dinàmica familiar en la majoria dels seus aspectes: en els rols de la parella, en la repartició del treball de la casa, en les necessitats d'espai, en les pressupostos domèstics, etc. Al llarg de l'extensió hi ha reajustaments constants de la dinàmica familiar, a mesura que els fills van creixent (fills en edat preescolar, escolar, adoles-

“Tots aquests canvis, d'una manera o altra, afecten les necessitats actuals d'habitatge, que alhora estan condicionades per l'evolució del mercat immobiliari”

La decreixença de la residència conjunta entre persones de diferents generacions no significa una disminució de les relacions intergeneracionals.

cent, juvenil o fins i tot adulta) i fins al moment de la seva emancipació, moment en què s'inicia la fase de contracció del grup residencial, també anomenada del *niu buit*. Les fases de dissolució també comporten diversos reajustaments, en funció dels recursos econòmics dels pares (si compten amb prou recursos econòmics o si són generats per la jubilació), de la seva autonomia personal (si són autònoms o si necessiten assistència) i dels lligams familiars que estableixin. El cicle que acabem de descriure és, en realitat, molt més complex, car les dissolucions de la parella per separació o mort generen dinàmiques residencials diversificades que a la vegada es tradueixen en necessitats diferents d'allotjament. Ahir, com que l'individu viu relacionat amb molts d'altres parents, la dinàmica familiar implica canvis residencials, com el del vell amb necessitat d'assistència que va a viure amb els seus fills.

Taula 1. Desenvolupament del cicle familiar

Fases del cicle familiar	Principi	Final
I. Formació	Matrimoni o inici de la relació	Naixement del primer fill
II. Extensió	Naixement del primer fill	Naixement del darrer fill
III. Extensió completa	Naixement del darrer fill	Primer fill marxa de casa
IV. Contracció	Primer fill marxa de casa	Darrer fill marxa de casa
V. Contracció completa	Darrer fill marxa de casa	Mort del primer cònjuge
VI. Dissolució	Mort del primer cònjuge	Mort del sobrevivent

Font: Glick (1947); OMS (1978)

És fàcil deduir la variabilitat de necessitats d'habitatge que es produeixen en cadascuna d'aquestes fases i la gran diversitat de situacions existents. Al nostre país, per contra, l'existència d'una propietat immobiliària molt poc flexible incideix negativament en les necessitats familiars, i fins i tot condiona i dificulta les opcions residencials dels individus i la formació de noves famílies.

Actualment, els canvis familiars a què ens referíem abans incideixen i modifiquen substancialment la dinàmica de tot el cicle familiar. En la seva formació, els darrers anys s'està produint una forta disminució del nombre de matrimonis: dels 45.865 que es van celebrar el 1975 a Catalunya es va passar a només 30.063 el 1993. A més, cada cop les parelles es casen més tard: l'edat mitjana del matrimoni el 1975 era de 26,6 anys per a l'home i 24,1 per a la dona, mentre que avui és de 29,6 i 27,1, respectivament. És una evolució molt similar a l'experimentada en d'altres països europeus, però amb una clara diferència: el nombre de les parelles cohabitants. En molts llocs (als països nòrdics i a França, sobretot), una gran part de les parelles casades s'han vist substituïdes per parelles de fet, mentre que al nostre país el nombre de parelles

cohabitants és molt reduït (es calcula que al voltant d'un 4% de les parelles). Cal, a més, diferenciar les parelles cohabitants prenupcials (que acabaran casant-se després d'uns anys de convivència o quan decideixin tenir un fill) de les parelles amb una perspectiva de coresidència a llarg termini, incloent-hi tenir fills sense haver-se casat. En aquest cas, les diferències són molt significatives: a Catalunya, només el 10% dels fills neixen fora del matrimoni, molt lluny del 50% de Suècia o del 33% de França (però a prop del 6% de Suïssa o del 13% d'Holanda). Podríem deduir, en aquest sentit, que el projecte de les parelles cohabitants al nostre país és majoritàriament temporal, i per això s'aboca amb molta més freqüència a l'habitatge de lloguer.

Les 8.688 separacions i els 6.579 divorcis realitzats a Catalunya el 1993 plantegen també nous reptes per a l'habitatge. Tot i que al nostre país el divorci no presenta la magnitud d'altres països (podem calcular que aquí es produeixen dos divorcis per cada deu matrimonis, molt lluny de l'1 de cada 3 a França, 1 de cada 2 a Suècia o 2 de cada 3 als Estats Units), la ruptura familiar genera processos diversos de reajustament de la residència. Des que es produeix la separació, un o ambdós cònjuges canvien de domicili (generalment de lloguer), i aquest fet genera no només problemes per trobar un allotjament adequat, sinó també un increment de les despeses per afrontar el manteniment de dos habitatges. Per això, una gran part dels separats se'n tornen a viure amb els seus pares o amb algun familiar, durant un període més o menys llarg i en funció de les característiques i l'edat en què es produeix la ruptura. Durant el procés de separació, l'habitatge de propietat es converteix generalment en un objecte de transacció entre els membres de la parella, que pot ser mantingut per un dels membres o bé venut per dissoldre els vincles econòmics. Els nous aparellaments dels separats donen lloc a una gran diversitat de formes de residència (les anomenades famílies *recompostes*) que originen necessitats específiques d'habitatge, com el desig de proximitat entre els pares separats amb custòdia compartida o amb un règim de visites, de manera que l'emplaçament de l'escola és sovint l'organitzador de les localitzacions residencials. Alhora, la parella separada tria la seva residència en funció de les seves xarxes parentals i de sociabilitat i sobre la base de les limitacions generades pel parc immobiliari. Per això, generalment es recorre a situacions transitòries abans no es crea una nova relació de parella.

La reducció de la natalitat té també implicacions en la dinàmica del cicle familiar. El nombre de naixements s'ha reduït a la meitat en vint anys: hem passat, a Catalunya, de 110.336 naixements el 1975 a 55.745 el 1993. Això representa un índex conjuntural d'1,2 naixements per dona, un dels més baixos del món, molt allunyat fins i tot de països propers com França (1,7), Gran Bretanya (1,8) o Suècia (2,0). La dada, tanmateix, no significa un rebuig de la infància, sinó una regulació de la natalitat: de fet, la majoria de les parelles desitgen tenir fills, i és probable que els

“Les anomenades famílies recompostes originen necessitats específiques d'habitatge. La reducció de la natalitat té també implicacions en la dinàmica del cicle familiar”

“A l'altre extrem de la vida, en l'edat de la jubilació, les necessitats d'habitatge són ben diferents”

acabin tenint. Les raons de la reducció de la natalitat són diverses, incloent-hi els aspectes econòmics i la falta de suport públic a les despeses de la criança, i moltes parelles ho justifiquen fins i tot pels problemes de manca d'espai suficient en el seu habitatge. I hi ha encara una raó més, de tipus conjuntural: el retard que s'està produint al nostre país en la formació de noves famílies, de manera que quan aquestes acabin formant-se és previsible un cert increment en la natalitat, com suggereix la demògrafa Anna Cabré. Sigui com sigui, la reducció del nombre de fills no sembla traduir-se en una menor demanda de superfície per als allotjaments familiars.

A l'altre extrem de la vida, en l'edat de la jubilació, les necessitats d'habitatge són ben diferents. Cal, en principi, trencar tant amb la idea d'una vellesa pobra i mal allotjada com amb la imatge d'uns jubilats ben situats i amb bona salut. Hi ha múltiples situacions i múltiples necessitats. D'entrada, cal distingir les necessitats d'una tercera edat activa, amb uns recursos més o menys suficients i sovint amb un habitatge propi, de les d'una quarta edat més o menys dependent. La primera està constituïda generalment per persones que viuen en el propi domicili conjugal, en un habitatge de propietat. Fins als 65, a més, la majoria dels homes viuen encara amb algun fill a casa (en el cas de les dones, fins als seixanta), i als setanta encara un 20% per cent dels homes catalans i un 10% de les dones viuen amb algun fill solter, segons l'*Encuesta Sociodemogràfica*. Quan tots els fills han marxat, les relacions no es trenquen, i se n'instauen unes d'*intimitat a distància*, amb intercanvis freqüents de serveis, sobretot durant els períodes de vacances i caps de setmana, i especialment quan els néts són més petits. Així, en un estudi realitzat, a França es demostrava que aquells vells que adoptaven una nova residència, tornant per exemple al poble d'origen, eren sobretot vells que mantenien unes relacions febles amb els fills, o bé que no en tenien. Anys més tard, les relacions amb els fills s'invertiran. Moltes dones, de més edat i vídues, hauran d'aproximar-se als seus fills –sobretot si tenen una filla– i rebre'n ajuda.

ASCENSORS
SERRA

**OFERIM LA MILLOR FABRICACIÓ,
INSTAL·LACIÓ I MANTENIMENT.**

CONSULTI'NS !

Carrer Vilanova, 28 Apartat 61 17800 OLOT (Girona)
Tel. 26 05 00 - 26 18 65 Fax 26 92 03

Formes familiars i habitatge

Les necessitats d'habitatge són variables, també, en funció de la diversitat de formes de residència. Les dades sobre l'evolució de les formes de residència a Catalunya en els darrers decennis mostren algunes tendències clares (Taula 2 i Taula 3). La primera constatació que cal fer és, precisament, la de la reducció que estan experimentant les llars catalanes: entre 1981 i 1991 s'ha passat d'una mitjana de 3,4 a 3,1 persones per grup residencial. És probable, fins i tot, que aquesta tendència s'incrementi en els propers anys, per l'efecte de les parelles o individus vells que viuran formalment sols, per després establir-se quan el gran nombre de joves que avui viuen a casa dels pares entrin en el mercat matrimonial. A banda d'aquesta dada, que després tornarem a comentar, cal fer una segona constatació, referent al predomini dels grups integrats per una parella conjugal com a forma més estesa de residència. En efecte, per al conjunt de Catalunya, la majoria de la població (prop del 70%) viu en grups conjugals, ja sigui amb fills (prop del 50%) o sense (un 20%).

24

Taula 2. Evolució de les formes de residència a Catalunya (1970-1991)

	Percentatge de Grups Residencials			Percentatge d'habitants	
	1970	1981	1991	1981	1991
Solitaris	6,42	9,88	13,59	2,91	4,21
Sense nucli conjugal	3,26	3,31	2,63	2,24	1,88
Monoparentals	3,26	5,01	7,03	4,71	6,97
Conjugal simple	63,85	65,47	65,43	65,6	68,97
Extenses	18,41	12,95	8,71	18,32	12,96
Múltiples	8,04	3,40	2,61	6,22	5,01
Extenses + Múltiples	26,45	16,35	11,32	24,54	17,97

Font: Censos de població

A banda d'aquest comportament majoritari, les dades del cens permeten observar altres formes de residència que han experimentat un lleuger creixement i que, tot i no ser del tot *nous* prototipus familiars, comporten una diversificació dels grups residencials. Així, resulta especialment interessant l'increment de les llars formades per una sola persona, que en els darrers anys s'ha duplicat: actualment, un 14% de les llars catalanes estan integrades per una sola persona; això representa, el 4% dels habitants. El seu perfil respon a comportaments diversos: persones de la tercera edat que viuen soles, fonamentalment vídues; solters rurals, especialment en les comarques amb un major envelliment de la població i menys expectatives econòmiques; joves solters, que trien aquesta forma de viure com a opció alternativa a la residència familiar (emancipació sense formar parella); i les llars unipersonals de les separa-

“Resulta interessant l'increment de les llars formades per una sola persona, que en els darrers anys s'ha duplicat”

La situació del mercat immobiliari està actuant de forma negativa sobre els processos de creació de noves famílies.

cions conjugals. Al nostre país, a l'inrevés del que passa a d'altres països, la majoria de les llars unipersonals estan integrades per vídues, mentre que els altres models familiars alternatius tenen una menor significació. En les dades apareixen, també, les anomenades famílies monoparentals. Tot i que la seva proporció és molt més baixa que a d'altres països, les famílies monoparentals han crescut lleugerament a Catalunya, fins a abastar el 7% dels habitants. Majoritàriament, es tracta de grups integrats per una dona i els seus fills, siguin vídues o separades. Les seves necessitats d'espai, tanmateix, són similars a les de les parelles amb fills.

Taula 3. Formes de residència a Catalunya, 1991

	Nombre de G.R.	Percentatge G.R.	Perc. Habitants
Solitaris	262.719	13,59	4,21
Sense nucli conjugal	50.876	2,63	1,88
Monoparentals	135.867	7,03	6,97
Mare + fills	113.139	5,85	4,54
Pare + fills	22.728	1,18	0,91
Conjugal simple	1.264.834	65,43	68,97
Sense fills	365.379	18,90	19,92
Amb fills	899.455	46,53	49,04
Extensa	168.312	8,71	12,96
Parella sense fills + extensa	38.310	1,98	2,95
Parella amb fills + extensa	107.811	5,58	8,3
Mare amb fills + extensa	18.088	0,94	1,39
Pare amb fills + extensa	4.103	0,21	0,32
Múltiple	50.436	2,61	5,01
Extensa + múltiple	218.748	11,32	17,97
TOTAL G.R.	1.933.044	100,00	100,00

Font: Cens de població 1991

Què en queda de la família troncal?

Ens queden encara les llars integrades per diverses generacions, les anomenades extenses (quan al grup conjugal se li afegeix un altre parent) i múltiples (quan la llar està integrada per dos o més nuclis; per exemple, uns pares casats, la seva filla i el seu marit i els fills d'aquests). A Catalunya, on aquesta forma de residència ha tingut una gran importància sociològica i ideològica a través de l'anomenada *família troncal*, les dades censals en suggereixen una reducció considerable: el 1970, els grups extensos i múltiples sumaven un 26% del total de llars del conjunt del territori català, mentre que el 1981 havien descendit al 16%, i el 1991 al 12%. Això significa que, en aquest darrer any, un 18% dels catalans viuen en grups extensos i múltiples, percentatge que de tota manera queda molt lluny dels anys 70, en què un terç de la població vivia així.

Les xifres, però, ens enganyen una mica. En primer lloc, perquè la distribució territorial és molt diversa: en les zones rurals, la proporció de persones que viuen en una residència d'aquest tipus arriba a una quarta part de la població. A més, les diferents comarques mostren percentatges molt diversos d'aquest tipus de residència, que està molt més estesa en les comarques de més base agrària (com les de Terra Alta o les de l'interior de Lleida) o en aquelles on hi havia hagut una major presència de la família troncal (Catalunya interior, Pirineu i Prepirineu, etc.). Així, en algunes comarques, com el Solsonès, la Segarra o el Pla de l'Estany, la població que viu en llars extenses i múltiples arriba a ser el 1991 del 30%, i a la Terra Alta fins i tot arriba a prop del 40%.

Tanmateix, la decreixença de la residència conjunta no significa pas una disminució de les relacions intergeneracionals, com sovint es diu. Ans al contrari, les possibilitats de coexistir tres o quatre generacions són avui dia més fortes que mai gràcies a l'allargament de la vida, i això es deixa sentir en les relacions familiars, de manera que un nen té avui menys germans i cosins que abans, però en canvi té més avantpassats vius. Pot semblar paradoxal, però les solidaritats familiars semblen reforçar-se a mesura que avancen les transformacions familiars descrites.

Una de les col·laboracions més intenses és, precisament, la de l'accés a l'habitatge. Sense l'ajuda familiar, l'adquisició d'un pis o d'una casa es retardaria molts anys. L'allotjament comporta, doncs, un lloc privilegiat en els fluxos patrimonials: una generació ajuda l'altra, per herència o donació, o fins i tot li deixa l'habitatge. L'allotjament és, sens dubte, un afer de família, en què la mobilització familiar esdevé una condició necessària per accedir a la propietat, ja sigui financerament, amb patrimoni o amb treballs de construcció o reparació. A més, l'increment de l'ajuda familiar reforça la tendència que les generacions visquin a prop. Tenir un habitatge propi es converteix en un símbol d'independència de la parella jove, en un signe d'afirmació de la seva autonomia, però la proximitat en la residència fa possibles mecanismes de col·laboració (l'explotació conjunta, els avis que atenen els néts fora de l'ho-

“L'allotjament és, sens dubte, un afer de família, en què la mobilització familiar esdevé una condició necessària per accedir a la propietat, ja sigui financerament, amb patrimoni o amb treballs de construcció o reparació”

rari escolar perquè els pares puguin treballar, la compra, les reparacions, l'atenció i cura dels pares vells que necessiten assistència, etc.), sense comptabilitzar les importants transferències econòmiques que es produeixen entre generacions. L'ajuda familiar augmenta la tendència a viure prop de la família, la qual cosa va acompanyada del procés de creació de petits grups residencials: els pocs joves que s'emancipen aviat desitgen estar a la vora dels pares, encara que només sigui per anar-hi a dinar de tant en tant; les persones soles divorciades volen restar prop dels seus fills, com a condició indispensable per mantenir els nous models de custòdia (custòdia compartida o visites de caps de setmana), sense comptar la necessitat de proximitat dels pares perquè els avis s'ocupin dels nens petits.

Les visites constants, la comunicació telefònica, les festes rituals i el suport psicològic contribueixen a mantenir aquestes xarxes a través de les quals circulen béns, serveis o prestacions personals i que es mostren sempre predisposades a un major o menor paper i funció de les necessitats familiars, sense excloure la residència conjunta. L'evolució de les formes de residència és contradictòria: cada cop hi ha menys llars extenses i múltiples, però en canvi s'està produint un considerable retard en l'emancipació juvenil i una *re-core-sidència* en els darrers anys de la vida dels pares, quan aquests necessiten assistència. A mesura que s'incrementa l'edat i la necessitat d'assistència, una gran part dels vells *tornen a viure* amb els seus fills: a l'Espanya de 1991, un 80% de les àvies de 90 anys, el 70% de les de 85, i el 45% de les de 80 vivien en grups familiars, segons l'*Encuesta Sociodemogràfica*. Probablement, en les properes dècades el fenomen es mantindrà o s'incrementarà, car els vincles entre generacions són avui dia més intensos, com a conseqüència d'una coresidència més llarga durant l'etapa juvenil, d'unes vinculacions econòmiques més fortes i de les previsible restriccions de l'estat del benestar que obligaran la família a afrontar

En la societat rural, la casa és, a més d'un espai de residència, un espai productiu.

la disminució de la cobertura pública. Tot plegat llença reptes per als habitatges. Les famílies es constitueixen avui pensant en la idea de vida conjugal, però després han d'adaptar-se a comptar sovint amb un pare vell a casa, per al qual no s'ha previst un espai, i que no ha estat inclòs en els projectes conjugals.

L'emancipació dels joves i l'habitatge

Si la generació dels seixanta/setanta va caracteritzar-se perquè els joves marxaven aviat de casa, els noranta es caracteritzen per un retard considerable en l'emancipació. La tendència es dóna a diversos països europeus, però és especialment notable en el cas de Catalunya i d'Espanya. Així, i segons un estudi de Serrano, mentre que el 1981 en el conjunt d'Espanya només un 21% dels joves d'entre 25 i 29 anys vivia a casa dels pares, el 1991 hi vivien prop de la meitat. L'allargament de la residència a casa dels pares és tan evident, que fins i tot un de cada cinc adults d'entre 30 i 34 anys vivia aquest darrer any a casa dels seus pares. En aquests moments, fins als 28 anys hi ha més joves que viuen a casa dels pares que no pas joves emancipats.

Els factors que expliquen aquesta tendència al retard en l'emancipació són diversos. En primer lloc hi trobem els condicionants de caràcter socioeconòmic, com ara l'elevat índex d'atur o les dificultats de trobar rendes suficients per assumir les despeses que implica aquesta vida independent. En segon lloc, el fet de l'allargament de l'etapa escolar, que exigeix una col·laboració familiar que permeti concloure aquests estudis. En tercer lloc, i potser com a factor més important, hi ha el tema de l'habitatge. El seu encariment, a la segona meitat dels vuitanta, ha comportat un important fre per marxar de casa, i això es tradueix –per exemple– en el fet que l'emancipació es produeixi més tard a l'àrea de Barcelona que a la resta de Catalunya, on els preus dels pisos són inferiors. A més, cal tenir en compte que els joves han d'accedir a habitatges de menor qualitat, per tant marxar implica sempre una certa rebaixa de la posició social, que no tothom està disposat a patir.

Però aquestes raons no expliquen suficientment per què els joves es queden cada cop més anys a la casa paterna. La major permissivitat de què disfruten a la casa dels seus pares (comportament sexual, horaris, diners, etc.) permet un cert relaxament de les relacions domèstiques, de manera que els joves, en aquest sentit, accepten més la convivència familiar que les generacions precedents. Alhora, cal no deixar de considerar les raons derivades del consum, car l'emancipació suposa una reducció de la capacitat adquisitiva, i molts joves valoren més la seguretat de quedar-se que la incertitud de marxar.

Les formes d'emancipació són diverses, i cadascuna d'elles implica necessitats diferents d'habitatge. Segons l'estudi damunt esmentat de Serrano, la majoria dels joves espanyols (92%) segueixen marxant de casa dels pares en el moment del matrimoni. La major part

“Si la generació dels anys seixanta/setanta va caracteritzar-se perquè els joves marxaven aviat de casa, els noranta es caracteritzen per un retard considerable en l'emancipació”

d'aquestes parelles accedeixen a un habitatge de propietat (65%), i aquesta preferència suposa un retard dels projectes matrimonials, alhora que implica també la necessitat d'un recolzament familiar a través de suport financer per a l'adquisició de l'habitatge. En el cas de les parelles cohabitants, en canvi, la majoria dels joves accedeixen a habitatges de lloguer, com a mínim durant els primers anys de la seva unió. En un estudi realitzat a França (vegeu l'obra editada per Bonvalent i Merlin), per exemple, es constata que les parelles cohabitants tenen molt menys accés a la propietat i ocupen pisos menys grans i més antics. Hi ha encara el cas dels que s'emancipen adoptant una residència en solitari, els quals també habitualment accedeixen a un habitatge de lloguer.

L'emancipació és, de tota manera, un procés complex, que inclou fases intermèdies abans de la separació definitiva. Existeixen situacions molt diverses, entre les quals s'inclouen viure en un pis d'estudiants i tornar els caps de setmana amb els pares, la del jove obrer amb un sou reduït que no pot casar-se perquè els diners que guanya són imprescindibles a la casa, o la del jove diplomad superior de classe elevada que espera trobar una millor activitat professional.

Un espai de residència i d'oci

Les necessitats diverses d'habitatge al llarg de la vida o en les diverses situacions familiars descrites no es corresponen amb la immobilitat del parc immobiliari. La casa és percebuda al nostre país com el pis de tota una vida, que durarà molts anys i serà transmesa a la generació següent. Així, el lloguer permet un millor ajustament per afrontar la mutabilitat de les estructures, perquè adapta d'una manera més dinàmica les demandes d'allotjament a les noves necessitats, ja siguin laborals o de relació personal. A Catalunya, però, el problema amb què topem per dur a terme aquesta política és que tan sols el 21% dels habitatges estan en règim de lloguer, enfront del 79% que estan en règim de propietat (xifra aquella considerablement més baixa que en la resta de països europeus, com a França, on els habitatges en règim de lloguer són el 45%; a Itàlia, el 36%; o a Alemanya, el 60%). Aquesta peculiar situació és la conseqüència de factors diversos, com l'estructura del mercat financer, l'escassa rendibilitat del mercat de lloguer, que no atreu els promotors, l'absència d'una política d'incentivació des de ja fa anys, la manca d'habitatges públics de lloguer i una ideologia familiar que privilegia l'accés a la propietat. Com ha assenyalat Pierre Bourdieu, la compra de l'habitatge és avui una inversió econòmica (per oposició al lloguer), però també una inversió social i familiar en un patrimoni durable i transmissible, configurant un discurs sobre el futur i el projecte de reproducció biològica i social del grup domèstic. La ideologia de l'accés a l'habitatge es converteix, d'aquesta manera, en un dels elements essencials de l'aspiració familiar a millorar la seva condició i de mostrar-se davant dels altres.

“L'emancipació és, de tota manera, un procés complex, que inclou fases intermèdies abans de la separació definitiva”

Malgrat tots els canvis familiars indicats i la reducció de la mitjana de les persones coresidents, els nous habitatges cada cop són més grans, en termes mitjans. Aquest fet té a veure amb canvis transcendentals en la significació de l'habitatge. En la societat rural fins a mitjan segle, per exemple, la casa era un espai residencial i un espai productiu, però cadascun dels membres de la família compartia els seus espais d'oci a l'exterior. Actualment, en canvi, hi ha dues transformacions essencials que afecten l'espai interior de les cases: el *retorn* de l'home a la llar i la conversió de la casa en un espai d'oci.

La major presència de l'home a la casa té implicacions diverses. El marit realitza inversions en l'habitatge per millorar-lo, i el seu presupost particular –abans invertit en oci a l'exterior– cada vegada s'aplica més en el manteniment de la casa i en l'adquisició de béns de consum útils per a tota la família. Alhora, l'home deixa bona part del seu oci exterior i empra aquest temps lliure en l'arranjament de la casa i en la pràctica del bricolatge els caps de setmana, a l'habitatge principal o al secundari. Sensible als comportaments familiars, l'espai interior de les cases reflecteix cada cop més l'increment de la intimitat familiar. També cada vegada més, les cases són l'espai d'oci per excel·lència, sobretot gràcies a la televisió i, més recentment, al vídeo. En aquest sentit, la televisió ha tingut el mèrit de tornar els membres de la família a casa, car abans el model d'oci més generalitzat era el d'un entreteniment separat per part de l'home i de la dona. Potser avui els nuclis conjugals comparteixen més hores junts que mai, ja sigui a la pròpia casa, al cotxe o a la segona residència.

El temps passat davant del televisor, l'increment del temps d'estudi i l'augment del treball fet al propi domicili impliquen una exigència de més espai. Aquests canvis van acompanyats d'importants modificacions en la concepció dels habitatges i dels seus equipaments. L'evolució dels equipaments ha estat ràpida: el 1950, un 10% dels habitatges catalans encara no tenien aigua corrent (actualment, només un 0,8% no en tenen), mentre que el 1970 només un terç de les cases tenien aigua calenta canalitzada (actualment el 78%). El 1960, un 56% dels habitatges encara no tenien dutxa o banyera (actualment, un 2,2%). L'equipament de la llar s'ha incrementat també notablement en pocs anys. Els setanta van ser els anys de la introducció generalitzada dels electrodomèstics: neveres, rentadores i televisors van entrar-hi primer, seguits de petits aparells. D'altres han tingut menys èxit, com el rentaplats i l'eixugadora, amb nivells molt inferiors als dels altres països europeus. En la darrera dècada s'han introduït nous aparells, destinats sobretot a l'oci, com el vídeo (el 1986 només una quarta part de les llars catalanes tenien vídeo, el 1991 ja eren la meitat) o els aparells de so (62% de les llars). En un futur proper, les cases coneixeran la incorporació massiva de l'ordinador connectat a xarxes informàtiques, que incrementarà les opcions d'oci familiar i les possibilitats de treballar al propi domicili, sense haver de traslladar-se cada dia a l'oficina. Això exigirà noves concepcions i disposicions de l'espai domèstic.

“Actualment hi ha dues transformacions essencials que afecten l'espai interior de les cases: el *retorn* de l'home a la llar i la conversió de la casa en un espai d'oci”

*Sensible als comportaments familiars,
l'espai de les cases reflecteix cada cop més
l'increment de la intimitat familiar.*

La problemàtica residencial

L'habitatge és, sens dubte, una de les principals preocupacions de la societat catalana actual, com a conseqüència d'una crisi d'accessibilitat, que depèn bàsicament de l'evolució del preu dels habitatges, dels recursos econòmics del futur usuari i de les condicions de finançament i els ajuts exteriors que es concedeixen a la família. Com és conegut, la inflació dels preus, la dificultat d'accés a les ofertes d'habitatges amb preus controlats (o habitatge públic) i una minsa oferta d'habitatges en règim de lloguer han fet pujar els preus per sobre de les disponibilitats financeres de la majoria de les famílies.

Aquesta crisi d'accessibilitat afecta negativament les famílies en dues situacions: en la formació de noves llars i en la transformació de les estructures familiars ja existents. La situació del parc immobiliari està actuant de forma negativa sobre els processos familiars, limitant la llibertat de decisió entorn de l'estil i la forma de convivència, i bloquejant els processos de mobilitat social dels grups residencials mitjans i baixos. Les dificultats d'accés a la propietat retarden la formació de noves parelles (amb els efectes demogràfics derivats) i alhora generen dificultats a les joves parelles que, en un moment en què els ingressos són baixos, es veuen obligats a invertir en habitatge unes quantitats superiors a les seves possibilitats: el 1994, segons Carme Trilla, a la ciutat de Barcelona el cost economicofinancer de l'amortització d'un crèdit d'un habitatge tipus de 90 m² era del 45% dels ingressos per a una parella que vol accedir al seu primer habitatge (amb uns ingressos familiars de 4,2 milions de pessetes), a banda d'haver de satisfer una entrada per a la qual haurien d'estalviar un mínim de 3 o 4 anys. En el cas de la resta de Catalunya, i per a les mateixes condicions d'habitatge i compradors, el cost de l'amortització del crèdit era del 23%. Com que es calcula que una economia familiar (i molt especialment una economia familiar jove) no pot destinar més del 30% dels ingressos a l'habitatge, l'elevat cost de l'habitatge comporta o bé la no constitució del nou nucli familiar o bé el seu accés gràcies al suport familiar. I comporta també d'altres interrogants: quines són les

perspectives per a aquests joves propietaris? Quines són les seves possibilitats econòmiques en cas de ruptura de la parella o de pèrdua d'un dels dos salaris?

Un altre efecte d'aquesta situació és el fet que moltes famílies s'instal·lin en zones no desitjades per poder assumir les despeses derivades de la tinença de l'habitatge, tot provocant un desarrelament urbà i una segregació demogràfica que s'oposa als desitjos creixents de proximitat entre generacions. Això incideix especialment en els nuclis urbans, però la tendència a residir en d'altres poblacions agreuja també els problemes d'aquestes poblacions, en incrementar el preu i valor del sòl, cosa que afecta negativament els seus propis habitants. Alhora, la crisi d'accessibilitat actua com a parany en les situacions de conflicte familiar, en les quals, si no hi ha independència econòmica d'ambdós cònjuges, es retarda la resolució del conflicte per tal d'evitar les possibles conseqüències quant a la recerca i manteniment d'un nou habitatge.

Les transformacions en la família i l'habitatge, doncs, s'interrelacionen mútuament. Com hem pogut veure en les pàgines anteriors, per tal d'establir uns indicadors adequats sobre les necessitats d'habitatge, cal tenir en compte els aspectes derivats de les dinàmiques demogràfiques –que ens porten a determinar el saldo real de famílies que s'incorporen i desapareixen del mercat de l'habitatge, així com la seva evolució–, els indicadors culturals –que ens assenyalen la significació de l'habitatge i la percepció i ús de l'espai domèstic– i els indicadors que determinen les característiques del parc d'habitatges existent. La combinació d'aquests aspectes determina una mobilitat creixent en els models familiars i en les necessitats d'habitatge. Tanmateix, el mercat immobiliari del nostre país sembla massa rígid per poder respondre a aquestes necessitats. La política d'habitatge hauria de tenir en compte la diversitat de situacions familiars existents, contemplant mesures que donin resposta als diferents reptes que implica la relació entre família i habitatge. Com assenyala Iglesias de Ussel, tenir en compte la diversitat de necessitats familiars resulta avui imprescindible per definir, interpretar i programar una política d'habitatge que aspiri a satisfer les necessitats canviants dels ciutadans.

Bibliografia

- BONVALET, C.: MERLIN, P. (1986), *Transformation de la famille et habitat*. París. I.N.E.D.
- BOURDIE, P. (dir.) (1990), "L'économie de la maison". Revista *Actes de la Recherche en Sciences Sociales*, núm. 81-82.
- CABRÉ, A. (1993), "Volverán tórtolos y cigüeñas", dins GARRIDO, L.; GIL CALVO, E. (eds.), *Estrategias familiares*. Madrid. Alianza Universidad.
- GENERALITAT DE CATALUNYA (1994), *Cens de la Població 1991*. Vol. 17. Generalitat de Catalunya. Institut d'Estadística de Catalunya.
- GENERALITAT DE CATALUNYA (1996), *Cens d'Edificis. 1990*. Barcelona. Institut d'Estadística de Catalunya.

“La política d'habitatge hauria de tenir en compte la diversitat de situacions familiars existents, contemplant mesures que donin resposta als diferents reptes que implica la relació entre família i habitatge”

- CORTÉS ALCALÁ, L. (1994), "Implicaciones de la situación de la vivienda sobre las estructuras familiares. Vivienda y familia: una relación problemática" dins *Familia y Sociedad*, núm. 1/2, pp. 53-79.
- CORTÉS ALCALÁ, L. (comp.) (1995), *Pensar la vivienda*. Madrid. Talasa.
- GARRIDO MEDINA, L.; GIL CALVO, E. (eds.) (1993), *Estrategias familiares*. Madrid. Alianza Editorial.
- INSTITUTO NACIONAL DE ESTADÍSTICA, *Encuesta sociodemográfica 1991*. Madrid.
- IGLESIAS DE USSEL, J. (1993), "Vivienda y familia", dins GARRIDO, L.; GIL CALVO, E. (eds.), *Estrategias familiares*. Madrid. Alianza Universidad, pp. 335-356.
- ROIGÉ VENTURA, X. (1996), "Noves famílies, vells problemes", dins *Revista d'Etnologia de Catalunya*, núm. 8.
- SERRANO, P. (1996), "La vivienda como determinante en la emancipación juvenil". Seminari "L'edat d'emancipació dels joves. Determinants i efectes". Barcelona. Centre de Cultura Contemporània de Barcelona.
- TRILLA, C. (1995), "Alteracions i mecanismes de regulació del mercat de l'habitatge a Catalunya", dins *Banca Catalana*, pp. 13-24.

Xavier Roigé

Professor titular d'Antropologia Social.
Universitat de Barcelona.

Mireia Mascarell

Llicenciada en Antropologia Social i Cultura.
Universitat de Barcelona.

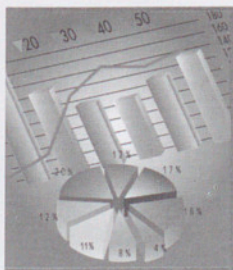
PAPER PER PLOTTER

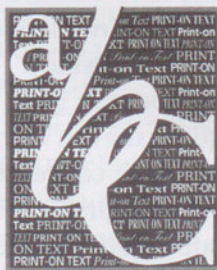
**.LA MILLOR QUALITAT DE
PAPER PER PLOTTER
AL MILLOR PREU**

**.DEMANEU-NOS LA
NOVA TARIFA DE PREUS**

PAPER PER IMPRESSORES INK-JET

Graphic

Text

Image

Noves identitats i configuracions de l'espai en la postmodernitat des d'una perspectiva psicosocial

34

Teresa Cabruja

1. El debat i el context de la postmodernitat per pensar sobre l'hàbitat

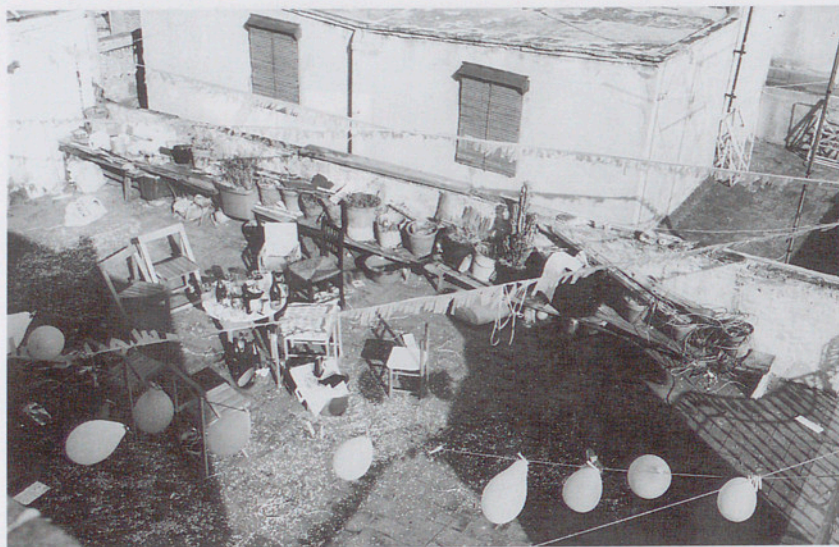
Aquests darrers vint anys marquen una fi de segle que es caracteritza per un gran nombre de canvis a diferents nivells. Així, ens trobem amb una acceleració en el desenvolupament de les noves tecnologies que comporta canvis evidents en les activitats i les relacions humanes. L'acció dels diversos moviments socials –com el feminisme, les minories ètniques i de protecció del medi ambient– soscava moltes de les creences i els fonaments de la racionalitat moderna i dels seus grans metarelats. En aquest sentit, l'etnocentrisme i l'androcentrisme occidentals, sostinguts per institucions de gran abast i poder com la ciència i la fe en el progrés, que actuaven en nom de la veritat i la raó, són fortament qüestionats. Així, conceptes com “veritat”, “objectivitat” i “realitat” són efectes discursius, és a dir, dependents de la manera com ens hi referim a través del llenguatge, dels valors que els han conformat, dels efectes ideològics que provoquen situats sociohistòricament. Ara bé, encara que molts d'aquests canvis en la sensibilitat general, les arts i les ciències s'insereixen i formen part de les subjectivitats i les relacions socials, també és cert que funcionen modificant les formes de govern del social i produint-ne de noves, així com induint diferents formes de resistència.

*Les tecnologies actuals canvien
les relacions socials.
Aspecte actual d'un
habitatge rehabilitat.*

Se sol coincidir a anomenar "postmodernitat" la crítica generalitzada del projecte de la Il·lustració i la seva legitimació racional, la qual cosa s'expressa amb la crítica al concepte de representació i amb la ruptura dels dualismes característics del pensament occidental en les ciències, la filosofia i l'art. Tot i que les primeres utilitzacions de la paraula "postmodernitat" varen sorgir en la crítica literària i l'arquitectura, el que m'interessa tractar aquí són les seves implicacions respecte a les disciplines acadèmiques i la qüestió de la identitat i el poder en relació amb l'hàbitat. El que exposaré seguidament parteix d'algunes idees que es destriuen del que es pot anomenar la "deconstrucció de l'espai" en la teoria postmoderna, relacionant els subjectes amb l'espai construït i natural. Concretament, entenem l'espai com a:

- a) No neutre, sinó constituït "per" i "creador de" les relacions de gènere, socioeconòmiques i d'ètnia, etc. En l'organització de l'espai és on es manifesten les relacions de poder i jeràrquiques d'una cultura, una societat, un temps, etc.
- b) Element actiu, en comptes de passiu o fix, en les seves múltiples significacions i intervencions en la construcció d'identitats i relacions socials.
- c) Canviant, per les noves tecnologies que transformen les antigues relacions espai-temps, socials i de govern.
- d) Socioconstruït ideològicament per les diferents construccions discursives sobre la nació, els governs, etc., que legitimen polítiques d'exclusió i de domini històricament localitzades.
- e) Element d'interacció que possibilita i impossibilita experiències i accions, alhora que en produeix d'altres no esperades (places no utilitzades, cantonades utilitzades com a plaça, espais transformables, destruïbles, apropiables).
- f) Registre de les experiències i de les èpoques personals i col·lectives, forjador de la memòria i de la història.

Els espais es resignifiquen i reutilitzen quotidianament.

Dit d'una altra manera, parlaré de la "textualitat" de l'espai en el sentit de portador de discursos diferents, amb lligams intertextuals. Finalment, assenyalaré els canvis epistemològics i metodològics en l'estudi de l'espai, des d'una aproximació postmoderna, que repton algunes de les construccions heretades i tenen clares implicacions en el moment de pensar l'hàbitat.

Tal com he esmentat més amunt, el canvi de la modernitat a la postmodernitat porta a una nova manera de pensar-se un/a mateix/a i a formes diferents de relació social. La inflació de la informació i l'entorn tecnològic han transformat, per exemple, les distàncies relacionals entre els éssers humans, canviant les relacions ciutadanes de les metròpolis, originant situacions contraposades, com la llibertat per la manca de control sobre les autopistes de la informació, almenys fins al moment, paral·lelament a l'aparició d'altres formes de control com el "telecabdillatge", segons expressió d'Echebarria (1996), que es dona a la "telepolis": entitat emergent, que se superposa a formes socials prèviament dominants (cultures, llengües, nacions, estats, etc.), possibilitada pel desenvolupament de diverses tecnologies i telecomunicacions i que dona lloc a una nova *forma social*, basada en les interaccions humanes a distància. En aquesta "ciutat global", l'estructura topològica és molt diferent de les places dels pobles i ciutats on habitem i implica una reestructuració dels espais públics, privats i íntims, a causa d'una diferent ubicació de les portes i els murs, dels tancaments i les obertures de les cases clàssiques, desenvolupant altres maneres d'interacció individual i social. No oblidem que, tal com assenyala Ibáñez (1982, pp. 146-147), *"el tipus de saber que exigeix i permet la tecnologia actual determina les estructures i les relacions de poder en la societat, alhora que el poder fabrica les condicions de possibilitat d'aquest tipus de saber"*.

Aquests canvis duen a una conceptualització del "jo" (o de les identitats) situat sociohistòricament i construït discursivament en les múltiples relacions i contextos en els quals és possible, en comptes de la

"El canvi de la modernitat a la postmodernitat porta a una nova manera de pensar-se un/a mateix/a i a formes diferents de relació social"

ESTAR COL·LEGIAT TÉ TOTS ELS AVANTATGES

TECNO**CREDIT**

Programa de Productes i Serveis Financers exclusiu

ESTAR COL·LEGIAT SURT A COMPTE

TECNO**COMPTE**

Comptes corrents i d'estalvi d'alta rendibilitat.
Sistemes de pagament garantit, dissenyats
i personalitzats en exclusiva per a Vostè.
VISA AFFINITY TECNOCREDIT, TARGETA
4B i XECS GARANTITS.

ESTAR COL·LEGIAT ÉS TOT UN PLA

TECNO**PLAN**

Programa d'Estalvi i Pensió exclusiu.
Gran rendiment i avantatges fiscals.

ESTAR COL·LEGIAT ÉS UNA BONA INVERSIÓ

TECNO**FIM**

Vostè pot participar en grans carteres
d'inversió mobiliària i obtenir interessants
beneficis i avantatges fiscals.

ESTAR COL·LEGIAT TÉ CRÈDIT

FINANÇAMENT

Pòlisses de Crèdit i Préstec.
Préstec i *Leasing* ràpids.
En les millors condicions.

INFORMI-SE'N EN

COL·LEGI OFICIAL D'APARELLADORS
I ARQUITECTES TÈCNICS DE GIRONA

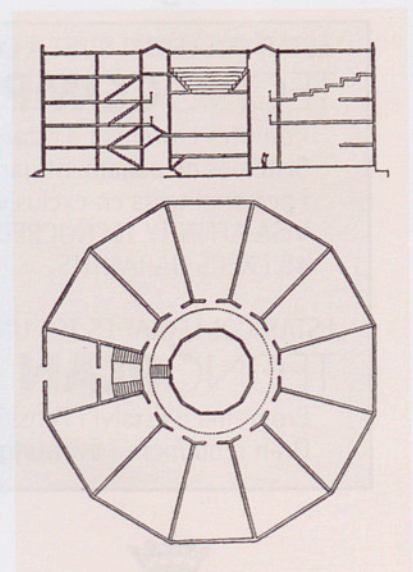
Banc Sabadell

construcció del “jo” occidental, que el considera una entitat fixa i separada d’altres persones, grups o entitats socials, amb característiques més o menys permanents i estables. Les identitats es veuen com a productes de l’intercanvi social i del continu procés de negociació i conflicte entre les persones. Referir-se al “jo” i a les relacions que s’estableixen amb els/les altres com a “textos”, i no com si fossin essències que han de descobrir-se, s’inscriu en l’operació de “descentració de la subjectivitat” en el context postmodern. En el camp psicosocial, la textualitat permet analitzar els fenòmens sense despolititzar-los i, alhora, trencar el dualisme representacionista. Això du a una ruptura més de la relació causal entre les persones i el medi, com si fossin entitats autònomes, l’una exercint efecte sobre l’altra, i passen a ser sotmeses, ambdues entitats, a una relació dialògica. Anem a veure, doncs, aquesta relació entre l’entorn construït i no construït amb les identitats que qüestionen tot un seguit de dicotomies que tan aferrissadament ha bastit la racionalitat moderna amb els efectes de poder sobre les persones que tots coneixem: masculí-femení, cultura-natura, interior-exterior, públic-privat, ficció-realitat, etc.

“L’arquitectura postmoderna seria una arquitectura adaptada al context social, no universalista i oberta a la diversitat i al reconeixement de la multiplicitat i relativitat cultural”

2. La deconstrucció de l’espai i de l’arquitectura: Efectes psicosocials de l’entorn construït

El debat sobre la modernitat i la postmodernitat afecta directament l’arquitectura. Implica una reflexió general al voltant de les condicions de legitimació de l’arquitectura a l’època moderna. De la mateixa manera que no es pot unificar i homogeneïtzar què és modern i què és postmodern, ni altres dicotomies com tradició-innovació, culte-popular, etc., tampoc no es pot, tal com Portoghesi (1988) assenyala molt encertadament, aplicar el terme postmodern a l’arquitectura per designar un estil concret. L’arquitectura postmoderna seria, tal com altres arquitectes (Venturi i Frampton) afirmen, una arquitectura adaptada al context social, no universalista i oberta a la diversitat i al reconeixement de la multiplicitat i relativitat cultural. Em refereixo a la diversitat entesa com el lloc concret amb la seva peculiar dinàmica social, i no com una idea de l’espai abstracte. Així, es dona importància a la comunitat local com a àmbit de convivència social on poden donar-se moviments esporàdics o identifications culturals i microterritorials puntuals. En aquest sentit, el canvi no seria, doncs, una qüestió d’estil, sinó més aviat un desplaçament, arran del fracàs de l’arquitectura moderna i la seva lògica de producció en la construcció d’edificis, que ha fet que molts llocs perdessin la seva “identitat”, a l’arquitectura actual, postmoderna, més preocupada per desenvolupar “el potencial que té el lloc” concret de resistència contra l’homogeneïtzació del capitalisme. Tot i que també pot haver-hi el perill que aquesta política de noves centralitats porti a reservar el centre de la ciutat només per a uns quants, tal com està passant a moltes ciutats europees. De manera semblant, *“les noves investigacions en el camp del disseny ja no van encaminades cap a característiques de tipus productiu i funcional (high-tech), sinó cap*

Secció i planta del Panòptic de Benham, utilitzat per Foucault com a model per explicar les relacions poder/saber.

Nou Crèdit Obert

Intervenció a la ciutat vella de Barcelona.

“Tant a les utopies com a les distopies les descripcions dels habitatges i els nous mons urbans van lligades a la idea del tipus de control exercit o són la representació del model de societat imaginat”

a un nou concepte de qualitat i una ‘manipulació emocional de la realitat’ (high-touch). Ocupen així un lloc central els valors expressius i culturals dels objectes que ens rodegen, i aquests poden crear una nova relació de l’home amb el seu hàbitat domèstic” (Cattermole, 1986, p. 202).

De fet, les relacions entre arquitectura i poder ja havien estat exposades en el concepte més ampli de biopoder de Foucault (1975), que explica l’origen d’un sistema de vigilància de les disciplines acadèmiques que ajunta assistència a la població i control de l’Estat, a partir de la regulació dels individus: de les seves aptituds per al treball, del seu allotjament, de l’educació a l’escola, etc., demostrant el nexse poder-saber amb una arquitectura dissenyada per permetre l’actuació i transformació dels subjectes que alberga. L’exemple que utilitza Foucault és el Panòptic de Bentham, que disposa d’un centre de vigilància al mig d’un cercle que permet la vigilància de tots els espais del cercle (cel·les) per una sola persona. El fet que, malgrat que no es pugui veure alhora a tothom, els individus no puguin veure tampoc el vigilant, dóna per resultat una vigilància constant instal·lada en els subjectes.

No és cap casualitat que tant a les utopies com a les distopies les descripcions dels habitatges i els nous mons urbans vagin lligades a la idea del tipus de control exercit o siguin la representació del model de societat imaginat. Les edificacions i els seus materials –el vidre i la transparència de les parets geomètricament dissenyades, per exemple, per il·lustrar l’ordre, la visibilitat i la regularitat de la vida social amb una contínua vigilància social i personal, en el cas de Zamiatine, que als anys 20 va escriure *Nous autres* (una anticipació política dels sistemes autoritaris del segle XX); les cyberciutats entre neons i deixalles atòmiques de la ciència-ficció de Gibson, o les estructures de la pel·lícula *Brazil* de Terry Gilliam, per il·lustrar la industrialització, la burocratització i el control social– són elements que teixeixen el nexse entre poder, saber i disposicions arquitectòniques, en el sentit més directe, i que, darrerament, s’han vist complexificades per les noves tecnologies socials: el desenvolupament de les disciplines científiques i l’avanç tecnològic. És a dir, el discurs arquitectònic produeix imatges de l’e-

difici que serveixen a d'altres discursos que no tenen res a veure amb l'arquitectura. De tal manera que *"l'arquitectura pot actuar com a garantia cultural d'una sèrie de qualitats i valors com l'ordre, l'estabilitat, la seguretat, el control, la delimitació, l'enclausament, directament associats amb la imatge particular de l'arquitectura de la qual depèn la nostra cultura"* (Wigley, 1984, p. 241). Així mateix, l'arquitectura ocupa un lloc important en el manteniment de distincions, tals com ciència i art, per exemple, qüestionades des del pensament postmodern, raó per la qual, tal com Wigley (1984, p. 251) afirma: *"(...) deconstruir l'espai serà, en conseqüència, interrogar aquest tipus de distincions que, al final, podrien remetre's a la distinció entre estructura i ornament"*. Interrogació de les múltiples dimensions de la construcció social de l'arquitectura, de la qual no es poden excloure els edificis, perquè, si no, es reforçaria la idea clàssica de la separació entre discurs teòric, per una banda, i tècniques de construcció, per l'altra.

Així, si agafem el cas concret de la ciutat, l'anàlisi que s'imposa inclou quines condicions històriques l'han fet possible i quines utilitzacions permet. En aquest sentit, hi ha estudis sobre el simbolisme de l'entorn construït i no construït i sobre la memòria històrica que mostren la pràctica social de la commemoració —discursos, actes, obres arquitectòniques, intervencions urbanístiques, etc.— i la seva ideologia: què s'ignora, què es vol recordar, així com els esbiaixos provocats, en funció de les relacions de poder concretes d'una societat, o d'una gestió política puntual. Tot i així: *"La ciutat està oberta a múltiples, diverses interpretacions en la mesura que existeixen moltes formes de viure-la i perquè, sota els discursos que la ideologitzen, proliferen les astúcies i les combinacions de poder sense identitat llegible, sense llocs on aprehendre-les, sense transparència racional, sense possibilitats de ser gestionades. És allà, en l'experiència dels ciutadans, terreny de sorpreses i paradoxes, on radica la seva més profunda riquesa. D'aquestes astúcies i d'aquestes combinacions de poder podem tenir-ne notícia només en determinats moments"* (Bergalli, 1994, p. 34).

Tal com Walter Benjamin ja havia anunciat, la postmodernitat veu la ciutat com una juxtaposició de fragments, amb múltiples combinacions i lectures plurals, contradictòries i incompletes. En aquest sentit, *"(...) el passat, com la ciutat, s'explica més bé a través de fotomuntatges que permeten explicar històries diferents de les seqüencials o ideològiques oficials"* (Said, 1985, p. 233, dins Zumín, 1994, p. 193). Els fluxos migratoris i el desenvolupament econòmic, tecnològic i dels mitjans de transport conformen una ciutat que canvia permanentment, i que dona lloc a urbanismes perifèrics i diferents centres a part de l'històric. La ciutat és l'expressió de trossos, de realitats diverses, de representacions més o menys compartides, sobrepasant els factors més concrets, socioeconòmics i polítics que l'han constituïda. Així, una intervenció urbana diferent hauria d'incloure la varietat de grups que viuen a la ciutat i les comunitats, tenint en compte els mecanismes d'inclusió/exclusió que es posen de manifest per al discurs liberal que, sota el dret a la ciutadania, margina i domina.

L'organització de l'espai no és només un escenari per a les relacions socials i de poder, sinó que les possibilita.

A l'entorn urbà el social i l'espacial no constitueixen categories autònomes.

Nou Crèdit Obert

CASADEVALL PEDREÑO & PEG

Si té una casa, ho tindrà tot

Si té una casa ja pot fer millores a casa seva, pagar els estudis dels fills, iniciar un negoci, comprar-se un cotxe, anar de vacances o tot alhora.

Vingui a "la Caixa". L'informarem sobre el **Crèdit Obert**. El crèdit amb un interès preferent; el més baix del mercat: l'interès hipotecari. El Crèdit Obert de "la Caixa" només se sol·licita una vegada i li permet disposar de diners al moment. Totes les vegades que en necessiti i en quantitats superiors a les que podria aconseguir amb un préstec personal. Flexible en la forma de pagament i amb moltes més facilitats que li interessaran. Ara amb el nou

Crèdit Obert de "la Caixa",

si té una casa, ho tindrà tot.

3. Espai(s) i identitat(s): una relació dialògica i ideològica. De l'espai com a escenari a l'espai com a actor

El lligam entre l'organització de l'espai i la regulació de les relacions socials, els canvis actuals en l'entorn –demogràfics, sobreexplotació de recursos, crisi energètica, moviments migratoris, noves tecnologies, etc.– modifiquen, com ja hem vist, tant els assentaments humans topogràfics com les relacions interpersonals que se'n deriven, i duen tant a noves formes de control social com a noves formes de resistència. Diferents autors coincideixen a utilitzar el terme “espacialitat” *“per capturar les maneres per les quals el social i l'espacial es realitzen inextricablement l'un en l'altre; conjurant les circumstàncies per les quals la societat i l'espai són realitzats simultàniament pel pensar, el sentir, fent individus”* (Keith, M. i Pile, S., 1993, p. 6).

Veiem, doncs, que el concepte d'espai s'invoça sovint des de la literatura postmoderna per relacionar lloc, política i identitat. Es coincideix que l'espai no pot ser considerat com un element passiu en el qual s'esdevenen els fets, ni com a construcció mental o estímul, sinó com una relació dinàmica marcada per la política i la ideologia. Així, per exemple, no és que les interrelacions personals es donin en arquitectures concretes, sinó que les arquitectures mateixes les fan possibles. Les anàlisis de David Harvey dels processos urbans sota el capitalisme serveixen per entendre com l'espai és un producte social (i no natural, tecnològic o biològic). Els seus estudis, que situen la urbanització dins el marc polític de la reestructuració global, han servit a artistes, planificadors i arquitectes per entendre les seves implicacions en el disseny, organització i decoració dels espais urbans. Amb tot, tal com assenyala Folch (1994), aquest autor deixa de banda altres relacions de poder que estructurin l'espai i para poca atenció als aspectes mediambientals i al feminisme, alhora que tergiversa la política de la postmodernitat.

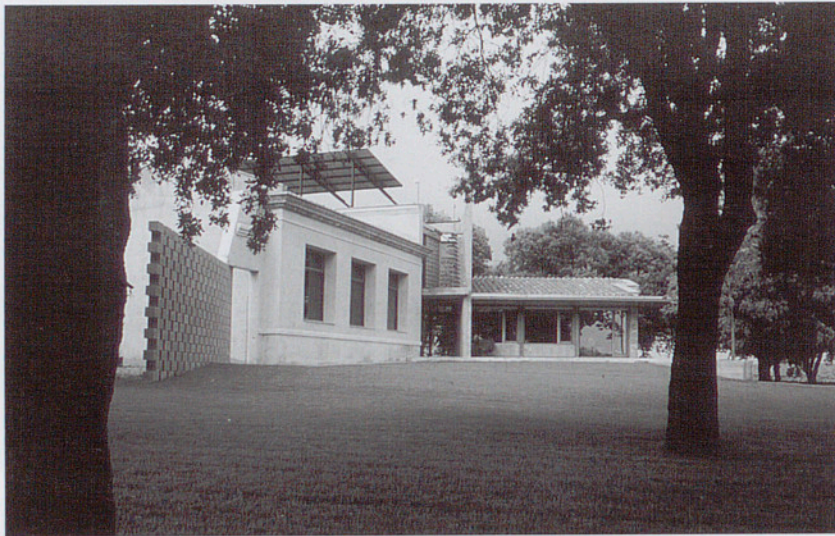
Els espais físics, virtuals o imaginaris on es produeixen les relacions socials no tenen una única i autèntica interpretació, sinó que funcionen, tal com dèiem abans, com un text més, com un “actor” dins d'una xarxa relacional, amb relacions intertextuals amb altres “actors” i estructures. En aquest joc d’“actors”, els participants no són només els éssers humans, sinó també l'entorn immediat construït o natural, la seva memòria, les seves diferents significacions, les seves limitacions i possibilitats. Per posar dos exemples d'aquest plantejament, tenim, d'una banda, l'argument de Michael (1992), que des d'una perspectiva ecològica reclama la necessitat d'integrar el natural en la perspectiva postmoderna de la identitat, donant drets narratius als objectes i incloent-hi les narratives bio-regionals, per tal de trencar la idea d'un “jo” essencialitzat. Així, inclou la naturalesa com un “actor” més que, en no posseir una coherència unitària i ser diversa, serveix per disgregar els textos d'identitat dels humans, a través de les narracions i metàfores de la mitologia derivada dels paisatges i localitats.

“El concepte d'espai s'invoça sovint des de la literatura postmoderna per relacionar lloc, política i identitat”

Als hàbitats domèstics, l'entorn dissenyat, com els objectes i la decoració, són elements actius de les pràctiques del record quotidià i social.

D'altra banda, veiem com des de la psicociologia el record i la memòria es consideren activitats que es constitueixen dins de les pràctiques socials i comunicatives i que participen fortament en "qui som" com a persones. Així, la significació simbòlica que poden tenir tant la natura com l'entorn construït forma part d'aquesta relació amb el passat. Hi ha treballs que analitzen el fenomen de "recordar junts" i es fixen, per exemple, en com es fa recordar als/les nens/es amb fotografies familiars (Middleton i Edwards, 1992), a partir del context i els objectes presents. D'aquesta manera, els objectes naturals o produïts culturalment contribueixen, tal com explica Radley (1992), a construir les modalitats de pràctiques socials que donen continuïtat a les nostres vides o poden marcar els canvis temporals. El món dels artefactes materials organitza les relacions que es mantenen amb el passat d'una manera socialment significativa: són part dels fonaments socials, tant de la memòria individual com del record col·lectiu i cultural. El món material (entorns físics o socials dissenyats i objectes) funciona permetent una "trobadura argumentativa amb el passat en el present", com quelcom més que simples "esquers" que atrauen, intencionalment o no, el record d'experiències i fets. Exemples d'això

El disseny urbà hauria de ser sensible als aspectes mediambientals i incloure les perspectives dels usuaris i de les usuàries.

poden ser des de la decoració que fem d'un lloc –què s'hi col·loca, quins objectes es guarden o no– fins a la decisió d'enderrocar un edifici o conservar-lo. Veiem com “*cap explicació del record social pot ignorar que la vida quotidiana implica la fabricació del passat, mitjançant una construcció del món material en la seva transformació, en el seu reordenament*” (Radley, 1992, p. 70).

Atès que el vincle persona-entorn no és una relació de dues unitats autònomes i desxifrables sinó més aviat una relació més complexa i integrada, cal un replantejament de la majoria d'estudis realitzats des del paradigma positivista. Com estudiar, doncs, els hàbitats? On trobem aquest canvi de perspectiva dels estudis que fins ara s'han realitzat sobre la intervenció ambiental, les relacions interculturals, les relacions entre l'entorn i les identitats, la vida urbana, l'acció ecològica, etc.?

Durant temps, una gran part dels treballs realitzats des de la perspectiva psicosocial sobre l'entorn s'han dedicat a la percepció o la influència, quan en realitat les impressions i experiències que tenim de l'entorn no són fotografies fixes, sinó que, tal com hem dit abans, depenen de les interpretacions, simbologies i interaccions que s'hi realitzen. Això vol dir que, de fet, per pensar en qualsevol intervenció o acció social sobre la millora de l'hàbitat, ja sigui d'institucions concretes (hospitals, residències, barris, habitatges, etc.) o del control de recursos o conservació del medi, les significacions socials que representen i produeixen són de cabdal importància. En aquest sentit, les produccions fetes des del coneixement científic són soccavades per l'experiència immediata de la pràctica quotidiana, que oposa resistència a les imposicions que s'intenten exercir, i s'estableix així un marc de negociació que inclou habitants, natura, tècnics/ques i científics/ques, on el diàleg entre les diferents formes de coneixement i d'experiència pot dur a una col·laboració força més profitosa.

D'aquí, com a mínim, dues accions se'ns presenten com a impres-

“Cal un replantejament dels estudis realitzats des del paradigma positivista, atès que el vincle persona-entorn no és una relació de dues unitats autònomes i desxifrables”

cindibles. Una té a veure amb la necessitat d'incloure el coneixement local i quotidià com a font d'informació i d'acció imprescindible, juntament amb l'anàlisi de quines relacions de poder o quines operacions ideològiques poden facilitar determinades intervencions socials. Així, per exemple, en el cas dels problemes ambientals i econòmics, el potencial de resistència i coneixement de la vida quotidiana s'imposa com a factor indispensable, junt amb la deconstrucció de les ideologies que acompanyen també gran part de les polítiques de “desenvolupament sostenible” dutes a terme des d'Occident, les quals, tal com denuncia Martínez Alier (1988), es preocupen de la implantació dels models de desenvolupament econòmic als països pobres, mentre que paral·lelament fan una política de creixement en els seus propis països, i no mitjançant la immigració, sinó demanant una natalitat més alta. Però també, i aquesta seria la segona necessitat, cal una obertura i un trencament de les fronteres disciplinàries, i també una renovació de les metodologies d'anàlisi, per anar cap a eines més sensibles que puguin copsar aquests elements, defugir la numerologia estadística de les majories o la comoditat d'una metodologia positivista, i expressar la pròpia ètica de recerca.

Així mateix, pel que fa a les denúncies des d'una perspectiva sensible a les diferències de gènere i socioeconòmiques, es produeix una preocupació per les dificultats de l'ús de l'espai urbà pel seu disseny arquitectònic, o pels efectes de poder sobre determinats grups: barris intervinguts, dissenys de difícil accessibilitat, etc.

La voluntat de la retòrica dedicada a establir correspondències entre espais i tasques per a un i altre sexe diferenciadament ha de ser desemmascarada per mostrar la seva ideologia. Afortunadament, a la pràctica quotidiana aquestes construccions imposades es soscauen inescapablement i es resignifiquen. La “cambra pròpia” és construïda de formes diferents i “erràtica” o la “*flânerie*”, reinventades. Ara bé, les dualitats de gènere es continuen promovent: només cal veure el nombre d'anuncis de TV, per exemple, que continuen posant les dones a la cuina i els homes als cotxes. Les relacions entre home i dona són construccions socials històricament situades. Això implica una redefinició tant dels espais urbans com dels espais domèstics. Amb els canvis en les relacions home-dona i les particulars negociacions, es canvien també cada una d'aquestes categories, la qual cosa provoca un enfocament diferent del públic i el privat. Tot i així, encara es mantenen moltes diferències de rols socials de gènere, de manera que molts serveis públics i molts dissenys arquitectònics continuen molt més encarats a una sèrie de valors i molt menys a uns altres. Tal com Monk i Hawson (1989, p. 43) argumenten, “*Una raó de l'escassetat d'estudis que contempen les dones com a actrius més que no pas com a víctimes ha estat la manca de les indispensables dades qualitatives a nivell individual entorn de com les dones (i els homes) prenen decisions sobre on viure i treballar i quina mena de treball realitzen*”. Calen, doncs, estudis que se centrin en quin tipus de vivència emocional, experiències i utilitzacions manifesten els usuaris d'un espai.

4. Per acabar

Podríem assumir la impossibilitat de parlar de l'hàbitat fora de les condicions socioeconòmiques i polítiques en les quals es dona i dels canvis operats en el sentit de l'experiència del temps i de l'espai i en les relacions socials. Es podria dir, fins i tot, que els centres de les ciutats o places poden localitzar-se també dins del virtual, i que aquest desplaçament de l'arquitectònic construït a l'arquitectònic virtual ha desplaçat i complexificat també la regulació social. Pensar en els hàbitats del futur no es pot fer ni des de les coordenades tradicionals d'anàlisi ni des de perspectives autònomes. Amb això vull dir que la complexitat del fenomen, atesa també la sofisticació de les noves formes de control social, requereix tant noves metodologies d'anàlisi com aproximacions combinades. Aquestes darreres, concebudes no només trencant els límits disciplinaris en una aproximació a la realitat urbana, sinó també, i molt especialment, des de les experiències dels seus usuaris/àries i de totes aquelles sensibilitats que poden contribuir a fer pensar des de les alteritats sobre aquesta anomenada "societat sostenible". No en va Foucault ja va assenyalar la ciutat com un lloc de vigilància. Vigilància que ara pren formes diferents i que s'infiltra en els racons més amagats de la nostra subjectivitat. D'altra banda, la subversió inherent a l'ordre imposat a la ciutat i a l'organització dels espais és la resistència disseminada i imprevisible. L'interès d'una aproximació postmoderna com la que s'ha plantejat en aquest article se centra en la manera que el món del nostre voltant adquireix les seves diferents significacions i, molt especialment, en les seves conseqüències.

Acabaré amb unes paraules de Richard Sennett, que en el seu llibre *Vida urbana y identidad personal* veu el desordre a les ciutats com una possibilitat de forma de vida alternativa a la vida social actual, i més suportable que l'ordre i l'opulència: "*Molts dels aspectes aparentment rutinaris de l'administració urbana (...) no necessiten ser rutines, sinó oportunitats per a la vida comunitària que revitalitzin les persones directament afectades. Si és que els homes s'acostumen a considerar el conflicte i l'antagonisme sobre serveis urbans com un producte desitjable i indispensable per a les persones que busquen governar-se elles mateixes. (...) El producte del desordre serà una sensibilitat superior a la vida pública, als problemes de connectar els serveis públics amb la clientela urbana*" (Sennett, 1970, pp. 204-205).

Bibliografia

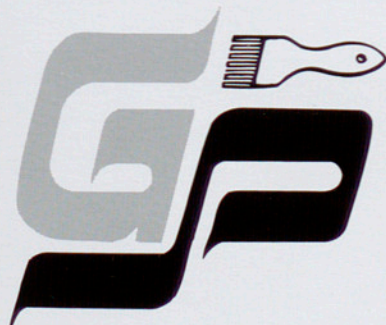
- BERGALLI, Valeria (1994), "Escenas metropolitanas", *Papers. Revista de Sociologia*, núm. 43, 1994, pp. 33-40.
- CATTERMOLE, Pierluigi (1986), "La ruta incierta del diseño", dins J. Tono (coord.) (1986), *La polémica de la posmodernidad*, Ed. Libertarias, Madrid.
- ECHEBARRÍA, Javier (1996), "Telecaudillos", dins *Archipiélago*, núm. 24, Barcelona, primavera de 1996, pp. 65-69.

"Pensar en els hàbitats del futur no es pot fer ni des de les coordenades tradicionals d'anàlisi ni des de perspectives autònomes"

- FOLCH, Mireia (1994), "La polèmica feminista i postmodernista al voltant de David Harvey: un assaig crític", *Documents d'Anàlisi Geogràfica*, núm. 24, 1994, pp. 59-73.
- FOUCAULT, Michel (1975), *Vigilar y castigar*, Ed. Siglo XXI, Madrid, 7a ed. 1982.
- GERGEN, Kenneth J. (1991), *El yo saturado*, Ed. Paidós, Barcelona, 1992, cap. 5.
- IBÁÑEZ, Tomás (1982), *Poder y libertad*, Ed. Hora, Barcelona.
- KEITH, Michael & PILE, Steve (eds.) (1993), *Place and the politics of identity*, Routledge, Londres.
- MARTÍNEZ ALIER, Juan (1988), "La valoración económica y la valoración ecológica como criterios de la política medioambiental", dins *Archipiélago*, núm. 8, Pamplona, 1988, pp. 11-32.
- MIDDLETON, David & EDWARDS, Derek (1990), "Recuerdo conversacional: un enfoque sociopsicológico", dins D. Middleton & D. Edwards (comp.), *Memoria compartida*, Ed. Paidós, Barcelona, pp. 39-62.
- MICHAEL, M. (1992), "Postmodern subjects: toward a transgressive Social Psychology", dins Kvale, S. (ed.), *Psychology and postmodernism. Inquiries in social construction*, Sage, Londres, pp. 74-87.
- MONK, Janice & HANSON, Susan (1989), "Temas de geografía feminista contemporánea", *Documents d'Anàlisi Geogràfica*, núm. 14, 1989, pp. 31-50.
- RADLEY, Alan (1990), "Artefactos, memoria y sentido del pasado", dins D. Middleton & D. Edwards (comp.), *Memoria compartida*, Ed. Paidós, Barcelona, pp. 63-76.
- SENNETT, Richard (1970), *Vida urbana e identidad personal*, Ed. Península, Barcelona, 1975.
- WIGLEY, Mark (1984), "La deconstrucción del espacio", dins D. Fried Schnitman, *Nuevos paradigmas, cultura y subjetividad*, Ed. Paidós, Buenos Aires, pp. 235-257.
- ZAMIATINE, Eugène (1971), *Nous autres*, Ed. Gallimard, París.
- ZUMÍN, L. (1994), "Los estudios urbanos en la última década: entre la dimensión global y la dimensión local", *Documents d'Anàlisi Geogràfica*, núm. 24, pp. 181-200.

Teresa Cabruja

Professora de Psicologia Social
de la Universitat de Girona

GERMANS PAIRÓ, S.A.

Ctra. de Riudaura, 6 - Tel. 26 12 04* i 26 27 26 - Fax 26 29 50
17800 OLOT (Girona)

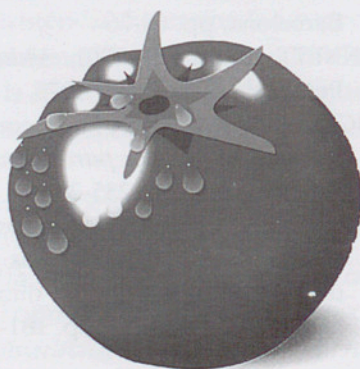
PINTURA INDUSTRIAL

Restauració de façanes
Muntatges i lloguer de bastides
Doll de sorra abrasiu
Recobriments especials de fibres de vidre
Metal·litzats per projecció
Escumes de poliuretà

QUÍMICAMENT PUR.

48

COM TOT PRODUCTE NATURAL, EL LABORATORI D'ASSAIGS
TAMBÉ DÓNA ELS SEUS FRUITS I, DES D'ARA, EL NOU
LABORATORI D'ANÀLISIS QUÍMIQUES ES TROBA AL SERVEI
DE TOT HOM QUI VISQUI EL MÓN DE LA CONSTRUCCIÓ.

AMB RESULTATS QUÍMICAMENT PURS.

cecama

*centre d'estudis de la construcció
i anàlisi de materials*

del Col·legi Oficial d'Aparelladors i Arquitectes Tècnics de Girona

activitats formatives

* CURSET BÀSIC DE VALORACIONS IMMOBILIÀRIES. Els dies 12 i 13 de gener es va portar a terme, al CECAM de Celrà, un curset bàsic de valoracions, amb un total de 12 hores lectives i amb l'assistència de 19 col·legiats.

* CURSET BÀSIC SOBRE ACTIVITATS CLASSIFICADES. Per tal de mantenir informats els nostres col·legiats de les darreres variacions de la normativa sobre la temàtica d'activitats classificades va portar-se a terme aquest curset, amb el concurs d'excel·lents especialistes en la matèria. Intervingueren com a professors: Sr. Josep Bou i Tomas
Delegat territorial de Medi Ambient.

Curset bàsic sobre activitats classificades

Sr. Lluís Martí i Arderiu
Tècnic del Departament de Medi Ambient.

Sr. Jordi Batllori i Nouvillas
Advocat. Assessor jurídic del Consell Comarcal del Gironès.

Sra. Anna Sabrià i Mestres
Tècnica del Departament de Medi Ambient.

Sr. Xavier Puig i Oliveras
Tècnic del Departament de Medi Ambient.

Sr. Joan Ma. Riera i Blanch
Enginyer tècnic municipal de l'Ajuntament d'Olot.

Sr. Ricard Danés i Ribalta
Tècnic de la Junta de Residus

Sr. Antoni Güell i Bosch
Cap de la Brigada del Servei d'Extinció d'Incendis i Salvament de Catalunya.

Sr. Jaume Alcalà i Ferrer
Arquitecte tècnic. Tècnic de la Brigada-Secció de Prevenció.

Sr. Enric Cano i Monjé
Arquitecte tècnic. Tècnic de la Brigada-Secció de Prevenció.

El curset va tenir lloc els dies 22 i 30 de gener i 5, 12, 19 i 26 de febrer, a les nostres instal·lacions del CECAM de Celrà, amb 29 alumnes participants.

* JORNADES TÈCNIQUES SOBRE LA LLEI DE PREVENCIÓ DE RISCOS LABORALS. Coincidint amb l'entrada en vigor de la nova Llei de Prevenció de Riscos Laborals, varen portar-se a terme a totes les oficines de la xarxa unes jornades tècniques sobre el tema, en les quals van intervenir com a ponents:

Jornades tècniques sobre la Llei de Prevenció de Riscos laborals

FEBRER-MARÇ DE 1996

ORGANITZEN

 Generalitat de Catalunya
Departament de Treball
Centre de Seguretat i Condicions de Salut en el Treball

COL·LEGI OFICIAL D'APARELLADORS I ARQUITECTES TÈCNICS DE GIRONA

Sr. Miquel Àngel Palomo i Gutiérrez
Consultor de Seguretat en el Treball.

Sr. Narcís de Palol i Ferrés
Cap de la Secció Tècnica del Centre de Seguretat i Condicions de Salut en el Treball-Girona.

Sr. Joaquim García i Castany
Director del Centre de Seguretat i Condicions de Salut en el Treball-Girona.

La relació de dies i llocs en què es van desenvolupar les jornades és la següent:

– Seu Central de la Punxa, a Girona, el 27 de febrer, amb 29 assistents.

- CECAM-oficina de Lloret de Mar, el 7 de març, amb 8 assistents.
- Oficina col·legial d'Olot, el 12 de març, amb 18 assistents.
- Oficina col·legial de Palamós, el 21 de març, amb 9 assistents.
- Cecam de Vilamalla, el 28 de març, amb 11 assistents.

* CURSET BÀSIC SOBRE MANTENIMENT D'EDIFICIS. Els dies 21 i 28 de març va portar-se a terme a les aules de formació del CECAM de Celrà un curset intensiu sobre el manteniment

dels edificis, a càrrec dels següents experts:

Sr. Xavier Casanovas
Aparellador. Cap del Servei de Rehabilitació del COAIAT de Barcelona

Sr. Ramon Graus
Aparellador. Especialista - Professor de Rehabilitació del COAIAT de Barcelona.

Sr. Joan Gay
Advocat. Gerent del COAIAT de Barcelona.

Sr. Gustau Roca
Director del Centre Tècnic de Cooperació per a la Rehabilitació d'Habitatges.

Sr. Jordi Lleal
Aparellador. Especialista en manteniment.

Sr. Albert Pla
Arquitecte. Professor de la UPC

Sr. Albert Pons
Aparellador. Cap del Servei d'Obres de l'Àrea de Rehabilitació -ADIGSA.

Sr. Ramon Profitós
Arquitecte. Especialista en manteniment.

* COL·LOQUI SOBRE EL SISTEMA CONSTRUCTIU IBERGYPS. La sala d'actes del Col·legi d'Aparelladors i Arquitectes Tècnics de Girona va ser l'escenari d'aquest col·loqui, en el qual van actuar de conferenciant els següents: Joaquim Gili, Josep Ma. Parals i Simon Ferrer, i van assistir-hi 12 col·legiats.

* CURSET DE TAXACIONS EN EL MERCAT HIPOTECARI. A les

instal·lacions del CECAM de Celrà va fer-se els dies 19 i 20 d'abril un curset de segon nivell sobre taxacions immobiliàries, a càrrec dels següents professors:

Sr. Jesús Moral i González
Professor Universitari - Director general de IV-FORMACIÓN Y DOCUMENTACIÓN SL.

Sr. Jordi Baiges i Artis
Professor universitari - Director general de IV-TASACIONES SA.

Varen participar-hi 26 alumnes.

* CURSET DE MANEJAMENT DEL DISTANCIÒMETRE ELTA-4C. Es va celebrar al CECAM de Celrà, el 26 de març, impartit pel cap del Centre Col·legial d'Informàtica, Sr. Amadeu Escriu, amb l'assistència de 6 alumnes.

* CURSET SOBRE EL PROGRAMA SICCE I DE MESURAMENTS I PRESSUPOSTOS. Va tenir lloc els dies 13, 15 i 20 de febrer, al Centre Col·legial d'Informàtica del COAIAT de Girona, a càrrec del professor Sr. Amadeu Escriu, cap del Centre. Va tenir una assistència de 6 alumnes.

* CURSET MICROSOFT-OFFICE. A càrrec del professor Sr. Xavier Martí, especialista del Centre de Formació Costa Brava, també es va portar a terme a les instal·lacions del Centre Col·legial d'Informàtica, els dies 27, 28 i 29 de febrer i 4, 5, 6, 11, 12, 13, 18, 19 i 20 de març, amb l'assistència de 9 alumnes.

Curset bàsic sobre manteniment d'edificis

21 i 28 DE MARÇ DE 1996

ORGANITZA

cecam

ICCE

* CURSET AUTOCAD NIVELL I.
Es va desenvolupar al llarg dels dies 9, 11, 16, 18, 23, 25, i 30 d'abril i 2, 7, 9, 14, 16 i 21 de maig, amb l'assistència de 6 alumnes, a càrrec del professor Sr. Marc Isern i Naudí, especialista de Sistemes CAD.

* CURSET DE LLIBRETA TAQUIMÈTRICA. Amb la participació de 12 col·legiats, i actuant de professor l'arquitecte tècnic Sr. Amadeu Escriu, va portar-se a terme al Centre Col·legial d'Informàtica del COAIAT – Girona.

* PRESENTACIÓ DE PROGRAMES INFORMÀTICS.

AUTOCAD v13

Data: 6 de febrer de 1996

Lloc: Girona

CYPE

Data: 27 de febrer de 1996

Lloc: Girona

CYPEBLOC

Data: 27 de febrer de 1996

Lloc: Girona

PROJECT-POOL

Data: 16 d'abril de 1996

Lloc: Girona

URBA

Data: 14 de maig de 1996

Lloc: Girona

CA-SUPERPROJECT

Data: 27 de maig de 1996

Lloc: Girona

exposicions

* EXPOSICIÓ: MEDITATIO – DIÀLEG AMB LA PINTURA
Artista: Anna Solà

Inauguració: dia 23 de febrer de 1996, a les 8 del vespre

Durada: del 23 de febrer al 16 de març de 1996

* EXPOSICIÓ: PINTURES – COLLAGES – ENCRES

Artista: Marc Bastier

Inauguració: dia 22 de març, a les 8 del vespre

Durada: del 22 de març al 13 d'abril de 1996

* EXPOSICIÓ: DIBUIXOS I PINTURES

Artista: Josep Ma. Compte

Inauguració: dia 18 d'abril, a les 8 del vespre

Durada: del 18 d'abril a l'11 de maig de 1996

* EXPOSICIÓ: PINTURES – ARMENIS

Artistes: Gagik Arakelian, Mariam Arutunian, Ara Mikaelian i Robert Theofanidis

Inauguració: dia 17 de maig, a les 8 del vespre

Durada: del 17 al 31 de maig de 1996

Exposició:
Meditatio – Diàleg amb la pintura.
Anna Solà.

Exposició:
Pintures – Collages – Encres.
Marc Bastier.

Exposició:
Dibuixos i pintures.
Josep Ma. Compte.

activitats institucionals

i la qualitat, organitzada conjuntament amb ICCE (Instituciones Colegiales para la Calidad en la Edificación). Varen presidir la mesa el president del Consejo

General de la Arquitectura Técnica, Sr. José Antonio Otero; el president d'ICCE, Sr. Josep Castellano i Costa; el president del Col·legi d'Aparelladors de

IV

Arquitectura tècnica i qualitat

El 19 d'abril va ser una jornada dedicada a l'arquitectura tècnica

SABADELL
GRUP ASSEGUADOR

C/ Ciutadans, 16, 1r - 17004 GIRONA
Telèfon 20 65 38 - Fax 20 54 29

EFICÀCIA PER A LA SEVA SEGURETAT

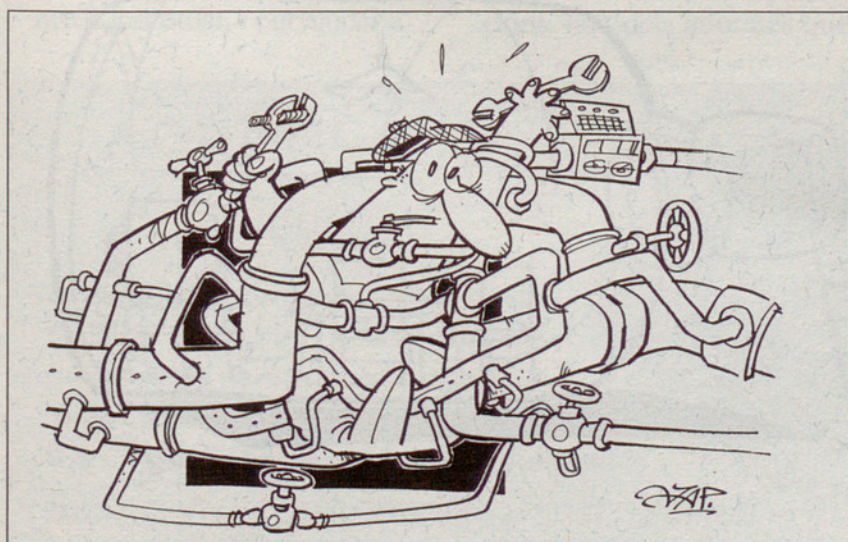
Girona, Sr. Miquel Matas i Noguera; i en representació de la Direcció General d'Arquitectura i Habitatge, el Sr. Josep Antoni Presmanes i Rivas. Varen presentar-hi ponències els Srs. Jaime Soler, director general de SECOTEC, i el Sr. Antonio Garrido, director tècnic d'ICCE. Participaren en la jornada un total de 56 persones, la majoria presidents de COAIAT de l'Estat Espanyol, i s'hi va debatre el present i el futur de la qualitat a la construcció i el paper que hi té l'Arquitectura Tècnica.

Plenari ICCE

Aprofitant la jornada sobre Arquitectura Tècnica i Qualitat, el dia 20 d'abril va portar-se a terme, a les nostres instal·lacions de la Punxa, el plenari d'ICCE de liquidació de Pressupost del 95, en el qual el president de la Institució, Sr. Josep Castellano, va exposar les darreres novetats, entre les

més destacables la signatura del protocol d'adhesió a la constitució de l'AMIET (Asociación de Miembros del Instituto Eduardo Torroja), que formen els següents organismes:

- Consejo Superior de Investigaciones Científicas
- Confederación Nacional de la Construcción
- Instituto Eduardo Torroja
- ICCE
- OFICEMEN (Agrupación de Fabricación de Cemento de España)
- Asociación Nacional de Promotores - Constructores de Edificios
- ANEFHOP (Asociación Nacional Española de Fabricantes de Hormigones Preparados)
- Asociación Nacional de Fabricantes con Sello CIETAN
- Centro de Investigación Tecnológica-CIDENCO
- Colegio Oficial de Ingenieros de Caminos, Canales y Puertos

assemblees

Dia 23-2-96: Assemblea col·legial de mutualistes de PREMAAT, en la qual es va elegir el representant del Col·legi a l'Assemblea General de Mutualistes de PREMAAT, que se celebraria a Madrid el dia 9 de març següent.

Dia 23-3-96: Assemblea general ordinària de col·legiats, en la qual es va debatre i aprovar la liquidació de l'exercici de 1995. A continuació, el mateix dia 23 de març es va celebrar l'Assemblea general extraordinària de col·legiats, en què es va debatre i aprovar la modificació de coeficients de reducció de les despeses de visat, corresponents a Urbanitzacions i Edificis Industrials.

Xerrades informatives de PREMAAT

Per tal d'ampliar la informació sobre el molt que ens afecta la Llei 30/95 d'Ordenació i Supervisió de les Assegurances Privades, i per poder contestar les consultes i els dubtes sobre la qüestió que es poguessin plantejar, el Col·legi va portar a terme unes trobades a les oficines de comarques, d'acord amb el següent calendari:

GIRONA: dimecres 13 de març, a 2/4 de 8 del vespre

OLOT: dimarts 26 de març, a les 7 de la tarda

LLORET: dimecres 27 de març, a les 7 de la tarda

FIGUERES: dijous 28 de març, a les 6 de la tarda

PALAMÓS: divendres 29 de març, a les 7 de la tarda

informació diversa

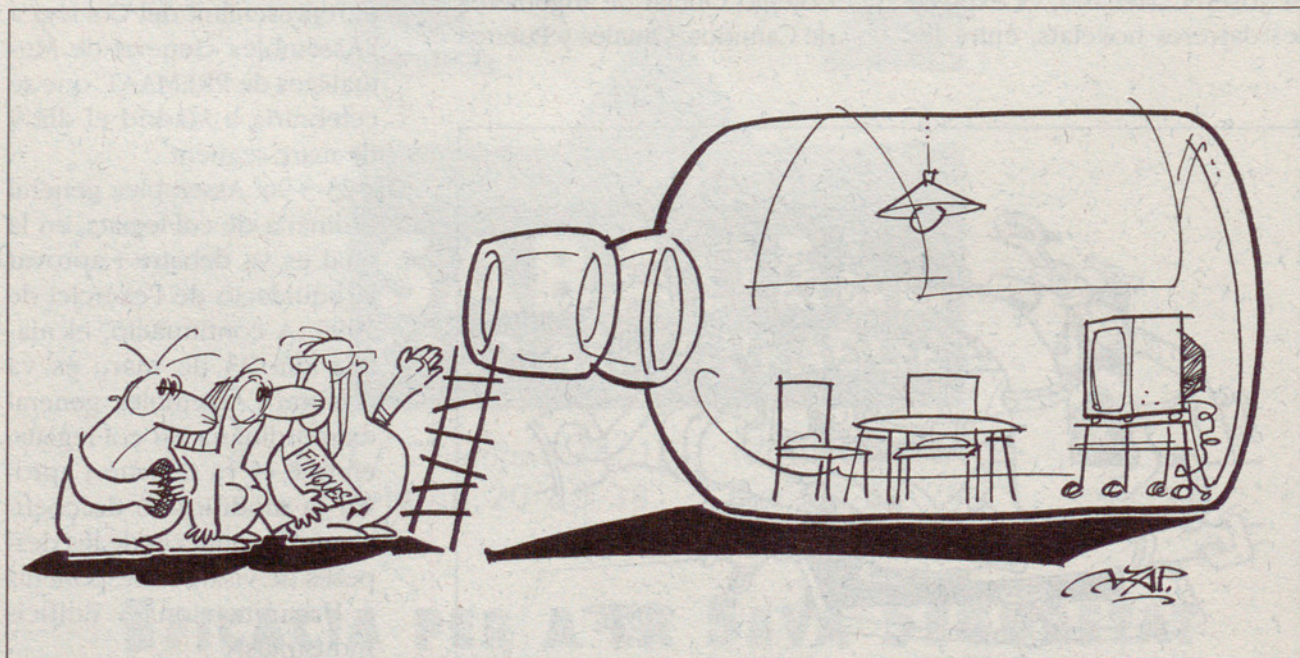
Diversos

- El dia 7 de febrer passat es va portar a terme una trobada amb la Unió d'Empresaris de la Construcció.
- El dia 23 de març es va celebrar a la seu del Col·legi a Girona una Executiva de la Junta de Govern d'ICCE (Instituciones Colegiales para la Calidad en la Edificación).
- Dia 28 de març: a l'edifici de

la Punxa es va fer la presentació als mitjans de comunicació de la Fira de la Rehabilitació de la Bisbal (Srs. Macies i Romaguera). La inauguració va ser el dia 4 d'abril de 1996.

- El dia 6 de maig es va organitzar una trobada amb els nous col·legiats, per informar-los de l'organització, el funcionament i els serveis col·legials. Posteriorment es va fer una visita al CECAM de Celrà, perquè en coneguessin les instal·lacions.
- El dia 30 de maig es va organitzar una visita professional, oberta a col·legiats i estudiants d'arquitectura tècnica, a la cinquena edició de REHABITEC, Saló de la Rehabilitació i el Bricolatge, que enguany ha tingut lloc a Barcelona entre els dies 29 de maig i 2 de juny.

VI

 convenis

- El dia 9 de gener passat es va signar a Celrà un conveni de Col·laboració entre el CECAM i les indústries de ceràmica "El Rissac de Valls i Llenas SL" i "Ceràmica Puigdemont SL". L'objecte d'aquest conveni és establir una col·laboració mútua per aconseguir que les fórmules obtingudes a laboratori pel CECAM amb la col·laboració de COCERAM ENGINYERS, SC –propietat intel·lectual del Col·legi d'Aparelladors i Arquitectes Tècnics de Girona– tinguin una aplicació pràctica i competitiva a nivell industrial, i per ajudar a

promoure la ceràmica de la Bisbal com a marca de qualitat i homologar-la en els mercats nacionals i internacionals.

- El 14 de febrer hi va haver una visita d'alts càrrecs de Banca Catalana a la Punxa, per renegociar el Conveni.
- El mes d'abril, el nostre president, Sr. Miquel Matas, i el rector de la Universitat de Girona, Sr. Josep Ma. Nadal, varen signar diferents contractes de cooperació educativa entre el COAIAT i la UdG, per a estudiants.
- El dia 9 d'abril es va signar un conveni entre el Col·legi Oficial d'Aparelladors i Arquitectes Tècnics de Girona i el Patronat de l'Escola Politècnica Superior de la Universitat de Girona.
- El dia 15 d'abril el Col·legi va signar un conveni amb la societat IV-TASACIONES SA. Amb aquest conveni el Col·legi estableix a la seva seu central una delegació de IV-TASACIONES, SA que permet l'emissió i validació de taxacions, tant dels informes que

Signatura conveni IV-Tasaciones SA.

puguin emetre els col·legiats per encàrrec de la societat i el mateix Col·legi com els que de manera independent puguin realitzar els seus col·legiats, que prèviament hauran d'estar inscrits a l'esmentada Societat de Taxació.

- El dia 22 d'abril es va signar un conveni de col·laboració entre l'Ajuntament d'Olot i el COAIAT de Girona, per a la utilització del servei d'assistència tècnica a l'usuari per a la revisió d'habitatges amb problemes i posterior rehabilitació.

Signatura Conveni Ajuntament d'Olot.

VII

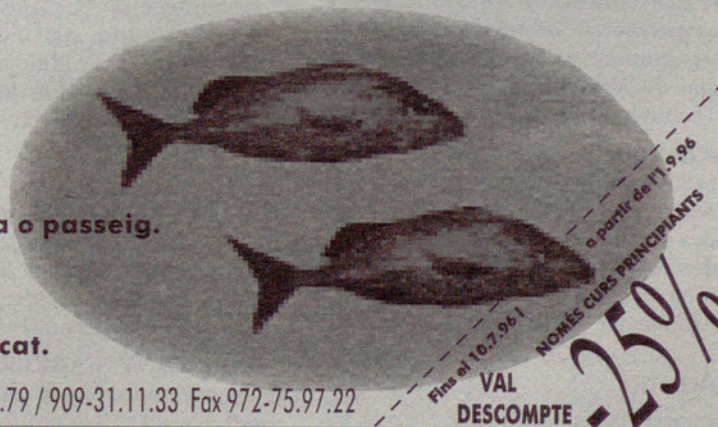
AQUÀTICA

Escola d'immersió
Activitats de mar

L'ESTARTIT - ILLES MEDES

- Immersiones i cursos en petits grups.**
- Sortides per a bany, pesca amb canya o passeig.**
- Barca per a només 8 persones, amb cabina, camarot, wc i dutxa.**
- Garanties de personal docent qualificat.**

CAMPING RIFORT A. 15, 17258 L'ESTARTIT. Tel 972-75.71.79 / 909-31.11.33 Fax 972-75.97.22

VAL
DESCOMpte

Primer semestre 1996

Activitats classificades

CURSO-TALLER de redacció de informes, certificados y proyectos de apertura: Jávea, 27 septbre. al 4 novbre. de 1995. Alicante: Gabinete Técnico del Colegio Oficial de Aparejadores y Arquitectos Técnicos, 1995. 1 v.

Arquitectura

BACA, Jan. *La casa a mida.* [2a ed.]. Barcelona: La Campana, 1994. 187 p. (Humor y sátira; 17).

CODI d'accessibilitat de Catalunya. Barcelona: Generalitat de Catalunya. Departament de Benestar Social, 1995. 64, [78] pp.

Arquitectura tècnica

II CONGRESO de aparejadores y arquitectos técnicos: **Granada 94: ponencias.** Sevilla: Colegio Oficial de Aparejadores y Arquitectos Técnicos, 1995. 350 pp.

JORNADES sobre les responsabilitats derivades de l'exercici de la professió (4s. 1995. Girona). IV Jornades sobre les responsabilitats derivades de l'exercici de la professió. Girona: Col·legi Oficial d'Aparelladors i Arquitectes Tècnics, [1996]. 32 pp.

Art

CATALUNYA romànica. XXI: el Ta-

rragonès, el Baix Camp, l'Alt Camp, el Priorat, la Conca de Barberà [dir. de l'obra: Antoni Pladevall i Font]. Barcelona: Enciclopèdia Catalana, 1995. 618 pp.

Decoració

CONRAN, Terence. *La casa: diseño e interiorismo.* Barcelona: Blume, 1995. 272 pp.

MILLER, Judith. *Estilo rústico.* [3a ed.]. Barcelona: Acanto, 1994. 240 pp.

STEIN, Annick. *Les maisons de montagne: les connaître, les restaurer, les construire.* Paris: Eyrolles, cop. 1995. 140 pp.

Estructures

ALSINA CATALA, Claudi. *L'art de calcular en arquitectura: curs inicial de càlcul per a estudiants d'arquitectura.* Barcelona: UPC, 1993. 260 pp. (Aula d'arquitectura; 1).

COMISIÓN DEL SELLO DE CONFORMIDAD CIETAN (Madrid). *Recomendaciones para la fabricación de viguetas de hormigón pretensado: V. P.92.* Madrid: ANDECE. Federación Nacional de Entidades Empresariales de Derivados del Cemento: IccET. Instituto de ciencias de la construcción Eduardo Torroja, 1992. 156 pp.

COMISIÓN DEL SELLO DE CONFORMIDAD CIETAN (Madrid). *Recomendaciones para la fabricación de viguetas de hormigón armado: V.A.93.* Madrid: ANDECE. Federación Nacional de Entidades Empresariales de Derivados del Cemento: IccET. Instituto de ciencias de la construcción Eduardo Torroja, 1993. 95 pp.

GIMENA RAMOS, Faustino N. *Piezas curvas alabeadas: fórmula conjunta de sollicitación y deformación.* Pamplona: EUNSA, cop. 1994. 85 pp. (Libros de arquitectura)

MARISTANY CARRERAS, Jordi. *Cálculo de rotura de losas fungiformes.* [2a ed.]. Barcelona: UPC. Uni-

versitat Politècnica de Catalunya, 1994. 126 pp. (Aula d'arquitectura; 2)

MARTÍNEZ PÉREZ, Luis. *La construcción metálica: adaptado al texto de la propuesta de "Norma básica de la edificación NBE-EA estructura de acero en edificación": con ejemplos prácticos de cálculo.* 2a ed. Alicante: Secretariado de Publicaciones de la Universidad de Alicante, D.L.1993. 372 pp.

MATEMÁTICA aplicada a la arquitectura técnica: actas de jornadas. Sevilla: la Universidad. Secretariado de Publicaciones, 1994. 142 pp.

MOYA FERRER, Lluís. *Introducció al mètode dels elements finits.* Barcelona: UPC. Universitat Politècnica de Catalunya, 1994. 125 pp. (Aula d'arquitectura; 4).

EL MURO de ladrillo [autors: J.M. Adell Argiles... et al.]. Madrid: Hispalyt, 1992. 211 pp.

NAVES VIÑAS, Francesc; LLORENS SULIVERA, Miquel. *Càlcul d'estructures.* Barcelona: UPC. Universitat Politècnica de Catalunya, 1995. 262 pp. (Aula d'arquitectura; 8).

OLARTE TRISTÁN, Jorge Luis de; GUZMÁN, Evelin. *Edificación con tierra armada: diseño, cálculo y construcción con el sistema CET: manual.* Madrid: Dirección General de Arquitectura. Consejería de Política Territorial de la Comunidad de Madrid, 1993. 147, [16] pp. (Documentos técnicos Información al desarrollo, Comunidad de Madrid).

QUINTAS RIPOLL, Valentín. *Estructuras especiales en edificación: análisis y cálculo. Primera parte.* Alcorcón: Rueda, cop. 1995. 396 pp.

Construcció

CASTRO VILLALBA, Antonio. *Historia de la construcción arquitectónica.* Barcelona: UPC. Universitat Politècnica de Catalunya, 1995. 344 pp. (Quaderns d'arquitectes; 12).

lona: ITEC. Institut de Tecnologia de la Construcció de Catalunya, 1996. XII, 150 pp.

Edificis

ARMESTO, Antonio; PADRO, Q. *Casas atlànticas: Galicia y norte de Portugal = Atlantic Houses: Galicia & northern Portugal*. Barcelona: Gustavo Gili, cop. 1996. 144 pp.

BARRAL ALTET, Xavier. *Les catedrals de Catalunya*. Barcelona: Edicions 62, cop. 1994. 238 pp. (Vida i costums del catalans)

CASAS de madera : los sistemas constructivos a base de madera aplicados a las viviendas unifamiliares. Madrid: Asociación de Investigación Técnica de las Industrias de la Madera y el Corcho. AITIM, 1995. 699 pp.

L'ESTIUEIG a Catalunya: 1900-1950. Barcelona: Edicions 62, cop. 1995. 238 pp. (Vida i costums del catalans).

PI DE CABANYES, Oriol. *Cases modernistes de Catalunya*. Barcelona: Edicions 62, cop. 1992. 262 pp.

PROYECTOS de chalets 3. Barcelona: CEAC, 1993. 298 pp. (Biblioteca de arquitectura y construcción).

Elements de la construcció

BIBLIOTECA Atrium de la carpintería. Barcelona: Océano, D.L. 1993. 5 v. (Colección técnica de bibliotecas profesionales).

CUSA RAMOS, Juan de. *Revestimientos 2*. Barcelona: CEAC, D.L. 1995. 488 pp. (Monografías CEAC de la construcción; 83).

Enginyeria civil

JORNADAS sobre pavimentos de hormigón (4s. 1993. Oviedo). IV Jornadas sobre pavimentos de hormigón: Oviedo, 29-30 de septiembre y 1 de octubre de 1993. Madrid: Asociación Técnica de Carreteras, D.L. 1994. 521 pp.

TEJEIRO VIDAL, Ramón. *Construcción de caminos de tierra: con utili-*

zación intensiva de mano de obra : manual. Madrid: Dirección General de Arquitectura. Consejería de Política Territorial de la Comunidad de Madrid, 1993. 103 pp. (Documentos técnicos Información al desarrollo, Comunidad de Madrid).

Fonaments

BERASATEGUI BERASATEGUI, Delfina; ESPUGA BELLAFONT, J. *Estudios previos de cimientos y muros.* Barcelona: UPC. Universitat Politècnica de Catalunya, 1994. 75 pp. (Quaderns d'arquitectes; 4).

RODRÍGUEZ ORTIZ, José M.; HINOJOSA CABRERA, J. *Manual para el proyecto y ejecución de estructuras de suelo reforzado.* Madrid: Secretaría General Técnica. Centro de Publicaciones. Ministerio de Obras Públicas, Transportes y Medio Ambiente, 1994. 148 pp. (Instrucciones de construcción Normativas)

Habitatge

PREFERÈNCIES dels compradors d'habitatges a Catalunya. Barcelona: Generalitat de Catalunya. Direcció General d'Arquitectura i Habitatge: Consell de Col·legis d'Agents de la Propietat Immobiliària de Catalunya: Cambra de la Propietat Urbana, 1994. 105 pp.

Història local

ALBAREDA SALVADO, Joaquim ; FERRER GODOY, J. *Sant Joan de les Abadesses.* Girona: la Diputació: Caixa de Girona, 1995. 96 pp. (Quaderns de la Revista de Girona ; 57. Monografies locals; 32).

ALBERCH FUGUERAS, Xavier; BURCH RIUS, J. *Salt.* Girona: la Diputació: Caixa de Girona, 1994. 96 pp. (Quaderns de la Revista de Girona; 55. Monografies locals; 31).

CLARA RESPLANDIS, Josep. *Els protestants.* Girona: la Diputació: Caixa de Girona, 1994. 96 pp. (Quaderns de la Revista de Girona; 53. Guies; 24).

DACOSTA, Josep M.; FEBRES, X. *La tramontana.* Girona: la Diputació: Caixa de Girona, 1995. 96 pp. (Quaderns de la Revista de Girona; 56. Guies; 25).

NIETO CALDEIRO, Alfonso. *Ávila: su historia y sus monumentos.* Ávila: Colegio Oficial de Aparejadores y Arquitectos Técnicos, 1994. VI, 254 pp.

PARÉS CASANOVA, Pere Miquel; VILARÓ REVERTER, T. *La ramaderia.* Girona: la Diputació; Caixa de Girona, 1994. 96 pp. (Quaderns de la Revista de Girona; 52. Guies; 23).

PLANAS MARCE, Sílvia; PUIGDEVALL, N. *Sant Jordi Desvalls.* Girona: la Diputació: Caixa de Girona, 1994. 96 pp. (Quaderns de la Revista de Girona; 51. Monografies locals; 29).

POUS SABADÍ, Montserrat; CALLOL, J. *L'electricitat.* Girona: la Diputació; Caixa de Girona, 1995. 96 pp. (Quaderns de la Revista de Girona; 59. Guies; 27).

RUEDA TORRES, Josep Manuel; TURA MASNOU, J. *El Montseny.* Girona: la Diputació; Caixa de Girona, 1995. 96 pp. (Quaderns de la Revista de Girona; 58. Guies; 26).

SITJAR SERRA, Miquel. *Ribes de Freser.* Girona: la Diputació; Caixa de Girona, 1994. 96 pp. (Quaderns de la Revista de Girona; 30. Monografies locals; 30).

Instal·lacions

ALCALÀ FERRER, Jaume; RODRÍGUEZ VELINELIS, L. *Decret 241/1994, de 26 de juliol, sobre condicions urbanístics i de protecció contra incendis en els edificis, complementaris de la NBE-CPI/91: apunts a l'annex i comentaris al Decret.* Lleida: Col·legi Oficial d'Aparelladors i Arquitectes Tècnics, 1995. 65 pp.

ARIZMENDI BARNES, Luis Jesús. *Cálculo y normativa básica de instalaciones en los edificios.* 5a ed. Pamplona: EUNSA, 1995. 2 v. (Libros de arquitectura).

La COGENERACIÓ als anys noranta: experiències a Catalunya. Barcelona: Generalitat de Catalunya. Institut Català d'Energia, 1994. 91 pp. (Tecnologies avançades i eficiència energètica; 16)

HERNÁNDEZ MUÑOZ, Aurelio; HERNÁNDEZ LEHMANN, A.; GALÁN MARTÍNEZ, P. *Manual de depuración Uralita: sistemas para depuración de aguas residuales en núcleos de hasta 20.000 habitantes.* Madrid: Paraninfo, 1996. XXXVI, 429 pp.

PISCINAS públicas. Tomo II. Madrid: Trazos, 1996. 209 pp.

QUEROL NOGUERA, Josep M. *Manual de mesurament i avaluació del soroll.* Barcelona: Generalitat de Catalunya. Departament de Medi Ambient, 1994. 132 pp.

SERRA FLORENSA, Rafael; COCH ROURA, H. *Arquitectura y energía natural.* Barcelona: Edicions UPC, 1995. 395 pp. + 1 disquet. (Politext; 40).

Jardineria

BOISSET, Caroline. *Jardín y arquitectura: guía completa de planificación y plantación del jardín.* Barcelona: Blume, 1995. 360 pp.

BROOKES, John. *Manual práctico de diseño de jardines.* Barcelona: Blume, 1994. 71 pp.

MOODY, Mary; BECKETT, K. A.; ROGERS CLAUSEN, R. *Guía completa de las flores de jardín: más de 1.000 flores clasificadas por tipo de planta y color.* Barcelona: Blume, 1994. 303 pp.

Legislació

DERECHO de los contratos públicos: estudio sistemático de la Ley 13/1995, de 18 de mayo, de Contratos de las Administraciones Públicas. Barcelona: Praxis, 1995. XVIII, 807 pp.

Maquinària de la construcció

CURSO de operario de grúa torre: gruas-torre móviles sobre carriles. Zaragoza: Fundación Laboral de la Construcción. Comisión Territorial de Aragón: Colegio Oficial de Aparejadores y Arquitectos Técnicos, [1995]. 78, [8] pp.

CURSO de operario de grúa torre: la grúa torre. Zaragoza: Fundación Laboral de la Construcción. Comisión Territorial de Aragón: Colegio Oficial de Aparejadores y Arquitectos Técnicos, [1995]. [60] pp.

Materials de la construcció

ALONSO, María Cruz; LUXAN, M.P. de. *Aplicaciones de las cenizas volantes en el campo de la construc-*

ción: experiencia española. Madrid: Instituto de ciencias de la construcción Eduardo Torroja, D.L. 1995. 115 pp.

ARCOS MOLINA, Juan. *Los materiales básicos de la construcción.* Sevilla: PROGNSA. Promotora General de Estudios, 1995. 262 pp.

El COBRE: la elección profesional para instalaciones de fontanería, gas y calefacción. Madrid: CEDIC, [1995]. 8 pp.

GUÍA ilustrada de las calidades de las maderas de frondosas. London: American Hardwood Export Council, [1995]. 20 pp.

O'REILLY DÍAZ, Viterbo A. *Método para dosificar mezclas de hormigón = Methods of concrete mix proportioning.* Madrid: INTEMAC, 1995. 43 pp. (Cuadernos INTEMAC; 20).

Normalització

ASOCIACIÓN ESPAÑOLA DE NORMALIZACIÓN Y CERTIFICACIÓN. *Catálogo de normas: 1996.* Madrid: AENOR, 1996. LIV, 499 pp.

ASOCIACIÓN ESPAÑOLA DE NORMALIZACIÓN Y CERTIFICACIÓN. *Eurocódigo 4: proyecto de estructuras mixtas de hormigón y acero. Parte 1-1: reglas generales y reglas para edificación.* Madrid: AENOR, 1995. 185 pp. (Eurocódigos).

SUIMUN

Subministraments i Muntatges, S.A.

Falsos Sostres - Aïllaments / Acústica - Insonoritzacions / Envans i transdossats "Pladur"
Divisions metàl·liques d'oficines / Cambres amb panells frigorífics / Protecció passiva contra el foc "Promat"

Ctra. N-II Km 721'5 - Tel 972-17.07.13 - Fax 972-17.01.68 - 17481 ST. JULIÀ DE RAMIS (Girona)

ASOCIACIÓN ESPAÑOLA DE NORMALIZACIÓN Y CERTIFICACIÓN. *Instalaciones de protección contra incendios.* 2a ed. Madrid: AENOR, cop. 1995. 699 pp. (Recopilación de normas UNE. Construcción; 8)

CASTRO SÁNCHEZ, Ángeles ; SÁNCHEZ-LAULHE ALCLADO, M.L. *Índice de disposiciones relacionadas con la edificación: legislación del Estado vigente al 1 de abril de 1995.* [9a ed.]. Madrid: Centro de Publicaciones. Secretaría General Técnica. Ministerio de Obras Públicas, Transportes y Medio Ambiente, 1995. 335 pp. (Normativa).

COMITÉ EURO-INTERNACIONAL DEL HORMIGÓN. *Código modelo CEB-FIP 1990 para hormigón estructural.* Madrid: GEHO-CEB. Grupo Español del Hormigón: ATEP. Asociación Técnica Española del Pretensado, D.L. 1995. 575 pp. (Recomendaciones y manuales técnicos. Estructuras y edificación; E-4).

ESPAÑA. Dirección General de Carreteras. *Marcas viales: norma de carreteras 8.2-IC.* Madrid: Centro de Publicaciones. Secretaría General Técnica. MOPTMA, 1994. 79 pp.

ESPAÑA. Ministerio de Obras Públicas, Transportes y Medio Ambiente. *Estructuras de acero en edificación: EA-95.* Madrid: Centro de Publicaciones. Secretaría General Técnica. Ministerio de Obras Públicas, Transportes y Medio Ambiente, 1995. 307 pp. (Normativas).

Obres de referència

INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS. *Diccionari de la llengua catalana.* Barcelona [etc.]: Enciclopèdia Catalana: Edicions 62 [etc.], 1995. LVII, 1908 pp.

Patologia i restauració

COATING *protection for reinforcement: state of the art report.* London: Thomas Telford, 1995. [8], 51 p.

CORTÉS BRETON, Juan María; FERNÁNDEZ PARIS, J.M. *Rehabili-*

tación y durabilidad de fachadas de piedra = Conservation and durability of stone façades. Madrid: INTEMAC, 1995. 27 pp. (Cuadernos INTEMAC; 19)

CURSO *de patología: conservación y restauración de edificios.* Tomo 4. Madrid: Servicio de Publicaciones del Colegio Oficial de Arquitectos, 1995. 254 pp.

IZQUIERDO BERNALDO DE QUIROS, José M. *Patología de estructuras de madera = Pathology of wood structures.* Madrid: INTEMAC, 1996. 31 pp. (Cuadernos INTEMAC; 21).

STRUCTURAL *renovation of traditional buildings.* London: CIRIA. Construction Industry Research and Information Association, 1994. 95 pp. (Report; 111).

Planificació de la construcció

GESTIÓN *y organización de obras.* Madrid: Universidad Politécnica. Escuela Técnica Superior de Arquitectura. Departamento de Construcción y Tecnología Arquitectónica, 1995. 180 pp. (Cuadernos de apuntes).

Seguretat i higiene

PRIMEROS *auxilios.* Barcelona: CSHCC. Comissió de Seguretat i Higiene de la Construcció a Catalunya, 1995. 28 pp. (Notas de seguridad en la construcción; 8).

RESPONSABILIDAD *empresarial en materia de seguridad e higiene en el trabajo.* Barcelona: CSHCC. Comisión de Seguridad e Higiene de la Construcción de Cataluña, 1995. 42 pp. (Notas de seguridad en la construcción; 7).

Topografía

CURSO *de topografía básica.* Zaragoza: Fundación Laboral de la Construcción. Comisión Territorial de Aragón: Colegio oficial de Aparejadores y Arquitectos Técnicos, [1995]. 249, 39 pp.

MORENO GARZÓN, Ignacio ; BENAVIDES LÓPEZ, J.A. *Topografía*

aplicada a la construcción y replanteos de obras. Granada: Colegio Oficial de Aparejadores y Arquitectos Técnicos, D.L. 1995. [4], 267 pp.

XIQUES LLITJOS, Joan; XIQUES TRIQUELL, J. *Topografía i replantejaments.* Barcelona: UPC. Universitat Politècnica de Catalunya, 1994. 2 v. (Quaderns d'arquitectes; 8).

Urbanisme

CARCELLER ROQUE, Xavier; PÉREZ LAMAS, C. *Legislació urbanística a catalunya: curs bàsic.* [2a ed.]. Barcelona: UPC. Universitat Politècnica de Catalunya, 1994. 188 pp. (Aula d'arquitectura; 3).

CONGRESO [SOBRE] MOVILIDAD Y CALIDAD AMBIENTAL EN CENTROS URBANOS (1r. 1993. Granada). *Accesibilidad y calidad ambiental: Perugia, Amsterdam, San Sebastián, ... : I Congreso Movilidad y Calidad Ambiental en Centros Urbanos, Granada, julio 1993.* Madrid: Secretaría General Técnica. Centro de Publicaciones. Ministerio de Obras Públicas, Transportes y Medio Ambiente, 1995. 190 pp. (Monografías).

CUETO, José Luis; AGIRREGOITIA, A. *El aprovechamiento urbanístico: cálculo y gestión.* Oñati: Instituto Vasco de Administración Pública. IVAP, 1995. 311 pp. (Urbanismo).

INFRAESTRUCTURES *del transport i forma urbana: exploracions projectuals per a l'ordenació urbana de Figueres.* Barcelona: Fundació Politècnica de Catalunya. UPC; Girona: Col·legi d'Arquitectes de Catalunya. Demarcació de Girona; Figueres: l'Ajuntament, 1995. 160 pp.

Valoracions

SUREDA DAUNIS, Narcís. *Curset bàsic de valoracions immobiliàries.* Girona: Col·legi Oficial d'Aparelladors i Arquitectes Tècnics, 1996. 28, [110] pp.

t e m a c e n t r a l

Olot

La gestió del territori avui

El Parc Natural de la Zona Volcànica de la Garrotxa

50

Jordi Falgarona i Bosch

Jaume Vicens i Perpinyà

L'estratègica situació geogràfica de Catalunya dona peu a l'existència de molts espais naturals d'interès. Des de l'alta muntanya fins a les zones costaneres, hi ha actualment 144 espais legalment protegits, que representen un 20% del territori català i que es troben classificats en més de 8 figures legals gestionades per diferents administracions (Generalitat, diputacions, municipis). Aquesta dispersió administrativa i l'encara recent història dels espais naturals a casa nostra fan que convisquin visions i concepcions molt diferents sobre què són i com s'han de gestionar.

La distinció entre els diversos espais ve donada no tant per la diferència dels valors físics i naturals que cal protegir com pel tipus i magnitud de la pressió a què aquests valors poden estar sotmesos, així com per la relació entre aquesta i els recursos disponibles per compatibilitzar la seva pervivència amb l'activitat pròpia que es desenvolupa en el territori.

Per conèixer la problemàtica d'un espai protegit, sovint les preguntes s'han de plantejar no pas en funció dels valors de protecció, sinó del nombre d'habitants en relació amb la superfície de l'àrea protegida, les característiques de l'activitat socioeconòmica de la regió, el nombre de visitants i la quantitat i qualitat dels recursos legals, materials i econòmics de què disposa l'espai protegit.

Arreu del món, els criteris per designar àrees d'interès natural es basen fonamentalment en el grau d'humanització de cada territori,

“Arreu del món, els criteris per designar àrees d'interès natural es basen fonamentalment en el grau d'humanització de cada territori”

“Amb el naixement del volcà del Croscat es tancava el procés de formació de la zona volcànica de la Garrotxa, la més ben conservada de l'Estat espanyol i una de les més importants d'Europa”

i no es defineixen a partir del tipus de zona (humides, d'alta muntanya, volcàniques, etc.), ja que àrees diferents que protegeixen un mateix valor –fenòmens volcànics, per exemple– es gestionaran atenent més el grau d'humanització i l'activitat que s'hi desenvolupa que no pas aquest valor.

De les diferents figures de protecció regulades per la Llei 12/1985, d'espais naturals, incloses totes elles en el Pla d'Espais d'Interès Natural (PEIN), ens centrarem únicament en la dels Parcs Naturals. Aquests tenen per objectiu bàsic la protecció dels seus valors naturals qualificats, per tal de conservar-los d'una manera compatible amb l'explotació ordenada dels seus recursos i amb l'activitat dels seus habitants. Són espais ideals per desenvolupar-hi una gestió racional de l'aprofitament sostingut dels recursos naturals –paisatge comprès–, en la línia del que proposen les Estratègies Mundials per a la Conservació de 1980 i 1990 i les posteriors declaracions de Rio, de 1992, i el Pla d'Acció per a les Àrees Protegides d'Europa, de 1994.

La zona volcànica de la Garrotxa

Fa uns deu mil anys es va formar el darrer volcà de la Península Ibèrica. Això succeïa a la comarca de la Garrotxa, entre els actuals termes municipals de Santa Pau i Olot. Amb el naixement del volcà del Croscat es tancava el procés de formació de la zona volcànica de la Garrotxa, la més ben conservada de l'Estat espanyol i una de les més importants d'Europa.

Els més de trenta volcans i les seves corresponents colades basàltiques, que obstruïren i modificaren els cursos d'aigua, reompliren valls i modelaren el paisatge, van ser en bona mesura causants del relleu, de la vegetació, de la fauna i sobretot de l'activitat humana d'aquest territori, que singularitza la part central de la comarca garrotxina.

Però aquests volcans adormits, que aparegueren per primer cop a

Vista parcial del parc natural.

Vista aèria d'un volcà.
Al fons es pot observar Olot.

la literatura a final del segle passat, no van començar a ser coneguts fins als anys setanta, com a conseqüència de la seva destrucció. L'explotació minera de les gredes, emprades a la construcció, comportava l'eliminació dels cons volcànics més recents i més interessants. Això va motivar que l'any 1982 el Parlament de Catalunya aprovés per unanimitat la primera llei que protegia un espai natural. Naixia així el Parc Natural de la Zona Volcànica de la Garrotxa, un parc creat per conservar uns valors naturals específics, les formacions volcàniques i la vegetació i el paisatge que s'hi vinculen, en una àrea econòmicament molt activa, on el 56% de la població té la seva ocupació a la indústria i on s'ha optat, com a la resta del país, per un model de desenvolupament productivista, que té una forta repercussió en l'àmbit del Parc Natural. Així, els darrers decennis s'han caracteritzat per la concentració de la població, la intensificació de l'agricultura i la ramaderia, la urbanització i la industrialització no programada i la centralització dels serveis.

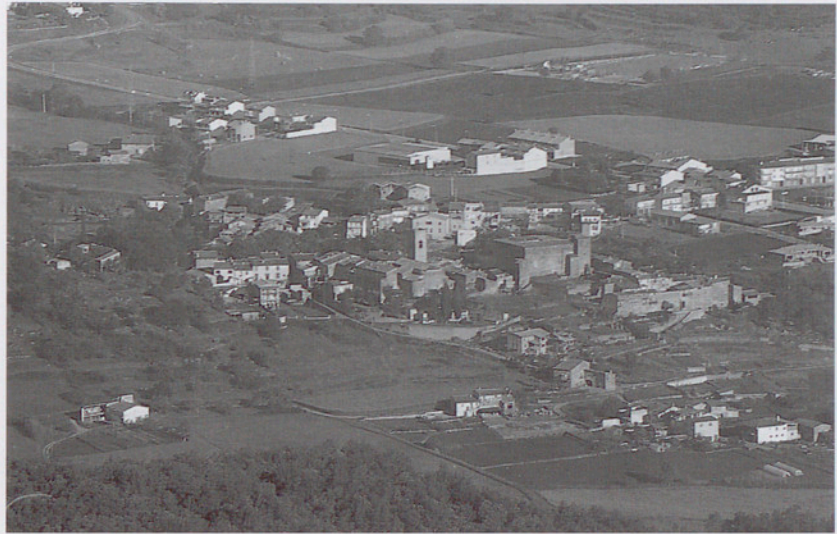
En conseqüència, destaca la presència al Parc de diversos nuclis urbans tan importants com Olot, Sant Joan les Fonts o Santa Pau, que sumen 35.000 habitants, repartits en onze municipis. Malgrat que les àrees urbanes i industrials no pertanyen administrativament a l'àmbit del Parc, els seus efectes territorials hi són ben palesos (confluència d'infraestructures, àrees de frontera, fenòmens periurbans, contaminació, etc.).

La distribució de la propietat del sòl, privada en un 98% i molt fragmentada, té una gran importància en la configuració paisatgística del Parc, i és un altre element clau que en determina la gestió.

El model de gestió al PNZVG

A banda d'evitar la destrucció del paisatge volcànic i assegurar la seva recuperació i millora, el Parc Natural va optar per un model de gestió integrada del territori, que intenta compatibilitzar la con-

“A banda d'evitar la destrucció del paisatge volcànic i assegurar la seva recuperació i millora, el Parc Natural va optar per un model de gestió integrada del territori”

Nucli urbà de Santa Pau.

Volcà de Santa Margarita,
Roca Negra i Puigsubià.

servació dels recursos naturals (aigua, sòls, flora, fauna, patrimoni cultural i paisatge) amb un desenvolupament socioeconòmic harmoniós i sostenible.

Ara com ara, les tendències dominants arreu del país estan amenaçant el desenvolupament a llarg termini. Els impactes negatius que es produeixen en l'àmbit i en la perifèria del Parc (l'expansió urbana i industrial, el fort increment de les infraestructures viàries, la intensificació de la ramaderia i l'agricultura, la sobrefreqüentació turística) provoquen una dilatació del *continuum* urbà (Castellfollit-Olot-les Preses), l'abandonament del paisatge en mosaic, l'increment de l'efecte barrera, la degradació de la base dels recursos (aigua, aire, sòl), la pèrdua de biodiversitat, etc.

Per aquest motiu, l'estratègia del Parc s'estructura en tres passos:

1. Conèixer i diagnosticar l'estat dels seus recursos bàsics: aigua, sòls, vegetació, fauna i població humana.
2. Establir i consolidar línies de procediment adreçades a controlar, avaluar i minimitzar les actuacions que impacten en el territori, mit-

jançant la gestió. Aquesta abasta els àmbits urbanístic, forestal, agrícol, faunístic, de sistemes naturals i d'ordenació de l'ús públic.

3. Desenvolupar programes de restauració, recuperació o modelització d'actuacions en els àmbits de gestió que han estat diagnosticats i que tenen ja una línia consolidada.

Les eines de què es disposa són:

Marc legal

El Pla Especial de Protecció del Parc Natural, aprovat definitivament l'any 1994, decret 82/1994, de 22 de febrer, és la figura urbanística que regula els usos permesos a cada zona, i d'ell es deriven els criteris i les línies d'actuació a desenvolupar.

Òrgans rector i gestor

L'òrgan rector del Parc Natural és la Junta de Protecció. La formen representants de la Generalitat de Catalunya, del Consell Comarcal de la Garrotxa i de l'Institut d'Estudis Catalans. Els seus objectius són, entre d'altres, conservar i defensar els valors naturals i culturals de la zona, així com organitzar i fomentar-ne el gaudi, l'estudi i el coneixement. Entre les seves atribucions destaca l'aprovació del programa d'actuació, el pressupost i la memòria anual. El programa d'actuació fixa les intervencions a realitzar per a la millora de les condicions de vida de la població local, la millora del patrimoni natural i l'ordenació de l'ús públic del Parc Natural.

La Garrotxa és una comarca de muntanya amb un teixit associatiu molt ric i dinàmic, i per això és bàsica la participació dels diferents sectors socials. Aquesta participació s'ha canalitzat des de l'any 1991 amb la creació del Consell de Cooperació, integrat per unes 30 entitats de la comarca que representen diferents sectors professionals, associacions de veïns, associacions culturals, esportives i naturalistes i societats de caçadors.

L'òrgan encarregat d'executar els acords de la Junta de Protecció és l'equip de gestió, el qual està adscrit al Departament de Medi Ambient a través de la Direcció General de Patrimoni Natural. L'equip s'estructura en tres àrees de gestió (millora rural, patrimoni natural i educació ambiental, divulgació i ús públic) i dues de serveis (administrativa i de vigilància i manteniment).

De l'equip de gestió cal remarcar el següent:

- El 80% dels membres de l'equip gestor –format actualment per 19 persones– i els més de 20 tècnics de les empreses assessores són originaris de la comarca o bé hi resideixen.
- La gestió quotidiana del Parc es realitza normalment sobre el terreny, en contacte directe amb els interessats.
- Canalitza, dins les possibilitats del règim administratiu, les inversions que realitza el Parc a les empreses i treballadors locals.

“30 entitats de la comarca que representen diferents sectors professionals, associacions de veïns, associacions culturals, esportives i naturalistes i societats de caçadors”

Volcans de Rocanegra
i Puigsubià.

Els nivells d'actuació

Catorze anys després d'haver-se iniciat la gestió efectiva de l'espai, aquesta ha assolit els següents nivells d'actuació:

Els informes preceptius

Els òrgans responsables del Parc informen preceptivament sobre qualsevol mena de treballs, obres i aprofitaments que afectin l'àmbit protegit, segons les disposicions de la Llei de protecció de la zona volcànica i la Llei d'espais naturals. Cada any s'emeten uns 200 informes, la major part dels quals corresponen a obres i aprofitaments forestals. D'aquests, una gran majoria dels informes són favorables o amb condicions, i només un 15% aproximadament resulten desfavorables o deixats en suspens.

La coordinació i l'assessorament

Com que els informes emesos pels òrgans del Parc no vinculen l'Administració actuant, i atès que en els diferents àmbits de gestió participen habitualment més d'una Administració, promotors, particulars i àdhuc entitats, és imprescindible coordinar, tant com sigui possible, les diferents actuacions –siguin públiques o privades– amb els diferents actors, i vetllar perquè es desenvolupin d'acord amb els objectius reglamentaris del Parc Natural.

Aquesta coordinació, que inicialment va associada al control i tramitació del sòl no urbanitzable, es transforma, com a conseqüència de la gestió sobre el terreny, en assessorament i rendibilització a mig i llarg termini de les inversions que s'efectuen en el territori.

La participació i les actuacions pròpies

En aquest punt tenen cabuda tots els projectes, obres i recursos que executa o gestiona directament l'equip gestor, ja sigui en indrets propis o de propietat pública o privada.

“Els òrgans responsables del Parc informen preceptivament sobre qualsevol mena de treballs, obres i aprofitaments que afectin l'àmbit protegit”

El condicionament i millora de la xarxa viària local i dels equipaments propis, la redacció i execució de projectes de condicionament o rehabilitació d'espais degradats, el planejament forestal, la recuperació de productes agrícoles tradicionals, el seguiment, avaluació i recuperació de la fauna, la recuperació i millora dels sistemes naturals, la relació amb la població local, la gestió dels visitants i de la població escolar... són alguns dels aspectes recollits en la gestió diària del parc. Algunes d'aquestes actuacions pròpies es canalitzen mitjançant ajuts –destinats a corporacions locals, entitats sense finalitat de lucre, propietaris i masovers– per a inversions o actuacions adreçades a la conservació, ordenació, restauració i millora d'espais situats dins l'àmbit territorial del Parc Natural.

La recerca aplicada a la gestió

Mitjançant la convocatòria de beques d'investigació o a través de diferents estaments universitaris o organismes professionals es realitzen nombrosos estudis i projectes de recerca aplicada als diferents àmbits de la gestió (millora rural, patrimoni natural i ús públic).

Alguns dels temes estudiats són: l'estat i qualitat de les aigües superficials i subterrànies, l'estat de la vegetació, els impactes de les activitats agrícoles, la millora i la recuperació de la fauna, les tipologies constructives, l'impacte i la freqüentació dels visitants, els fenòmens volcànics, etc.

Els serveis de formació, vigilància i manteniment

En cap cas cal obviar els programes de formació i divulgació dels diferents àmbits de la gestió, adreçats tant a la població local –35.000 habitants–, com a grups escolars, universitaris, professionals, gestors..., que sumen unes 60.000 persones a l'any, i als més de 300.000 visitants anuals.

Com en tota tasca de gestió, s'han d'incloure també les pròpies de vigilància i manteniment dels equipaments, construccions, espais d'especial interès, finques, serveis i materials que són gestionats directament pel Parc Natural.

A tall de síntesi

La creació, en els darrers deu anys, d'un nombre elevat d'ENP no ha implicat una veritable protecció dels valors naturals, culturals i socials d'aquestes zones. Una gran part dels territoris protegits ho són només sobre el paper, i els que disposen de mecanismes de planejament i òrgans de gestió adients moltes vegades queden relegats al paper de "zones recreatives o illes de protecció". Cal que l'experiència assolida per alguns d'aquests espais depassi els seus límits, i que puguin actuar com a nuclis o models de gestió integral del territori.

El Parc Natural de la Zona Volcànica de la Garrotxa és un espai protegit humanitzat de 12.000 ha de superfície, quasi totalment de propie-

“Cal que l'experiència assolida per alguns d'aquests espais depassi els seus límits, i que puguin actuar com a nuclis o models de gestió integral del territori”

Volcà de Santa Margarita.

tat privada, on intervenen tots els sectors productius de la societat: indústria, agricultura, ramaderia i serveis. Des del principi ha tendit a aplicar un model de gestió integral del territori que engloba tres àmbits bàsics: la millora rural, el patrimoni natural i l'ordenació de l'ús públic. Fruit dels encerts i els errors en la gestió d'aquesta zona, creiem que és important estudiar-ne els mecanismes i estratègies utilitzats, atès que poden ser d'aplicació en altres espais del territori català. En destaquem tres aspectes:

- Abans de realitzar qualsevol tipus d'inversió s'han de definir clarament els objectius que es pretenen desenvolupar en la zona a gestionar. Per tal de planificar d'acord amb aquests objectius, prèviament cal valorar, amb el temps i el rigor necessaris, l'estat del terreny i el grau de fragilitat dels seus recursos naturals i culturals.
- L'ens promotor ha d'actuar coordinadament amb els altres organismes i entitats, tant locals com nacionals, que intervenen en la gestió.
- Cal realitzar, d'acord amb els programes que marqui el planejament establert, actuacions pilot que puguin servir de motor o exemple per a la dinamització local, i on han d'intervenir el màxim nombre possible de sectors implicats. La incidència dels aspectes ambientals en les polítiques de planejament i la realització d'actuacions pilot en diferents àmbits són els eixos en què es vertebren les estratègies de futur.

D'aquesta manera, l'experiència de gestió assolida pels Parcs Naturals en certs sectors no tan sols beneficiaria altres espais de protecció especial del país, sinó que podria –i caldria– ser aplicada a la resta dels àmbits rurals de Catalunya. A banda dels objectius específics de cada declaració particular, entenem que aquesta és l'altra justificació bàsica dels espais de protecció especial, davant d'aquells que critiquen la política de conservar uns "jardinets" (els Parcs Naturals i Nacionals) i permetre que la resta del territori es vagi degradant progressivament.

**Jordi Falgarona i Bosch i
Jaume Vicens i Perpinyà**

Parc Natural de la Zona Volcànica de la Garrotxa

Olot: ordenació i creixement

58

Moli

Per als qui, per qüestions purament d'edat, coneixem aquesta ciutat des dels anys cinquanta, és evident que el canvi que ha experimentat ha estat espectacular. Els barris, que eren d'alguna manera els punts de creixement d'Olot fins als anys 40, han quedat ràpidament absorbits i han passat a formar part, teòricament, del nucli central o antic de la ciutat. Aquest és el cas de l'eixample Malagrída i de l'eixample que es desenvolupà entorn de la plaça Balmes, conegut popularment com "l'eixample dels pobres" per comparació a la sumptuositat de la ciutat-jardí que era l'altre.

Abans dels anys cinquanta, per a una persona situada al centre geogràfic de la ciutat, retrobar-se amb la naturalesa en estat pur era qüestió de minuts en qualsevol direcció. Avui, si ens situem, d'una manera imaginària, a la muntanya d'Aiguanegra, mirant cap a ponent, tindrem davant nostre una ciutat que s'ha estirat aprofitant les valls que deixen els volcans Garrinada, Montsacopa i Montolivet, pel costat de tramuntana, i el volcà les Biseroques i la muntanya de Batet, per la banda de migjorn.

Només amb una mica d'imaginació ens adonarem que Olot creix com una creu enorme que té els peus al polígon industrial de les Mates i el cap als barris de Bonavista i Sant Roc. Un dels braços s'estén fins al barri de les Planotes per la carretera de Ridaura i fins a l'Hostal del Sol per la de Sant Joan de les Abadesses. L'altre braç, que apunta al sud, s'estira per la carretera de Santa Pau fins a

"Abans dels anys cinquanta, per a una persona situada al centre geogràfic de la ciutat, retrobar-se amb la naturalesa en estat pur era qüestió de minuts en qualsevol direcció"

*El nucli antic d'Olot,
l'autèntic problema urbanístic
d'ara mateix.*

endinsar-se d'una manera evident en els barris pertanyents al municipi de la vila medieval.

Arriba un moment en què fa la impressió que a Olot hi ha molta més oferta d'habitatges de la que necessita. La tendència a fugir del centre es va fer evident a partir de la darrer part dels anys seixanta i fins ara no ha parat: se segueixen preferint els habitatges en barris nous als del nucli antic. El canvi de mentalitat s'ha produït fonamentalment per la proliferació dels mitjans propis de transport, que han fet cada cop més insignificants les distàncies, cosa que, per un altre costat, ha complicat cada dia més la possibilitat d'aparcar en els estrets carrers del centre. Però això és ja una altra història.

Olot ha anat vorejant els espais de les valls fins a la base mateixa de volcans i muntanyes. Només en un cas s'ha atrevit a enfilarse descaradament pel pendent: el barri de Montolivet. Aquest barri –juntament amb el de Sant Miquel, el de Sant Roc, el de Pequí...– va néixer en plena dictadura. Entrà dintre dels plans que el govern establí en règim proteccionista. Eren cases barates que, en un moment d'explosió demogràfica com el que vivíem els anys cinquanta i seixanta, quedaren ràpidament absorbides per una demanda cada dia més

El barri de les Planotes, una illa enmig del paisatge, a la carretera de Riudaura.

urgent. L'únic retret que es pot fer als constructors és que van ser pensades amb una absoluta manca de generositat quant als espais públics i vials, i també que pràcticament totes s'han hagut de reconstruir a còpia d'anar-hi fent millores o bé estan en estat ruïnós. Es treballava sota mínims en la qualitat, tal vegada per raons alienes a la voluntat de qui les havia pensat. Però tant aquest barri com el de Sant Miquel no fugien d'una lògica zona d'expansió ciutadana.

El cas del barri de Sant Roc fou el clàssic de les ciutats que rebien una forta immigració del sud. La gent arribava, trobava fàcilment feina, es comprava una gavardina, una bicicleta, i tot seguit buscava un lloc escaient on construir-se un habitatge. Generalment se'l construïen ells mateixos, aprofitant els diumenges i festius i amb un exemplar sistema de cooperativisme independent. Això feia que el barri creixés d'una manera totalment anàrquica, absolutament irracional, amb carrers i places increïbles. En certa manera, aquest barri assumí l'estètica dels emigrants, majoritàriament d'Andalusia, i un caràcter de gueto, cosa que després s'ha demostrat contraproduent i desaconsellable. L'hegemonia andalusa en aquest sector fou tan dominadora, que no és estrany que en un moment deter-

*L'exemple Malgrida.
S'hi observa el meandre del Fluvià,
que sembla marcar el ritme
de la urbanització,
un exemple de bona planificació.*

minat només quedés un català vivint al barri. Li deien “*el forastero*”. Aquest barri va néixer d’una manera sorprenent, més allunyat del centre que el barri de Pequín (que té aquest nom precisament perquè estava tan allunyat del centre que els seus habitants, quan s’hi referien, en deien Pequín. El nom quallà, cosa estranya perquè és un topònim inesperat a Olot). Ambdós barris, el de Sant Roc i el de Pequín, queden a la dreta de la carretera que va d’Olot a les Preses i l’acompanyen durant tot el seu recorregut, des del Parc Nou fins a dalt de la pujada de la Solfa. A l’esquerra de la carretera de Santa Coloma de *Farnés* –que és el seu nom–, trobem un altre model de barri, el de Bonavista, fruit de la iniciativa privada.

Els anys que van de la segona meitat de la dècada dels seixanta fins a l’arribada de la democràcia van ser importants per al creixement de la ciutat i, en general, de tot Catalunya. D’una manera incontrolada i no sempre positiva, naixien una quantitat enorme de constructores, urbanitzacions, polígons... Moltes d’aquestes urbanitzacions es feien en els llocs més inversemblants, aprofitant els terrenys més assequibles, moltes vegades sense tenir en compte l’aïllament o la distància que els separa dels centres urbans, la qual cosa crea una dificultat afegida a l’hora de regularitzar els serveis bàsics. El barri de Bonavista, també amb vocació escaladora, s’edificà prop de l’abocador d’escombraries de la ciutat. Això va crear problemes i un malestar que duraren fins que es va tancar. Malgrat tot, en clausurar-se l’abocador els problemes van continuar un temps més, perquè les rates, que habitualment són hostes d’aquests indrets, es dispersaren pel barri i van crear petits conflictes domèstics. Tot això no és més que un exemple de la poca cura que es tenia a l’hora d’edificar i del

“El creixement d'Olot ha estat notablement condicionat pels volcans i, en general, per l'orografia pròpia de la zona”

dèficit d'habitatges que en aquells anys hi havia, que feia que tot el que es construïa estigués ja pràcticament venut.

Dintre d'aquesta dinàmica podem entendre barris com el de les Planotes, el Xiprer o el Pla de Dalt, a la carretera de Ridaura, que fa la impressió que han estat fets perquè algú va urbanitzar la seva finca sense pensar que havia de formar part d'un nucli urbà, deixant amplis espais sense edificar entre la urbanització i el centre. Amb l'arribada de la democràcia semblava que algunes coses –no gaires– començaven a canviar; a la darrerria del franquisme s'havien establert uns rudimentaris plans d'urbanisme que, la veritat, no van ser gaire efectius, ja que permetien anomalies, sobretot quan la picaresca els posava davant l'evidència del fet consumat.

La veritat és que Olot no ha estat gaire de sort en tota aquesta història del seu creixement, ja que unes vegades la qualitat dels edificis ha estat ínfima, a pesar que el lloc era l'adequat, i en d'altres el que ha fallat d'una manera evident ha estat l'espai públic o la situació exageradament allunyada dels nuclis urbans importants, que ha creat uns problemes que l'administració pública ha hagut d'assumir com ha pogut. Per més desgràcia, l'únic pla amb cara i ulls, el de l'eixample Malagrida, d'una gran categoria urbanística, s'ha vist clarament menystingut per la construcció d'uns edificis gens d'acord amb el pla, fets precisament per la Caixa d'Estalvis.

El creixement d'Olot, com ja hem apuntat al principi d'aquests papers, ha estat notablement condicionat pels volcans i, en gene-

Barri del Morrot i polígon industrial del Pla de Baix, envoltant el Montsacopa.

ral, per l'orografia pròpia de la zona, en la qual té molt a dir el Fluvià. El riu fa de frontera en alguns punts, marca el ritme de l'edificació (un cas claríssim és el meandre que comença al pont de Ferro i acaba poc abans del pont de cal Russet, que marca palesament el ritme de l'eixample Malagrida) i crea espais urbans ben delimitats i, a vegades, aprofitats. Hem de dir que en els últims anys de gestió dels ajuntaments convergents s'ha notat una sana intenció d'invertir la tendència secular dels olotins de viure pràcticament d'esquena al riu. Algunes accions sobre les seves riberes i fins i tot sobre la pròpia llera així ho indiquen. La política de depuradores i el sanejament de les aigües, que es va millorant dia a dia, mostren una clara tendència en aquest sentit. Sobre el riu, la ciutat ha construït fins a onze ponts que, de ponent a llevant, són: el de Sant Roc, el de Ferro, el de Colom, el de les Mores, el de Cal Russet, el de Santa Magdalena, el Nou, el del carrer de Portbou –cronològicament el més recent–, la palanca de les Tries i el de la carretera d'Olot a Girona, anomenat pont de les Tries, que ara mateix s'ha doblat arran de la construcció de la variant de l'Eix pirinenc.

Aquests ponts han facilitat el creixement de barris antics, com el de Sant Cristòfor, i de nous, com el de Benavent i Mas Bernat, que s'enfilen per les muntanyes que tanquen Olot per la part de Batet. Altres barris han prosperat al costat mateix de les carreteres que van a parar a Olot –les de Santa Pau, Sant Joan les Fonts, Sant Joan de les Abadesses...–, fet que dóna aquesta aparença de creu al conjunt de la ciutat.

A l'hora de passar revista al creixement físic de la ciutat cal considerar també la més moderna aportació que han representat els polígons industrials. És evident que a la Garrotxa, suposo que com a tot arreu, ha faltat un pla comarcal de polígons. Aquí, però, l'evidència és potser més clara perquè aquesta comarca és, ara com ara, una de les zones naturals més remarcables de Catalunya, sobretot quant al seu aspecte paisatgístic. I la llàstima és que en aquest paratge deliciós cada poble ha marcat el seu polígon, quan no n'ha fet dos, i això ha causat una manifesta agressió al conjunt que avui, que sembla que el vessant turístic comença a pesar, tots lamentem. És un contrasentit evident que, mentre que per part de gent conscienciada s'està fent un esforç per salvar una vall tan vital per a Olot com la de Bas, s'hagi permès la construcció d'una fàbrica immensa en una petita vall a l'esquerra de la carretera de Santa Coloma, abans d'arribar a Sant Esteve de Bas, en plena vall, que segurament és tan negativa per al paisatge com la mateixa carretera que s'intenta evitar construir. Hi ha coses que no tenen cap sentit.

Però tornem a Olot. Dos polígons col·laboren en el creixement físic de la ciutat: el del Pla de Baix i el de les Mates. El del Pla de Baix aïlla el petit barri de l'Hostal del Sol (que en la creu que abans explicàvem seria el final de l'extremitat nord) i uneix el barri de Morrot amb la carretera de Sant Joan de les Abadesses i amb la variant nord, el famós Eix pirinenc, que completa l'abraçada que la ciutat fa al volcà Montsacopa, deixant només per poblar l'estret passadís que el separa de la Garrinada. L'altre polígon és el de les

“A l'hora de passar revista al creixement físic de la ciutat cal considerar també la més moderna aportació que han representat els polígons industrials”

Els barris de Benavent i Mas Bernat, al sud del Fluvià.

El Xiprer i les Planotes envaint la Vall del Riudaura són un fruit de la febre constructora dels anys 70.

Mates, que tanca i arrodoneix els peus de la creu pel costat de llevant fins al límit que marquen el riu, la muntanya d'Aiguanegra i l'Eix. Dificilment Olot creixerà més en aquesta direcció.

De tota manera, si hi hagués una manera d'interrelacionar el creixement demogràfic amb el físic, de ben segur hauríem de dir que, si bé Olot ha doblat –com a mínim– el seu volum edificat, el nombre d'habitants ha crescut d'una manera a penes sensible. Passar de 25.000 a 28.000 habitants en deu o quinze anys és un creixement ridícul, i més si pensem que ciutats semblants fa deu anys avui es troben per sobre dels 30.000. I és que aquest desplaçament dels habitants cap a les rodalies s'ha fet abandonant el centre.

Molts habitatges d'aquesta zona estan deshabitats o en mans d'immigrants africans. Ara, pensem, el repte que té plantejat l'Ajuntament és més recuperar aquest nucli antic que no pas incentivar noves urbanitzacions. Olot, en un moment donat, tenia el paisatge integrat en els seus carrers. Era el paisatge.

Fou un moment esplèndid del paisatgisme olotí en el camp de la pintura. Avui és la ciutat la que va guanyant espai al paisatge.

Això pot plantejar una situació en la qual la sensibilitat de la gent d'aquesta comarca, tantes vegades demostrada, tingui un paper important a l'hora d'establir nous criteris de creixement urbà.

De moment, les comentades accions sobre el Fluvià ja demostren una declaració de principis important i positiva. Així com la conscienciació total que s'ha aconseguit amb la relació de convivència amb els volcans, que han passat de ser espoliats i menyspreats a ser l'autèntica joia de la comarca. Un canvi de mentalitat que cal atribuir a una forta reacció ciutadana de protesta, per l'abandó en què es trobaven, encapçalada pels ecologistes i recollida en el seu moment per l'Ajuntament.

Moli

Fotografies: Arxiu d'imatges de l'Ajuntament d'Olot

PORTES METÀL·LIQUES

Avda. Font de la Pólvora, 3 i 5 - Tel. (972) 20 82 88 - Fax (972) 22 36 17 - 17004 GIRONA

La muralla medieval d'Olot

66

Xavier Puigvert i Gurt

1. Una muralla poc coneguda

L'existència d'un mur defensiu al voltant del nucli d'Olot durant l'edat mitjana no ha generat mai prou interès com per iniciar-ne una recerca històrica. La manca de restes arquitectòniques visibles, provocada pels estralls dels terratrèmols dels anys 1427 i 1428, és el factor que més hi ha jugat en contra. Però també hi té molt a veure la poca informació aportada per les fonts escrites més utilitzades pels historiadors olotins. Tot plegat ha propiciat que el bagatge actual de coneixements sobre la muralla olotina sigui molt pobre i que predomini l'opinió clarament sintetitzada en el comentari de l'erudit gironí Joaquim Pla i Cargol: *"No se sabe que esta población estuviera fortificada antes del siglo XV. Si lo estuvo, los terremotos de 1427 debieron destruir aquellas defensas"* (1951, p. 152). Per ara, l'únic intent vàlid d'aproximació a la desapareguda muralla medieval el va realitzar Josep M. de Solà-Morales i de Rosselló en un breu article l'any 1972. Aquest historiador va saber conjugar les escasses dades documentals amb l'anàlisi d'alguns topònims urbans (carrers de Valls Vells i Valls Nous, plaça Palau...) per elaborar una restitució hipotètica del perímetre emmurallat que hauria constituït la Vila Vella, el nucli originari d'Olot. Malauradament, la seva intel·ligent lectura de la trama urbana no podia ser contrastada amb informació generada per l'arqueologia, perquè aquesta part de la ciutat ha mantingut fins als nostres dies una intensa ocupació humana que fa extremament difícil la recerca.

Les obres d'enderrocament d'un immoble varen descobrir un fragment de la muralla medieval.

2. La documentació arqueològica de la muralla

Des de fa uns anys, però, el panorama ha canviat radicalment a conseqüència de l'actuació urbanística endegada l'any 1993 per l'Ajuntament d'Olot a través del Pla Integrat del Nucli Antic (PINA). El pla de rehabilitació d'aquest sector olotí format per la Vila Vella (l'àrea d'assentament anterior als terratrèmols) i la Vila Nova (l'espai urbanitzat amb posterioritat als sismes) ha obert unes expectatives, insospitades fins ara, de conèixer les primeres etapes de formació i desenvolupament de la ciutat. Cal recordar que els únics precedents d'actuacions públiques d'un cert abast en aquest àmbit urbà es remunten a mitjan segle XVIII, en què es va ampliar l'església del Tura i es va remodelar la xarxa d'aigua potable. Posteriorment, només es pot destacar la remodelació de la plaça Palau en dues ocasions, en la darrera de les quals es va produir l'enllaç de les carreteres de Girona i Santa Coloma. En cap moment va existir una voluntat clara d'aprofitar els importants moviments de terres que comportaven aquestes actuacions per intentar una aproximació al passat del nucli. Finalment, unes obres d'enderrocament efectuades el mes de maig de 1995 en un solar situat entre els carrers Aigua i Llosa, emmarcades dins del PINA 1995, han permès localitzar un fragment de la muralla medieval, fet que pot revitalitzar la recerca sobre l'Olot medieval. La troballa va ser fruit de la casualitat, ja que els responsables de l'obra van decidir aprofitar el pany com a contrafort de les cases no afectades per l'enderrocament i, d'aquesta manera, va poder ser identificat per tècnics del Museu Comarcal de la Garrotxa (MCGO). La secció presentava dues cares de filades de pedres amb reompliment de morter ric en calç, tot plegat en molt mal estat i desfigurat per la construcció d'una finestra a nivell de la planta baixa i per l'arrebossat de les dues cares, obres realitzades pocs anys enrera.

La prospecció arqueològica de les restes va confirmar que es tractava d'una muralla defensiva d'un metre de gruix, amb tota seguretat corresponent als segles XIII-XIV, tot i que no en va aparèixer cap resta material datable (ceràmica, moneda...). També es va posar en evidència que la part inferior i la fonamentació del mur, localitzades entre el nivell actual del sòl i 2-3 metres de profunditat, continuaven al llarg del solar, i que el fragment en superfície salvat de l'enderroc de la finca possiblement era l'únic pany que s'havia mantingut dempeus d'una muralla de base atalussada que assolía uns 8 metres d'alçada total. A la part més elevada del fragment conservat s'hi insinua el pas de ronda que devia recórrer tota la muralla.

3. Les etapes d'una obra defensiva

La troballa permetrà replantejar les etapes d'edificació de la muralla, així com la possibilitat d'identificar els diferents elements que la constituïen i la seva cronologia. És l'única via d'accés a una informació que la documentació escrita no permet aclarir.

Les referències documentals tan sols assenyalen la construcció d'un primer recinte murallat l'any 1221 –coetània, per tant, de la

carta de poblament d'Olot (1206), malauradament perduda— que dibuixava l'esquema bàsic del nucli. Gràcies a la còpia del contracte d'edificació publicada per Josep Saderra i Mata (1905), sabem que les obres van ser impulsades per l'abat de Ripoll, senyor feudal de l'indret, i que incloïen l'erecció de panys de muralla amb merlets i bestorres a les portes d'entrada al recinte. D'aquesta manera, la muralla hauria estat l'instrument definitiu per delimitar l'espai on es volia crear un nou assentament humà concentrat, entre l'església de Santa Maria d'Olot, el palau abacial i el riu Fluvià.

Aquesta obra defensiva devia trobar-se prou deteriorada a mitjan segle XIV perquè el monarca Pere el Cerimoniós n'impulsés importants obres de consolidació i, probablement, de modificació en el període 1362-98. L'interès reial per la defensa de la vila olotina coincidia amb la inestabilitat a les terres pirinenques, on les freqüents entrades de tropes mercenàries des de França obligaven a posar al dia les fortificacions dels nuclis de població. Amb tota probabilitat, el fragment de la muralla localitzat ara pertany a aquella important remodelació dels elements defensius.

“L'interès reial per la defensa de la vila olotina coincidia amb la inestabilitat a les terres pirinenques, que obligava a posar al dia les fortificacions dels nuclis de població”

Detalls de la muralla, un cop feta la prospecció arqueològica.

Vista de la muralla al descobert.

Molt més conegut és el moment i la causa de l'amortització d'aquesta muralla medieval. El terratrèmol esdevingut el 15 de maig de 1427 va afectar seriosament la major part de les edificacions d'Olot, i va comportar l'abandonament del lloc. De fet, la desaparició dels habitatges i les fortificacions no va ser únicament conseqüència de l'enderrocament, sinó més aviat de la voluntat dels habitants de no refer l'antic assentament (Puigvert, en premsa). Només així s'entén que els efectes devastadors dels sismes del segle XV fossin tant o més acusats en altres poblacions i que aquestes tanmateix recuperessin en poc temps l'aspecte que tenien. Quan a finals d'aquest mateix segle es va reocupar l'indret, les cases van aprofitar el material i els trossos de muralla que no havien desaparegut i en van esborrar la petjada.

4. Un element del patrimoni urbà

És evident que la localització de la muralla medieval obliga a incloure un punt nou en les actuacions previstes a través del PINA en el centre històric de la ciutat. La rehabilitació del nucli antic, basada en l'enderrocament d'habitatges degradats i fàbriques abandonades, l'aixecament d'edificis de nova planta i la creació d'espais oberts fins ara inexistents, haurà d'incloure el nou supòsit per evitar que es malmetin definitivament les possibilitats de preservar i augmentar el migrat patrimoni arquitectònic olotí. En aquest sentit, els passos seguits per a l'estudi i la conservació de la muralla haurien d'actuar com a referent de les successives intervencions urbanístiques.

Perquè, diguem-ho clar, només amb una delimitació d'aquelles àrees "sensibles" dins del nucli antic, susceptibles de contenir restes arqueològiques que justifiquin una prospecció prèvia, es podran conciliar a gust de tothom les necessitats dels veïns, l'interès social per conèixer l'origen del lloc on es viu i la voluntat de promoció de la ciutat expressada pel consistori.

Xavier Puigvert i Gurt

Bibliografia citada

- PLA, Joaquim (1951), *Plazas fuertes y castillos en tierras gerundenses*. Girona-Madrid, Dalmau Carles Pla.
- PIUGVERT, Xavier, *La reconstrucció de la vila d'Olot després dels terratrèmols (1427-1433)*. Olot, Patronat d'Estudis Històrics d'Olot i Comarca, en premsa.
- SADERRA, Josep (1905), *Ressenya històrica del santuari de Nostra Senyora del Tura*. Olot, Bonet.
- SOLÀ-MORALES, Josep M. de (1983), "La fortificació medieval d'Olot", *Miscel·lània històrica d'Olot i comarca*. Olot, Ajuntament, pp. 277-279 [= *La Garrotxa*, 1.709 (2-IX-1972), pp. 17-18].

Laboratori i seu col·legial d'Olot

70

Joan Bosch i Bosch

La paraula adient per resumir el projecte seria simplicitat, tant en el tarannà a l'hora d'afrontar-lo en les solucions de tipus formal i constructiu, com en els problemes plantejats des dels punts de vista d'ubicació, funcional i formal.

La propietat tenia clar que el solar havia d'estar situat en un lloc visible i de fàcil accés, i la parcel·la escollida reuneix aquests requisits: es troba al costat de la variant d'Olot de la N-260 i a prop d'un enllaç de comunicació.

El terreny és suaument inclinat i per sobre de la rasant de la carretera, i això fa que sigui molt visible per a tothom.

Essent un solar en la cantonada de dos carrers, dóna la possibilitat de configurar-hi un edifici atractiu i vistós, contrastant amb la monotonia de les naus en filera.

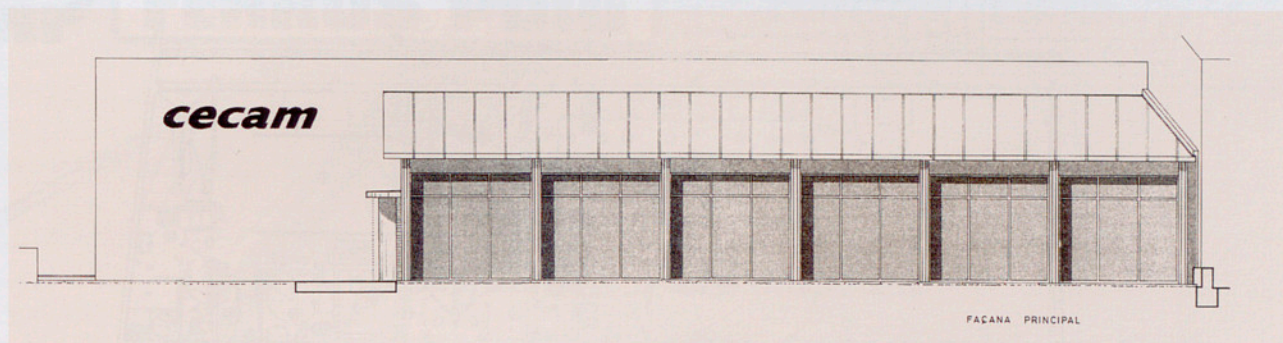
Ens trobem amb el repte d'integrar dues funcions diferents i lligades a la vegada: una, de tipus industrial, és l'assaig de materials de la construcció, especialment el formigó fresc; l'altra és la funció administrativa del mateix laboratori i la dedicada als col·legiats.

El projecte es concep de manera que formalment quedin definides perfectament les dues funcions de l'edifici. L'element definidor és un mur potent i representatiu de la zona, ja que està fet amb pedra tosca d'Olot.

A la part nord, la façana principal, és on es desenvolupen les funcions corporatives. Les zones de *hall*, d'administració-comptabilitat

Visió de la façana principal.

Plànol de la façana, CECAM d'Olot.

i de direcció constitueixen un únic àmbit, que es prolonga a l'exterior. La sala d'actes i l'arxiu completen aquesta zona.

A l'altre costat del mur, al sud, és on s'ubica el laboratori. Consta de tres parts: recepció de materials, refrentat i premsa de formigó, i laboratori específic.

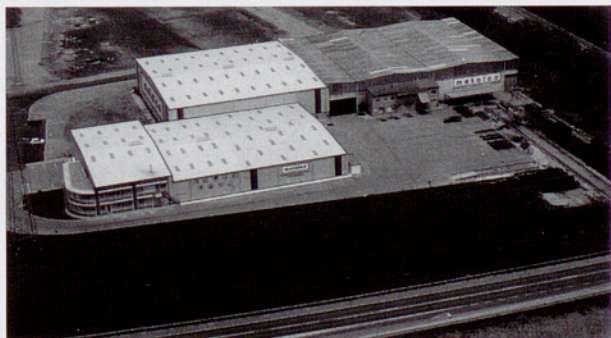
Cadascuna de les funcions té accés propi des de l'exterior, i totes poden funcionar independentment, però alhora tenen una relació molt fluida per l'interior.

Tenint en compte que la part de laboratori té poques obertures, d'acord amb les seves funcions, a la zona col·legial s'ha procurat contrastar-la. Un dels factors destacables d'aquesta part és la forta

metalco

MAGATZEMISTA DE FERROS I FERRETERIA

Vista aèria de les instal·lacions a GIRONA

Magatzem de construcció. Vista parcial de l'interior

- . 10.000 m2 d'estoc.
- . Magatzem de ferros, xapes, tubs, perfils...
- . Línia de tall de perfils estructurals (IPN, IPE, HEB, UPN).

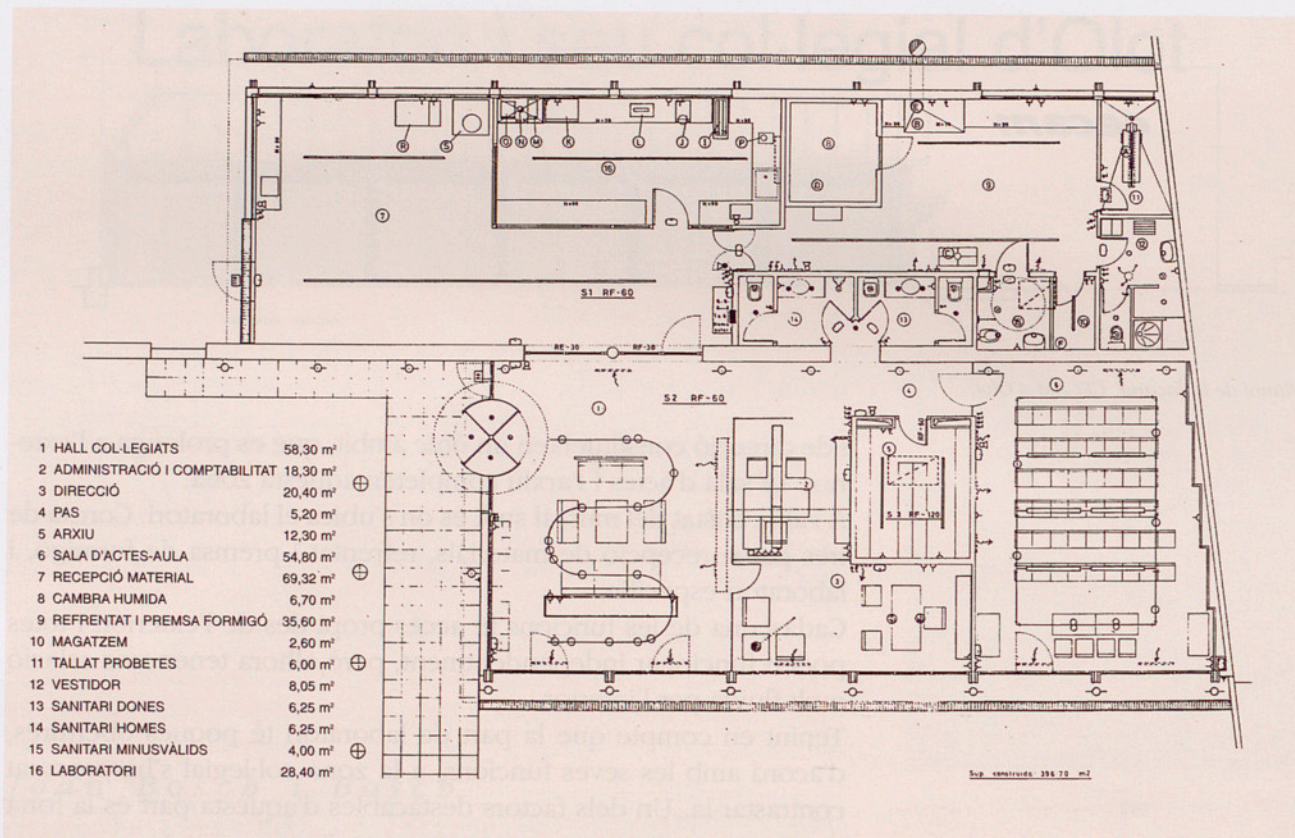
- . Armadures i ferrallats per a la construcció.
- . Subministraments industrials, Magatzem de construcció.
- . Maquinària per a la indústria, el taller i la construcció

SERVEI . QUALITAT . EXPERIÈNCIA . PROFESSIONALITAT . EFICÀCIA . ECONOMIA

metalco

Ctra. Sta Coloma, s/n - Polígon Ind.I MAS XIRGU - 17005 GIRONA
Tel: 23 90 60 - Fax 24 16 19

Planta CECAM

relació de l'exterior amb l'interior, ja que els grans paraments de vidre ressalten l'estructura de fusta laminada i la penetració del mur central al llarg de tot l'edifici, emfasitzat amb els feixos de llum rasant des del paviment.

La xemeneia exterior, d'acer inoxidable, és la fita de la ubicació de l'edifici dintre d'un teixit eminentment industrial.

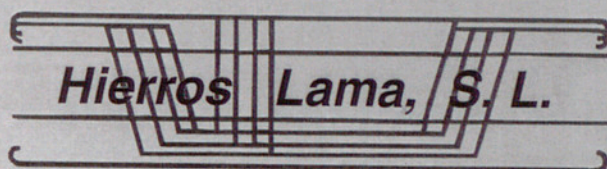
La part interior s'ha tractat de forma que els materials emprats ressaltin en tota la seva puresa. En els sostres es deixa l'estructura de fusta laminada vista, i d'altra banda tots els elements complementaris –il·luminació, aire condicionat, etc.– s'han adaptat de manera que formin part de tot el conjunt espacial de cadascuna de les peces; la majoria dels compartiments són de vidre, per aconseguir una penetració visual general.

La zona de col·legiats té funcions polivalents; a l'entrada es desenvolupa l'espai d'estar i d'espera, la biblioteca i un moble complement bar, i tot plegat està fortament relacionat amb l'administració i la direcció. En l'altre espai, la polivalència està donada per les seves funcions: sala d'exposicions, aula i sala d'actes.

Joan Bosch i Bosch

Decorador i arquitecte tècnic

HP FERROS PUIG

Informen que l'empresa
Ferrallados de la Construcción, S.A.

C/ Mas Falgàs, s/n - Tel. (972) 23 94 11 - Fax (972) 23 79 45
17180 Vilablareix (Girona)

Ha obtingut el certificat de qualitat
“AENOR - Segell CIETSID”
pels seus transformats de l'acer per a la fabricació
d'armadures per al formigó armat - ferralla

Sello de Conformidad

Assegurem la qualitat

Aproximació a la Llei 31/95, de 8 de novembre, de Prevenió de Riscos Laborals. Primeres consideracions

74

Josep Ma. Pou i Soler

La Llei 31/95 de 8 de novembre, de Prevenció de Riscos Laborals, en la seva disposició derogatòria única invalida especialment els títols I i III de l'Ordenança General de Seguretat i Higiene en el Treball, aprovada per Ordre de 9 de març de 1971. Així mateix, el paràgraf segon d'aquesta disposició manté la vigència del títol II de l'Ordenança només fins que es publiqui la normativa reglamentària que desenvolupi la Llei. Aquest fet ja ens condueix a una primera consideració: fins que no s'aprovin les normes reglamentàries que fan referència a l'article 6 de la Llei, en el seu desenvolupament i la seva forma i criteris d'aplicació, no poden analitzar-se profundament totes les conseqüències futures de la Llei 31/95 ni la seva forma d'aplicació.

L'article 16 de la Llei diu:

"Avaluació dels riscos

"1. L'acció preventiva a l'empresa es planificarà per l'empresari a partir d'una avaluació inicial dels riscos per a la seguretat i la salut dels treballadors, que es realitzarà, amb caràcter general, tenint en compte la naturalesa de l'activitat, i en relació amb aquells que estiguin exposats a riscos especials. Igual avaluació haurà de fer-se en ocasió de l'elecció dels equips de treball, de les substàncies o preparats químics i de l'agencament dels llocs de treball. L'avaluació inicial tindrà en compte aquelles altres actuacions que hagin de desenvolupar-se de conformitat amb el que es disposa a la normativa sobre protecció de riscos específics i activitats especialment perilloses, i serà actualitzada quan canviïn les condicions de treball i, en tot cas, se sotmetrà a consideració i es revisarà, si s'escau, arran dels danys per a la salut que s'hagin produït.

"Quan el resultat de l'avaluació ho faci necessari, l'empresari realitzarà controls periòdics de les condicions de treball i de l'activitat dels treballadors en la prestació dels seus serveis, per detectar situacions potencialment perilloses.

"2. Si els resultats de l'avaluació prevista en l'apartat anterior ho fan necessari, l'empresari realitzarà aquelles activitats de prevenció, incloses les relacionades amb els mètodes de treball i de producció, que garanteixin un nivell més gran de protecció de la seguretat i la salut dels treba-

lladors. Aquestes actuacions hauran d'integrar-se al conjunt de les activitats de l'empresa i a tots els seus nivells jeràrquics.

"Les activitats de prevenció hauran de ser modificades quan l'empresari aprecii, com a conseqüència dels controls periòdics previstos en l'apartat anterior, que són inadequades als efectes de protecció demanats.

"3. Quan s'hagi produït un dany per a la salut dels treballadors o quan, en ocasió de la vigilància de la salut prevista a l'article 22, apareguin indicis que les mesures de prevenció resulten insuficients, l'empresari portarà a terme una investigació sobre el que fa al cas, a fi de detectar les causes d'aquests fets".

Com pot observar-se de l'article transcrit, el redactat de la Llei és genèric, encara que suposa un cert avenç respecte a la legislació anterior, ja que es dona una responsabilització pràcticament absoluta de l'empresari en cas de produir-se un accident de tipus laboral, de tal manera que, succeït el sinistre quasi de manera automàtica ell en tindrà la culpa, amb caràcter d'omissió, per falta de control o de mesures de seguretat suficients. L'ampli ventall de principis inspiradors de l'acció preventiva (art. 15) i la concepció de la seguretat com un dret dels treballadors, igual que en la normativa anterior (art. 14), creen una "responsabilitat objectiva" de l'empresari.

Ja actualment, i la Llei ho potencia encara més, malgrat que s'hagin anotat incidències en el Llibre d'Ordres i Assistències en l'Obra, es manté acusació per falta de control d'aquestes ordres, de manera que estem davant d'una espiral perversa creada a l'únic efecte de buscar inexorablement una indemnització per al treballador que ha patit un accident laboral, sense arribar a examinar la major part de les vegades la pròpia conducta del treballador. El fet anterior, que és àmpliament conegut per tothom, ens ha fet desviar del comentari de la Llei, però no podem oblidar en llegir-la que el seu principal objectiu és responsabilitzar més si cal l'empresari i els diferents responsables de les mesures de seguretat d'aquells accidents que puguin ocórrer en l'àmbit laboral. És molt important tenir en compte que la Llei 31/95 no modifica de cap manera les competències dels arquitectes tècnics i aparelladors a l'obra, sinó que les seves responsabilitats seran les mateixes que les contemplades actualment, tot i

que el criteri de la seva actuació en molts casos serà examinat amb més rigor.

La figura dels Vigilants de Seguretat i la dels Comitès de Seguretat i Higiene en el Treball han desaparegut a favor dels anomenats Delegats de Prevenció, la missió específica dels quals quedarà definitivament regulada mitjançant el corresponent reglament de desenvolupament, com disposa l'art. 6 de la Llei, si bé aquest article en el seu apartat e) ja defineix la matèria específica que haurà de regular aquesta normativa reglamentària. En definitiva, la nova Llei no només no substitueix facultats pel que fa a l'àmbit d'actuació dels arquitectes tècnics i aparelladors en qüestions de seguretat, sinó que pot afirmar-se que les accentua, amb definicions tan genèriques que poden comportar una aplicació rigorosa, ja que no creiem que la normativa reglamentària que la desenvolupi mitigui la responsabilitat dels empresaris i tècnics competents en matèria de seguretat.

Especial atenció mereix el que es disposa en l'art. 31 de la Llei, que diu:

"Serveis de prevenció"

"1. Si la designació d'un o més treballadors fos insuficient per a la realització de les activitats de prevenció, en funció de l'envergadura de l'empresa, dels riscos a què estan exposats els treballadors o de la perillositat de les activitats desenvolupades, amb l'abast que s'estableixi a les disposicions a què fa referència la lletra e) de l'apartat 1 de l'art. 6 de la present Llei, l'empresari haurà de recórrer a un o més serveis de prevenció propis o aliens a l'empresa, que col·laboraran quan sigui necessari. Per a l'establiment d'aquests serveis a les Administracions públiques es tindrà en compte la seva estructura organitzativa i l'existència, si s'escau, d'àmbits sectorials i descentralitzats.

"2. S'entendrà com a servei de prevenció el conjunt de mitjans humans i materials necessaris per realitzar les activitats preventives per tal de garantir l'adequada protecció de la seguretat i la salut dels treballadors, assessorant i assistint a tal fi l'empresari, els treballadors i els seus representants i els òrgans de representació especialitzats. Per a l'exercici de les seves funcions l'empresari haurà de facilitar a aquest servei l'accés a la informació i documentació a què fa referència

l'apartat 3 de l'article anterior (informació sobre riscos per a la seguretat i salut dels treballadors, mesures i activitats de protecció i prevenció, mesures d'emergència, i documentació relativa a l'avaluació dels riscos, mesures de protecció i prevenció, resultat dels controls periòdics, pràctica de controls sobre la salut dels treballadors, relació d'accidents...).

"3. Els serveis de prevenció hauran d'estar en condicions de proporcionar a l'empresa l'assessorament i suport que necessiti en funció dels tipus de risc que tingui, i en tot el que es refereix a:

- a) Disseny, aplicació i coordinació dels plans i programes d'actuació preventiva.
- b) Avaluació dels factors de risc que puguin afectar la seguretat i la salut dels treballadors en els termes previstos a l'art. 16 d'aquesta Llei [ja transcrit anteriorment].
- c) Determinació de les prioritats en l'adopció de les mesures preventives adequades i la vigilància de la seva eficàcia.
- d) Informació i formació dels treballadors.
- e) Prestació dels primers auxilis i plans d'emergència.
- f) Vigilància de la salut dels treballadors en relació amb els riscos derivats del treball.

"4. El servei de prevenció tindrà caràcter interdisciplinari, i caldrà que els mitjans siguin apropiats per complir les seves funcions. Per aquest motiu, la formació, especialitat, capacitació, dedicació i nombre de components d'aquests serveis, així com els seus recursos tècnics, hauran de ser suficients i adequats a les activitats preventives a desenvolupar, en funció de les següents circumstàncies:

- a) Envergadura de l'empresa.
- b) Tipus de risc a què poden trobar-se exposats els treballadors.
- c) Distribució de riscos a l'empresa.

"5. Per poder actuar com a serveis de prevenció, les entitats especialitzades hauran de estar acreditades per l'Administració Laboral mitjançant la comprovació que reuneixen els requisits que s'estableixin reglamentàriament, i prèvia aprovació de l'Administració sanitària pel que fa als aspectes de caràcter sanitari".

Haurem d'estar atents a allò que disposin les normes reglamentàries, ja que en l'àmbit de la construcció la creació d'aquestes empreses de seguretat pot tenir una gran importància per als arquitectes tècnics, i d'una manera especial pel que fa a les seves facultats, perquè, com a especialistes en qüestions de seguretat, la creació de les esmentades mercantils, que poden tenir un caràcter multidisciplinari, pot suposar una important font d'ingressos com a personal especialista en la prevenció de riscos i aliens a la mateixa estructura empresarial.

En definitiva, com és habitual tenim una Llei nova, però supeditada en molts aspectes a les normes reglamentàries que es dictin en el futur. L'única cosa que demanàriem és que aquestes normes es dictin en el termini més breu possible, a fi que es pugui donar compliment a les intencions previstes en aquesta Llei.

Josep Ma. Pou i Soler
Advocat – Assessor Jurídic
COAIAT – Girona

Musa

AGBAR MANTENIMIENTO, S.A.

Ctra. Barcelona, 166 17001 GIRONA Tel. 20 44 11 - Fax 22 04 27

EXTINTORS
EQUIPS DE MÀNEGA
HIDRANTS

PROTECCIÓ D'ESTRUCTURES
TALLA FOC ENTRE NAUS
PINTURA INTUMESCENT RF

DETECCIÓ I EXTINCIÓ
PORTES RF
IGNIFUGACIÓ TEIXITS

SENYALITZACIÓ
SIST. ANTI-ROBATORI
CENTRAL ALARMES PRÒPIA

EQUIPS, INSTAL·LACIONS I PROTECCIONS CONTRA INCENDIS I DE SEGURETAT

Préstec Habitatge

MÉS DE 100 ANYS D'EXPERIÈNCIA EN EL FINANÇAMENT D'HABITATGES

la
a la mida

QUOTA
CONSTANT O
VARIABLE

ASSESSORAMENT
I SERVEI COMPLET

TERMINI FINS A
25 ANYS

AGILITAT I FACILITAT
DE CONCESSIÓ
EN 24 HORES

PAGAMENTS MENSUALS
O TRIMESTRALS

INFORMEU-VOS A QUALSEVOL OFICINA

CAIXA DE TERRASSA

Persones. Servei. Qualitat.

Modalitats i avantatges dels fons d'inversió

78

Joaquim Monells

Sense cap mena de dubte, en els darrers anys els Fons d'Inversió han constituït el producte financer més popular per a canalitzar l'estalvi dels particulars.

En aquest sentit, i com a mostra prou significativa, l'any 1990 el volum d'estalvi aplegat per les Institucions d'Inversió Col·lectiva se situava al voltant del bilió de pessetes, mentre que a la darrera del mes d'abril d'enguany depassava ja els 14 bilions. Quant al nombre de partícips, el 1990 pujava a uns 600.000, mentre que actualment s'apropa als 3,5 milions.

La modalitat actualment més important quant al volum de diner captat és la de FIAMM (Fons d'Inversió en Actius de Mercat Monetari), amb uns 8 bilions de patrimoni. Aquest tipus de Fons inverteix en actius monetaris a curt termini (menys de 18 mesos de venciment), bàsicament en lletres del Tresor, en pagarés d'empresa i en operacions de deute públic amb pacte de recompra a molt curt termini.

La segona modalitat en importància és la dels Fons d'Inversió Mobiliària de Renda Fixa, que aplega uns 5,5 bilions, i que acostuma a invertir preferentment en actius financers públics i privats amb terminis de venciment mitjans i llargs. Per la seva pròpia naturalesa, resulten més volàtils que els anteriors; és a dir, incorporen més risc, i per tant més possibilitats d'obtenir rendibilitats altes.

La resta de modalitats resulten actualment gairebé marginals, i consisteixen en els Fons que inverteixen totalment o parcialment en renda variable, i els que inverteixen en actius monetaris o financers en divises. Aquestes categories presenten, lògicament, força més risc que les anteriors, i com a contrapartida ofereixen més possibilitats especulatives.

Una sèrie d'avantatges per al partícip avalen la confiança que aquest ha atorgat als Fons d'Inversió. D'una banda, la canalització de l'estalvi a través d'aquest instrument financer permet al particular una diversificació indirecta de la seva inversió en diferents productes financers, diferents mercats, diferents terminis i diferents nivells de risc. D'altra banda, garanteix una gestió financera altament professionalitzada i sofisticada que, en condicions normals, garanteix rendibilitats prou competitives.

Adicionalment, la liquiditat dels saldos que un

partípic manté en un Fons és instantània, en un context de gran flexibilitat tant de les subscripcions com dels reembossaments.

A més, la permanent tutela que la Comisión Nacional del Mercado de Valores exerceix tant sobre la gestió general dels Fons, els productes i mercats d'inversió i les garanties de totes les operacions, com sobre l'Entitat Dipositària, que custodia els títols i supervisa l'aplicació de la normativa, atorga una màxima seguretat jurídica a aquesta categoria d'inversions.

En la mateixa línia, l'obligació legal d'informació periòdica al partípic sobre tots els aspectes rellevants de la gestió garanteix la màxima transparència de les activitats desenvolupades i dels resultats obtinguts.

Finalment, el darrer gran avantatge és el favorable tractament fiscal de què gaudeix la inversió en un Fons. En absència de reembossaments, el partípic no està subjecte a cap mena de tributació per renda. En cas que es produeixi una retirada de diner, aquesta no està subjecta a retenció

a compte, i a més pot ser decidida pel partípic en el moment fiscalment més oportú, per exemple per a compensar d'altres minusvàlues en la seva declaració de renda.

Quan finalment el partípic declara els rendiments obtinguts a l'efecte de l'Impost sobre la Renda, aquests tenen el tractament d'increments patrimonials, de manera que estan subjectes al coeficient corrector del 7,14% anual, per cada any que excedeix de dos. En definitiva: com més anys el partípic ha mantingut la inversió, menys ha de tributar, i en el límit, la tributació és zero al cap de 15 anys.

Aquesta colla d'avantatges justifiquen sobradament la popularitat dels Fons d'Inversió, circumstància que previsiblement es mantindrà els propers anys, en línia amb el que succeeix en els països del nostre entorn europeu i en els països financerament més avançats del món.

Joaquim Monells

President de GESCATALANA

79

COSME DOMINGO, S.A.

**COLES
PINTURES
PERSIANES
GELOSIES
CERES
PARQUETS
MAQUINÀRIA
POSTFORMATS**

**TAULERS
AGLOMERATS
MELAMINES
MOTLLURES
PORTES
REVESTIMENTS
LAMINATS
PORTES PLEGABLES**

MAGATZEM I OFICINES: Ctra Sant Feliu de Guíxols, 6-8 tel: 20 39 84 - Fax 22 08 11 (17004) GIRONA

Una nota sobre l'aplicació d'emprimació antioxidant en els acers

80

Joan M. Gelada

Estructura bàsica d'una nau industrial.

Per a una bona protecció anticorrosiva de les estructures o altres elements d'acer, cal que la capa o les capes d'emprimació entrin en contacte amb la superfície neta de l'acer. Cal tenir en compte, també, que les capes d'emprimació fan d'antirovell i possibiliten l'adherència de les capes posteriors, que protegeixen el material de les accions externes.

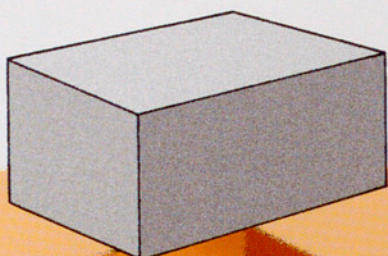
Per això, hem de preveure que en els perfils d'acer obtinguts per laminació en calent (en l'acer laminat en fred no es dóna aquest cas) es forma immediatament una capa anomenada "crosta de laminació" composta per òxids de ferro, que es formen per l'oxidació instantània de la superfície de l'acer calent quan es refreda per contacte amb l'aire, i que farà la barrera entre l'emprimació de protecció i la superfície de l'acer.

Aquesta capa és dura, llisa, de color gris-blau, no arriba a un mil·límetre de gruix, és resistent i està unida a l'acer; però és fràgil, poc flexible i amb coeficient de dilatació diferent del de l'acer. Per això es trenca, es desenganxa de l'acer i deixa passar la humitat, i afavoreix l'oxidació del ferro, en formar amb l'acer zones de diferent polaritat que provoquen la corrosió electroquímica en presència d'humitat.

Per a una bona protecció anticorrosiva de l'acer, i perquè la emprimació protectora entri en contacte amb l'acer, cal eliminar aquesta capa (que reconeixem bàsicament pel color). Es pot fer amb doll de sorra o amb raspalls metàl·lics, i és més fàcil si es deixen els perfils laminats en calent exposats durant un temps a la intempèrie, per aprofitar el debilitament que el rovell produeix en la duresa i l'adherència d'aquesta crosta.

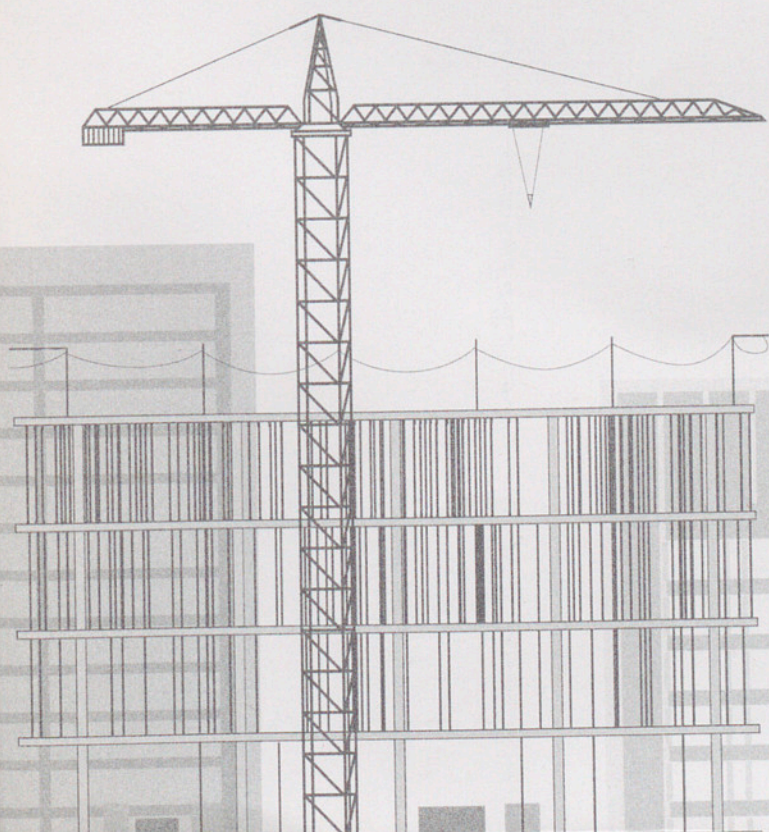
En resum, per a obtenir una eficaç aplicació i un bon resultat, deixeu rovellar lleugerament els perfils laminats en calent, abans de fregar-los i d'aplicar-hi l'emprimació antioxidant.

Joan M. Gelada
Aparellador

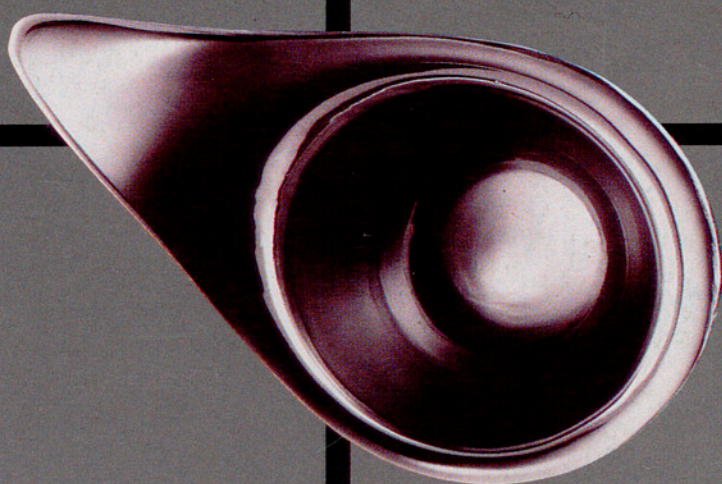
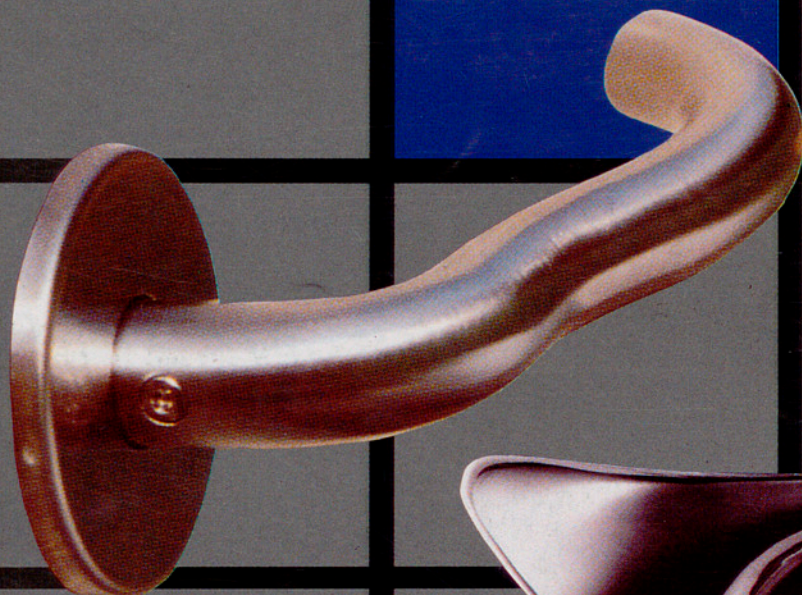
EURITMIA

Des de la primera pedra fins a les claus.

Plaça de Catalunya, num. 14 -2 C i D
Tel 20 20 18 Fax 20 03 73
17001 GIRONA

ARCON

ARCON GIRONA
DISPOSA EN EL SEU
ESTABLIMENT DE TOT
EL PANORAMA
ACTUAL DE LA
FERRAMENTA DE
QUALITAT. ÉS
DISTRIBUÏDOR DE LES
FIRMES EUROPEES DE

PRESTIGI I CLAR PUNT
DE REFERÈNCIA PER A
L'ARQUITECTURA.
MANETES, POMS I
AGAFADORS DE
PORTES D'ENTRADA;
SERRALLERIA D'ALTA
QUALITAT;
FERRAMENTA

ESPECIAL;
COMPLEMENTS PER A
CONSTRUCCIÓ,
REHABILITACIÓ I
DECORACIÓ
D'OFICINES, HOTELS,
COMERÇOS I EDIFICIS
D'ALT TRÀNSIT.

EMILI GRAHIT, 18 - 20. 17002 GIRONA. TEL. (972) 21 52 44. FAX (972) 22 21 83